

KSIĘGA PAMIĄTKOWA

PÓŁWIEKOWEJ
DZIAŁALNOŚCI

POWIATOWEJ KOMUNALNEJ
KASY OSZCZĘDNOŚCI
W KRAKOWIE

1882 – 1932

KRAKÓW 1932.

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000340652

PRAAGU

KSIĘGA PAMIĄTKOWA

**PÓŁWIEKOWEJ
DZIAŁALNOŚCI**

**POWIATOWEJ KOMUNALNEJ
KASY OSZCZĘDNOŚCI**

W KRAKOWIE

1882 – 1932

KRAKÓW 1932.

PAMIĘCI

ROZBUDOWY
DZIAŁALNOŚCI

POWIATOWEJ KOMUNALNEJ
KASY OSZCZĘDNOŚCI

W KRAKOWIE

1882 - 1932

KRAKÓW 1932

DRUKARNIA ZWIĄZKOWA W KRAKOWIE, UL. MIKOŁAJSKA L. 13.

SPIS TREŚCI:

Zbiorowa praca niniejsza, która ukazuje się z racji zamknięcia pięćdziesięciu lat istnienia Komunalnej Kasy Oszczędności Powiatu Krakowskiego, zawiera:

Wstęp Dra Stefana Uhmy, Prezesa Związku Polskich Kas Oszczędności we Lwowie	5
Pracę Dra Konstantego Grzybowskiego p. t. »Historja i Organizacja Komunalnej Kasy Oszczędności Powiatu Krakowskiego«, w której autor przedstawia genezę KKOPK, normy prawne regulujące jej ustrój na tle rozwoju ustawodawstwa zachodniej Europy, oraz historję Kasy w związku z rozwojem gospodarczym i ruchem oszczędnościowym w kraju	9
Pracę Dra Maksymiljana Józefa Ziomka p. t. »Rozwój działalności Komunalnej Kasy Oszczędności Powiatu Krakowskiego«, która na podstawie dokładnych cyfr oraz badań źródłowych podaje wszechstronnie rozwój Kasy, oświetla i charakteryzuje szczegółowe kształtowanie się wszystkich działów Kasy w ciągu półwiekowego jej istnienia. Tym sposobem rozprawa Dra M. J. Ziomka zawiera bezstronny obraz życia, a także stanu obecnego, największej w Polsce Powiatowej Komunalnej Kasy Oszczędności	53
Pracę Stanisława Kochanowskiego p. t. »Zadłużenie włościanstwa powiatu krakowskiego w Komunalnej Kasie Oszczędności Powiatu Krakowskiego«, która podaje na tle ogólnych stosunków gospodarczych powiatu panujące warunki kredytowe, przyczem autor, na podstawie dokładnych cyfr i przytoczonych zestawień statystycznych, poddaje analizie stan zadłużenia włościan powiatu	121
Spis wszystkich byłych dyrektorów i urzędników Kasy	143
L Zamknięcie rachunków Komunalnej Kasy Oszczędności Powiatu Krakowskiego	145
Spis fotografii	172

NIKT jeszcze nie wymyślił innej — bardziej skutecznej drogi — wiodącej i jednostki i całe społeczeństwa do dobrobytu — aniżeli stara zasada w przysłowie ludowe ubrana »Oszczędnością i pracą ludzie się bogacą«.

Bo oszczędność to nie tylko praktyczny wyraz tej troski o przyszłość, która jest jednym z najsilniejszych źródeł twórczej pracy człowieka — to nie tylko ograniczanie potrzeb dzisiejszych na rzecz lepszego i jaśniejszego jutra. Oszczędność w życiu społecznym zawiera w sobie szereg cnót moralnych — jak rzetelność, uczciwość, przezorność, poszanowanie wszelkiego cudzego dobra, skrupulatne wypełnianie obowiązków wobec rodziny, społeczeństwa i państwa.

I z tego szerokiego pojęcia oszczędności — jako zasady moralnej łatwo nam zrozumieć, dlaczego jednym z pierwszych przejawów nowoczesnej polityki społecznej państwa i samorządu stało się tworzenie instytucyj, któreby tej idei i jej ugruntowaniu w najszerszych masach ludności służyły.

W służbie idei oszczędności — w krzewieniu zasady oszczędności w społeczeństwie w »daniu możliwości korzystnego i bezpiecznego składania swych oszczędności pieniężnych, szczególnie mniej zamożnym warstwom ludności« — leży cel — racja istnienia Komunalnych Kas Oszczędności.

Dziś w Rzeczypospolitej mamy ponad 370 Kas Oszczędności rozsianych na obszarze całego Państwa — dla organizowania z drobnych kapitałów zyskanych przez ich pracę propagandową ciułaczy — kapitałów, czynnych w naszym życiu gospodarczym — kapitałów narodowych.

A w pierwszym szeregu tych tak licznych ogniw, mających ożywiać nasze życie gospodarcze, kroczą — swą skuteczną planową działalnością wybijające się instytucje, co mają już za sobą dziesiątki lat pracy, której dorobek tylko w bardzo drobnej części odzwierciadlają suche cyfry bilansów i sprawozdań.

Komunalna Kasa Oszczędności pow. krakowskiego w r. 1932 zamknęła pięćdziesiąt lat swej egzystencji.

Za taki okres czasu pracy — warto rzucić wstecz okiem na działalność instytucji — podsumować osiągnięte rezultaty. Pracy tej opłaci się dokonać dla własnej świadomości — by wyciągnąć z niej nauki i wskazania na przyszłość i dla przykładu dla innych. Może ona służyć za wymowny i pociągający przykład — jak z szarego, codziennego trudu tworzą się na przestrzeni czasu rzeczy wielkie, trwałe i silne, co przetrzymały i innym przetrwać pomogły niejedną burzę. Bo poza cyframi sprawozdania kryją się dziesiątki tysięcy ludzi, którym Kasa dała moralną podstawę ich gospodarczej przyszłości skłaniając ich do oszczędzania — i dziesiątki tysięcy tych, co w kasie znaleźli materialną pomoc w formie kredytu dla swych warsztatów pracy.

A czyż suche wymienienie — ile dziesiątek tysięcy w swej półwiekowej pracy ofiarowała Kasa na cele narodowe, społeczne — może nam dać choćby przybliżony do prawdy obraz — ile powstało z tych ofiar rzeczy dobrych i doniosłych — ile otrzeć zdołało też ludzkich — ile krzywd usunąć — ile w czasach niewoli zrobić dla obrony przed zwątpieniem dla budzenia ducha i wiary w zmartwychwstanie Polski.

Niechżeż więc każdy, kto weźmie do ręki ten rachunek sumienia Powiatowej Kasy Oszczędności w Krakowie za pół wieku — tak brzemiennego w wielkie wypadki — stara się z poza cyfr i suchych opisów wydobyć i odtworzyć w swej wyobraźni obraz tych wszystkich wartości materialnych i moralnych, które przez pracę tej Instytucji wytworzono dla ludności miasta i powiatu krakowskiego, dla narodu i państwa polskiego.

A z obrazu tego niech każdy z nas dwie wyniesie nauki:
Jedną — ogólną — że i wielkie rzeczy tworzą się często
z szarych, zdawałoby się drobnych, nic nieznaczących co-
dziennych naszych wysiłków.

A drugą — ściśle związaną z ideą i działalnością Kas
Oszczędności — że droga do dobrobytu, do samodzielności
gospodarczej, do wytworzenia materialnej siły i potęgi Pań-
stwa — prowadzi przez powszechną dobrze zrozumianą
i konsekwentnie wykonaną oszczędność.

We Lwowie, w kwietniu 1932 r.

Dr. STEFAN UHMA

Prezes Związku Polskich Kas Oszczędności we Lwowie.

KONSTANTY GRZYBOWSKI

**HISTORJA I ORGANIZACJA
KOMUNALNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI
POWIATU KRAKOWSKIEGO**

STAN GOSPODARSTWA GMINY W LECYNIU 1890-1924	10
USTROJ I FUNKCJONOWANIE KASY OSZCZĘD- NOŚCI	16
ROZWIĄZANIE FUNKCJI KASY OSZCZĘDNOŚCI W WILKOWIE	20
HISTORIA KASY 1924-1939 R.	25
ROZWOJ KASY 1939-1944	28
ORGANIZACJA KASY	32

STAN GOSPODARCZY GALICJI W LATACH 1873—1888	13
USTRÓJ I KONSTRUKCJA KAS OSZCZĘD- NOŚCI	19
POWSTANIE POWIATOWEJ KASY OSZCZĘD- NOŚCI W KRAKOWIE	23
USTRÓJ KASY 1844—1928 R.	25
ROZWÓJ KASY 1883—1931	35
OBECNY USTRÓJ KASY	48

STAN GOSPODARCZY GALICJI W LATACH 1873—1888

OKRES, w którym powstaje Powiatowa Kasa Oszczędności w Krakowie 1876—1882 jest okresem głębokich przemian w strukturze gospodarczej Austrii i w strukturze gospodarczej coraz mocniej z Austrią związanej Galicji, coraz mocniej w Galicję wzrastających dwóch powiatów dawnego Wolnego Miasta Krakowa. Powstanie Kasy Powiatu Krakowskiego nie jest też faktem oderwanym, ale fragmentem ewolucji całego kraju i państwa. W tej to ewolucji miała Kasa w przyszłości odgrywać rolę jednego z czynników i to czynników z każdym rokiem ważniejszych.

Zmiany struktury gospodarczej i ustroju rolnego — to są fakty, które zaznaczają się przedewszystkiem w rozwoju tych lat. Austrija w tym okresie — pod wpływem kryzysu 1873 r. i następnych — przechodzi od polityki wolnohandlowej do polityki protekcyjnej. Geneza i rozwój kryzysu przypomina w pewnej mierze obecne wypadki. Rok 1868 jest w Austrii rokiem znakomych urodzajów i rokiem wysokich cen na zboże. Jest równocześnie rokiem wysunięcia przez rząd projektu wielkiej wystawy światowej w Wiedniu. Wysokie ceny zboża dostarczają znacznej gotówki krajom rolniczym — a cała monarchja jest wtedy w wysokiej mierze krajem rolniczym. Zapowiedź wystawy światowej rodzi nadzieje ożywienia gospodarczego. Pod wpływem tych czynników Austrija przechodzi okres grynderstwa przemysłowego, które doprowadza, zwłaszcza w przemyśle metalowym, do hiperprodukcji. Rok 1873

jest rokiem skutków tej hiperprodukcji, rokiem bankructw, kryzysu i zastoju w produkcji. Osłabione gospodarstwo austriackie jest równocześnie gnębione — w zakresie rolnictwa — wzrastającą konkurencją zamorską — w zakresie przemysłu — wzrastającą konkurencją Niemiec. Kryzys jest przewlekły.

Przejdźcie do polityki protekcyjnistycznej. Lekarstwem, które zaczyna się głosić jest i wówczas protekcyjnizm. Już wobec pierwszych odznak kryzysu żąda go przemysł metalowy. Hasło podwyżki ceł przyjmują na swym kongresie w 1875 r. ekonomiści austriacy. Już rok przedtem przedłożono parlamentowi projekt podwyższenia taryfy celnej, a w latach 1878 i 1882 podwyższono cła bardzo znacznie, by ostatecznie wykończyć system protekcyjnistyczny w r. 1893. Ochronę celną przyznano przedewszystkiem przemysłowi, w znacznie skromniejszej mierze rolnictwu. Przemysł i w tym okresie reaguje na ochronę celną podobnie jak dzisiaj — kartelizuje się. Uwolniony wskutek stawek celnych od zagranicznej konkurencji, polityką gospodarczą i taryfową Węgier ograniczony w pewnym stopniu do austriackiej połowy monarchji, wskutek rozbudowy komunikacji kolejowej¹⁾ korzystający ze znacznej zniżki kosztów transportu — rzuca się i na rynek galicyjski.

Galicja okresu 1873—1883. Okres ten jest dla Galicji najkrytyczniejszym w jej rozwoju gospodarczym. Ujawnia się to najplastyczniej w rozwoju jej ludności. W r. 1860 liczy Galicja 5,444.689 ludności, po latach jedenastu ludność jej wynosi 5,958.907. Przyrost naturalny, z powodu ciężkich warunków bytu jest minimalny²⁾. Gdy sąsiednie Królestwo Kongresowe jeszcze w r. 1860 liczyło prawie tyle mieszkańców co Galicja (4,840.000 na 4,836.000 w Galicji), to już w r. 1888 liczy Królestwo 8,000.000, Galicja 6,400.000.

¹⁾ W r. 1871 wybudowano 2163 klm. linii kolejowych, w latach 1874—1880 2963 klm. (Zaleski, Dzieje przemysłu w b. Galicji, str. 128).

²⁾ Rocznik statyst. Galicji t. V. str. 5. Teza Zaleskiego (oc. str. 101), że przyrost ten jest minimalny już od r. 1840 nie jest zupełnie trafny. Lata 1840—1869 są okresem małego przyrostu w całej monarchji, lata 1869—1880 małego przyrostu prawie wyłącznie w Galicji.

Dr. MIKOŁAJ KWAŚNIEWSKI
Wojewoda krakowski

U schyłku tej epoki »nędzy Galicji« opublikowana praca Stanisława Szczepanowskiego pod powyższym tytułem¹⁾ oraz poprzedzająca ją rozprawa Rutowskiego »W sprawie przemysłu krajowego«²⁾, zwłaszcza na tle polemiki jaką wywołały w »Prze-głądzie Polskim« ilustrują zarówno sytuację kraju, jak i nastroje społeczeństwa. Cyfry Szczepanowskiego, choć nie ścisłe i raczej na szacunku oparte, wskazują na pewne cechy w konstrukcji gospodarczej kraju. Dochód społeczny Galicji jest niesłychanie mały. Przeciętny dochód na jednego mieszkańca wynosi 52¼ złr rocznie; w krajach sąsiednich: w Kongresówce, na Węgrzech, w Rumunji półtora do dwa razy więcej. Przeludnienie rolnicze jest już wtedy bardzo znaczne. Na 1000 ludzi pracujących w rolnictwie wypada w Anglii 3.700 ha ziemi, w Kongresówce 2.700 ha, w Czechach 2.300 ha, w Galicji zaledwo 1.600 ha. Jednostronność struktury rolniczej kraju jest zastraszająca. Na 1.000 ludzi pracujących w rolnictwie wypada ludzi innych zawodów: w Anglii 4.000, Kongresówce 666, w Czechach 450, w Galicji zaledwo 333. Zadłużenie tak niezdrowego w swej strukturze gospodarczej kraju wynosi 120.000.000 złr, a możność jego spłaty jest żadna, gdyż bilans płatniczy kraju jest bierny. Jedyną czynną pozycją jest eksport towarów z kraju, szacowany przez Szczepanowskiego na 83.000.000 złr, a pozycji tej przeciwstawić należy: nadwyżkę podatkową idącą do Wiednia 12.000.000 złr rocznie, czysty zysk kolei 5.000.000 złr rocznie, procenty od długów zakrajowych 6.000.000 złr rocznie, import towarów zagranicznych 8.500.000 złr rocznie. Cyfry te — tylko w przybliżeniu jak zaznaczyliśmy ścisłe — obrazują sytuację Galicji lat 1870—1890.

P r z y c z y n y. Upatrywanie przyczyn tego stanu Galicji w tendencyjnej polityce austriackiej byłoby błędne³⁾. Przyczyny tkwiły w czym innym.

Pierwszą przyczyną była zmiana struktury rolnictwa. Rolnictwo, w którym nie zakończył się jeszcze proces przechodzenia

1) 1888 r.

2) 1883 r.

3) Por. przekonujące wywody Zaleskiego o. c. str. 3 nast.

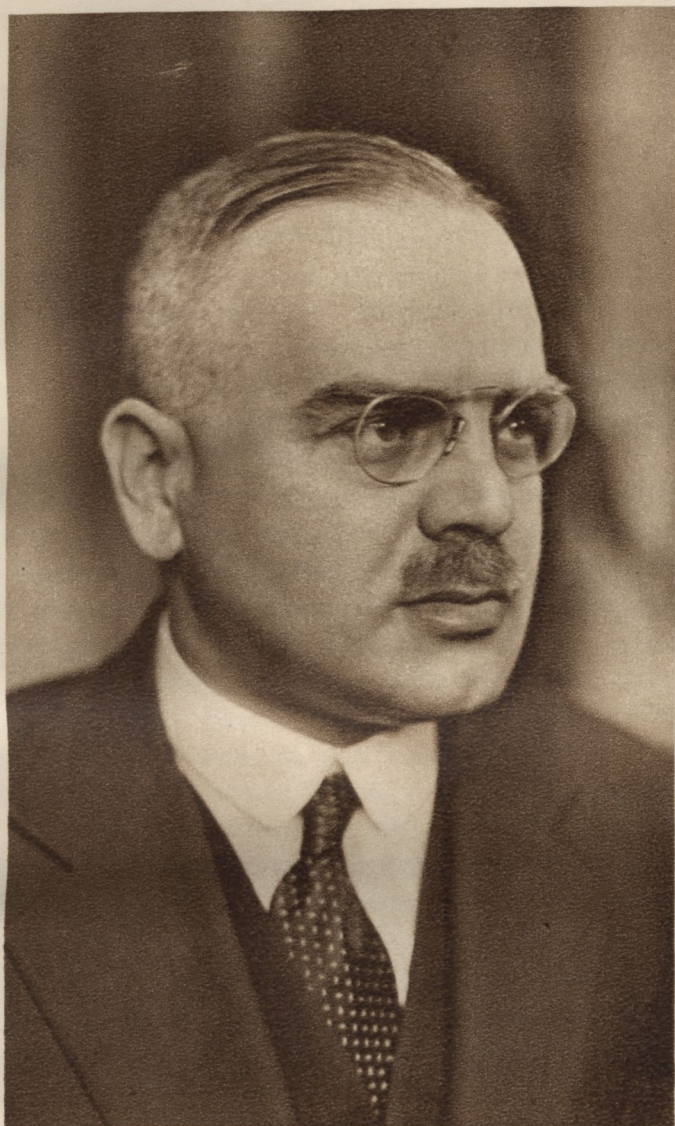
z gospodarki pańszczyźnianej na gospodarę folwarczną i pie-
nieżną, które czuło jeszcze dotkliwe skutki gospodarcze tego
procesu i w którym uszczuplanie większej własności — pro-
ducenta na rynek — na rzecz mniejszej własności — wówczas
prawie wyłącznie konsumenta dokonywało się jeszcze w formie
regulacji serwitutów, a już się zaczynało dokonywać w formie
parcelacji¹⁾ — to rolnictwo osłabione poprzednim procesem,
zaczynało odczuwać proces inny: konkurencję zboża zamor-
skiego a w związku z niem spadek cen. Że zdawano sobie
sprawę, iż nie są to objawy przejściowe, ale objawy trwałe,
wymagające zmiany struktury życia gospodarczego — dowodem
artykuł »Czasu« z dnia 24 kwietnia 1879 r. — w przeddzień
przeniesienia poprzednika Kasy Oszczędności — Towarzystwa
Kredytowego z Liszek do Krakowa«:

»Kłęsa jaka spadła na rolnictwo krajowe przez niskie ceny
zboża, przy stosunkowo drogiej produkcji, wywołała zbawienną
myśl ankiety zbożowej. Najpoważniejsze głowy w ankiecie wykazały
jak na dłoni, że zniżenie się cen zbożowych nie wynika z przy-
padkowych konjunktur, ale jest wynikiem nagłego rozgałęzienia się
produkcji, która zyskując coraz większą ilość dróg na targi za-
chodnie grozi też coraz większem obniżeniem, a nawet utrwale-
niem cen niskich. Nastała więc chwila, w której nietylko o orga-
nizacji handlu zbożowego i o zakładaniu spółek rolniczych ale
może nawet i o zmianie całego systemu gospodar-
czego wszechstronnie trzeba pomyśleć i wprowadzić w tym
kierunku działanie zbiorowe na praktyczne cele«.

Drugą przyczyną był upadek krajowego, głównie rękodziel-
niczego przemysłu, zwłaszcza rękodzielniczego, szczególnie
może w powiecie krakowskim groźny. Wszak powiat ten — do
r. 1846 część Wolnego miasta, niezamkniętego granicami cel-
nemi, będącego miejscem tranzytu między Kongresówką a Ga-
licją, pośrednio Węgrami, eksportująca głównie do Kongre-

---

¹⁾ W latach 1852 — 1889 zmniejszył się obszar własności tabularnej
231.185 ha, z tego wskutek parcelacji 71.616 ha, wskutek regulacji serwit-
tutów 71.616 ha. Wiad. stat., o stosunkach kraj. T. XXV. z IV.

LUDWIK OSIECKI

Naczelnik Wydziału Samorządowego krakowskiego Urzędu Wojewódzkiego

sówki bez ceł swe wyroby, został zahamowany w swym gospodarczym rozwoju przez włączenie do Austrii. Nim wydobrzeł po zerwaniu związków gospodarczych z swym rynkiem zbytu — Kongresówką, uczuł wraz z całą Galicją nowy kryzys przemysłu krajowego. Przemysł galicyjski nie mógł wytrzymać konkurencji z przemysłem fabrycznym innych prowincyj Austrii. W miarę rozwoju tego ostatniego przemysłu, w miarę polepszania komunikacji, budowy linii kolejowych, zmniejszania kosztów transportu¹⁾ przemysł ten ginął a z nim wzrastało ubóstwo ludności kraju, zwłaszcza rzemieślniczej i włościańskiej. Brak odpowiednich instytucyj bankowych, kredytowych i oszczędnościowych jeszcze bardziej utrudniał przetrwanie kryzysu i zmianę struktury gospodarczej kraju. Toteż w tym kierunku zwróciła się gospodarcza polityka kraju.

Stan bankowości i instytucyj oszczędnościowych. Banki austriackie nie zajmują się w tym okresie intensywniej Galicją. Austriacki Bank Narodowy (od r. 1878 przekształcony w Bank austro-węgierski) ma w Galicji w r. 1876 zaledwo trzy filje, które posiadały dotację 6,450.000 złr, a i tej nawet nie zużyły w całości; zużyły zaledwie 5,635.000 złr, co stanowiło 3'22⁰/₁₀₀ ogólnej dotacji Banku na całą monarchję. Nieco większą działalność rozwija lwowska filja Zakładu Kredytowego dla Handlu i Przemysłu (Oester. Credit Anstalt f. Handel u. Gewerbe) (w r. 1865 eskontował weksli na 7.196.000 w porównaniu do 3,756.785 eskontowanych przez Bank Narodowy).

Z krajowych instytucyj istnieje od r. 1842 Towarzystwo kredytowe ziemskie, które od r. 1867 przestało być instytucją stanową i jest stowarzyszeniem wszystkich właścicieli dóbr tabularnych. W omawianym przez nas okresie obrazująca jego działalność suma pożyczek nieumorzonych wynosi: w r. 1870 18,150.000 złr, w 1880 r. 44.500 złr. Dla kredytu włościańskiego

---

¹⁾ Toteż opinie o użyteczności kolei są w Galicji bardzo podzielone. Np. w Rzeszowskiem »jedni życzą sobie powstania takowej... inni znowu... są zdania, że z połączenia w tym punkcie sieci żelaznej znaczne dla obwołu wynikną szkody« (»Czas« z 14 stycznia 1851).

istnieje od r. 1868 »Zakład kredytowy włościański« prowadzony lekkomyślnie, udzielający bardzo drogiego kredytu, bez kontaktu z szerszymi kołami włościańskimi, z którymi się komunikuje za pośrednictwem niesumiennych agentów. Toteż od r. 1878 podnoszą się w Sejmie krajowym liczne skargi na ten zakład, w r. 1883 jest on zmuszony zawiesić wypłaty. W roku tym ilość udzielonych przez niego i nieumożonych pożyczek oraz zaległych rat wynosi 5,668.300 złr. Również istniejący od r. 1872 »Ogólny zakład rolniczo-kredytowy dla Galicji i Bukowiny« jest efemerydą, zlikwidowany w r. 1886. Trzecia instytucja kredytu rolnego Zakład kredytowy Ziemi w Krakowie, (tworzący w r. 1869 Galicyjski Bank dla Handlu i Przemysłu w Krakowie) istnieje od r. 1872, a wchodzi w stan likwidacji, stosunkowo najzdrowiej bo bez strat, w r. 1889. Jako jedyny trwały i poważny Zakład kredytu hipotecznego istnieje wówczas c. k. uprzywilejowany akcyjny Bank Hipoteczny, założony w r. 1867, w r. 1873 suma pożyczek hipotecznych w tym banku wynosi 19,950.000 złr, w r. 1883 28,650.000 złr.

Lata 1867—1883 są więc okresem rozwoju bankowych instytucyj krajowych, z których ostatnią i największą będzie założony w r. 1883 Bank Krajowy. W tymże okresie wzrasta również liczba Kas Oszczędności, które uzupełniają instytucje finansowe, pozwalające na przebudowę struktury gospodarczej kraju. Najstarsza z nich Galicyjska Kasa Oszczędności powstała w r. 1843 »za sprawą Stanów Krajowych zgromadzonych w 1842 r.«. W pierwszym roku istnienia miała wkładców 7.700, reprezentujących kapitał 1,910.000 koron. Już w r. 1869 kapitał ten wynosił 10,460.000 koron, w r. 1879 23,608.000 koron, a w r. 1884 28,271.000 koron. Obok niej i jej wzorem zaczęły powstawać miejskie i Powiatowe Kasy Oszczędności. W r. 1865 było ich 3 z sumą wkładów 3,032.000 złr, w r. 1870 było kas 10 z sumą wkładów 7,303.000 złr, w r. 1875 było kas 13 z sumą wkładów 15,819.000 złr, w r. 1880 było kas 16 z sumą wkładów 24,136.000 złr.

Dr. STEFAN UHMA

Prezes Związku Polskich Kas Oszczędności we Lwowie

USTRÓJ I KONSTRUKCJA KAS OSZCZĘDNOŚCI

GENEZA i ogólna charakterystyka. Kasy oszczędności łączą w sobie trzy myśli, dają wyraz trzem ideom.

Pierwsza — nawiązanie do epoki, która poprzedziła ich powstanie — to jest idea charytatywna. Druga — zmierzająca do wciągnięcia wszystkich warstw ludności w obręb zwyciężającego systemu gospodarki kapitalistycznej — to jest idea kapitalistycznej »oszczędności«. Trzecia — typowa dla epoki, w której kasy powstały, jako dla epoki państwa policyjnego zaznaczona zwłaszcza na ziemiach Polski — to jest mniej lub więcej ściśle powiązanie kas oszczędności z państwem lub z innymi korporacjami prawa publicznego.

Idea pierwsza — charytatywna — znajduje swój wyraz najjaskrawiej może w pierwszym planie stworzenia instytucji o typie Kasy Oszczędności. Hugues Delestre przedkłada w r. 1611 regentce Francji Marji Austriackiej »premier plan du Mont de Pieté francais«. Już w nazwie nawiązuje plan do średniowiecznych, o charakterze religijno-charytatywnym »Montes Pietatis«. Przeznaczenie ma również te elementy. Kasa ma służyć ludziom utrzymującym się z pracy najemnej, a więc ludności niezamożnej. Ta ostatnia cecha będzie stałą. Pierwsza instytucja nosząca nazwę kasy oszczędności, Kasa Hamburgska z 1787 r. jest zakładana »dla pożytku ludzi niezamożnych a pilnych obojga płci, jako to służby, robotników dziennych i pracowników fizycznych, marynarzy«. We Francji planuje się w r. 1780 utworzenie takiej kasy dla ludu »Caisse d'épargne du peuple«.

Projekt Mirabeau z 1791 łączy jeszcze ściśle »oszczędność« i dobroczynność« w nazwę »Caisse d'épargne et de bienfaisance«. Austrjacki regulatyw dla kas oszczędności z 27 września 1844 r. również podkreśla ten charytatywny, ograniczony do pomocy dla niższych warstw społeczeństwa charakter kas oszczędności, mówiąc, że celem kas jest »stopniowa poprawa stanu uboższych klas ludności«, że służą one »mniej zamożnym klasom ludności«. Późniejsze ustawodawstwo rozluźnia już ten związek, wzmianki o »uboższych klasach« bądź pozostają jedynie w motywach do ustaw (np. badeńska z 1880) bądź też całkiem znikają.

Wpływ kapitalizmu odbija się decydująco na formie, w jakiej mają być realizowane te charytatywne postulaty. Nie są to, dawne »montes pietatis«. Te czerpały kapitały z ofiar i depozytów ludzi zamożnych, wypożyczały bezprocentowo (wyjątkowo i na procent) ubogim. Kasy Oszczędności mają czerpać swe kapitały właśnie od warstw ubogich. Szerokie masy mają być wciągnięte do procesu tworzenia kapitału, kapitalizacja ma przestać być monopolem warstw wielkokapitalistycznych. Już francuski projekt »Mont de pieté« ma zbierać swe kapitały z wkładów robotników i udzielać im odsetek »à raison du dernier dixsept« (mniej więcej 5'9⁰/₁₀). Celem Kasy Hamburgskiej jest dać niezamożnym »sposobność odłożenia czegoś nawet przy swym małym zarobku«. Wedle ustawy austriackiej mniej zamożnym ma »być dana sposobność przechowania, oprocentowania i stopniowego zwiększania drobnych oszczędności«, i przez — zgodnie z kapitalistycznym światopoglądem — ożywienie w nich ducha pracowitości i oszczędności.

Obok tej formy związania charytatywności z kapitalizmem to jest formy przechowywania oszczędności szerokich mas za oprocentowaniem ujawniła się szybko druga forma. Oszczędności szerokich mas mają służyć szerokim masom. Wyraźnie występuje ona w regulatywie pruskiej z 12 grudnia 1838 r.: »Należy dbać o to, by urządzenie kas służyło głównie potrzebom klas uboższych, którym daje ono sposobność do gromadze-

ALFRED MILIESKI
Prezes Rady Kasy 1882—1895

nia drobnych oszczędności«. Kasy mają przechowywać oszczędności ludności niezamożnej, z punktem wyjścia raczej charytatywnym a nie dla zysku. Kasy mają te oszczędności skierowywać głównie na zaspokojenie potrzeb i na finansowanie życia gospodarczego ludności niezamożnej — oto wspólna wytyczna kas oszczędności wszelkiego typu.

W okresie państwa policyjnego, w którym te kasy powstawały w Europie środkowej zaznaczył się jaskrawo i moment trzeci: daleko posunięty nadzór państwa nad kasami. Celem jego była typowa dla tego okresu dbałość państwa o dobro poddanych. Zadaniem nadzoru było »zabezpieczyć uboższe klasy od nadużyć« (regulatyw austriacki). Dlatego też nie poddano kas przepisom kodeksu handlowego, lecz unormowano ich ustrój w osobnych ustawach. Kasy uczyniono bądź zakładami państwowymi (Rosja), bądź też zakładami samorządów, bez przyznania im jednak osobowości prawnej (szereg krajów niemieckich) bądź też zakładami samorządów terytorjalnych o odrębnej osobowości prawnej (Austria). W ten sposób, nie wykluczając zasadniczo powstawania kas w inny sposób, regułą uczyniono kasy związane z państwem lub samorządem terytorjalnym, a wszystkie kasy poddano specjalnym przepisom, wyodrębniając je od innych instytucyj finansowych.

Zarzuty i zastrzeżenia. Połowa w. XIX jest okresem największego rozwoju Kas Oszczędności. Wtedy to przyjmują się one powszechnie i zdobywają sobie miejsce wśród instytucyj finansowych, mimo trudności i walki z jaką spotykają się ze strony banków. Walka ta toczy się wszędzie. Jeszcze w połowie wieku XIX »Times« w Anglii i »National« we Francji występują przeciw kasom oszczędności. Zarzuca się im, że korrumpują oszczędzających w kasach, rozbudzając w nich potrzeby większe, niż na to wystarczą oszczędności tych ludzi. Zarzuca się im, że sprzyjają indywidualizmowi, rozluźniając związek między dłużnikiem i wierzycielem. Zarzuca się im, że dając wysokie odsetki odciągają kapitał od lokat długoterminowych i inwestycyjnych. W Galicji wyrazem takich poglądów

był memorjał, jaki organizator Banku Krajowego, Wrotnowski wniósł w r. 1888 (roku powstania krakowskiej Kasy) do Ministerstwa Skarbu. W memorjale tym¹⁾ twierdzi Wrotnowski, iż:

»galicyjskie kasy oszczędności, wychodząc poza granice, naturą i przeznaczeniem dla tego rodzaju instytucyj zakreślone, przeistoczyły się w banki kredytowe, a przyjmując na wysoki procent bardzo znaczne wkłady, pochłaniają to właściwe źródło, w którym gdzieindziej każda emisja papierów publicznych szukać zwykła umieszczenia. Cierpi na tem kredyt publiczny, krajowy i państwowy. Równocześnie zaś zagraża naszym kasom oszczędności ciągle niebezpieczeństwo niewypłacalności nieuniknione w razie każdej paniki«.

Zadanie kas »winno polegać wyłącznie na przyjmowaniu drobnych zaoszczędzonych kwot od ludności niezamożnej przeważnie żyjącej z zarobku a nieumiejącej powstrzymać się od mniej koniecznych wydatków przez pamięć o czarnej godzinie, która może dla niej nadejść w przyszłości«.

Powinny więc kasy »być obcemi wszelkiej spekulacji i poprzestawać na pobieraniu tylko takiego procentu, jaki bez potrzeby dopełniania obrotów bankowych dają renty państwowe i papiery publiczne. Oprocentowanie wkładów przez kasy oszczędności jest przeto wszędzie poczytywanem za ich zadanie drugorzędne«.

Kasy tymczasem »W celu jaknajwyższego oprocentowania otrzymanych wkładów lokują swe fundusze u instytucyj lub u osób prywatnych na termina mniej lub więcej odległe, a więc przeistaczają się w zakłady bankowe z konieczności wchodzące w sferę spekulacyjną«.

* * *

Życie przeszło nad temi zarzutami, wykazując, iż kasy potrafią lepiej jak jakakolwiek instytucja zgromadzić oszczędności szerokich mas, zapewniając im godziwy zysk od zaoszczędzonego kapitału i równocześnie potrafią nagromadzony kapitał rozprowadzić gospodarczo tam, gdzie instytucje na zysk pracujące aniby nie potrafiły, aniby nie chciały dotrzeć.

¹⁾ »Czas« z 13 lutego 1883 r.

Dr. FRANCISZEK PASZKOWSKI
Prezes Rady Kasy 1896—1904

POWSTANIE POWIATOWEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI W KRAKOWIE

INICJATYWA do założenia instytucji kredytowo-oszczędnościowej dla szerokich sfer ludności powiatu krakowskiego wyszła od osób prywatnych. Grono osób w zachodniej części powiatu krakowskiego, w miasteczku Liszkach postanowiło założyć instytucję, której celem byłoby »tanim kredytem przyjść w pomoc rolnictwu i rękodzielom, oraz wykorzystać między włościanami rozwielmożnioną lichwę«. Zadania te właśnie w chwili podjęcia tej inicjatywy były szczególnie aktualne. Rzemiosło odczuwa skutki rozwoju przemysłowego Austrii i cofa się w swym rozwoju. Włościaństwu nie dostarcza dostatecznej pomocy już wówczas chwiejący się »Zakład kredytowy włościański« (tzw. Bank włościański). Skutki ustawodawstwa 1866 r. kiedy, w myśl haseł liberalnych, zniesiono ograniczenia co do wysokości procentu oraz równocześnie zniesiono ograniczenia co do podzielności gruntów włościańskich — były dla wsi bardzo dotkliwe. Toteż inicjatywa marszałka powiatu krakowskiego, Alfreda Milieskiego, Stanisława Madeyskiego, późniejszego Ministra a wówczas rejenta w Liszkach oraz ks. Wawrzyńca Oprządka proboszcza w Liszkach, zostaje przyjętą życzliwie. Powstaje w r. 1876 »Związek Zaliczkowy w Liszkach« jako stowarzyszenie z ograniczoną poręką, w dniu 12 stycznia 1877 wciągnięte do rejestru handlowego. Nowy związek szybko rozszerza swą działalność na cały powiat krakowski i już 26 kwietnia 1879 r. jego ogólne

zgrupowanie przenosi siedzibę związku do Krakowa, na ulicę św. Jana 309¹⁾. nadając związkowi nazwę »Związek kredytowy przy Radzie Powiatowej Krakowskiej«. Mimo tego podkreślenia w nazwie łączności z reprezentacją samorządową powiatu nie jest jednak jeszcze kasa oszczędności w rozumieniu regulatywu z 27 września 1844 r. Jest to nadal instytucja prawa handlowego, wpisywana do rejestru handlowego (z dniem 22 lipca 1879 r.).

Ten stan rzeczy nie przetrwał jednak długo. Rychło »okazała się konieczna potrzeba szerszego jeszcze rozwinięcia tej instytucji«. Oddziaływała tu głównie likwidacja Zakładu kredytowego Włociańskiego we Lwowie, którego krach zaostriżył sytuację gospodarczą wsi. W chwili powstawania kasy krakowskiej konieczność zawieszenia wypłat przez ten zakład jest już oczywista. Toteż reprezentacja powiatu krakowskiego, Rada Powiatowa, uchwała na posiedzeniu 25 lutego 1881 r. przemianę dotychczas istniejącego Związku na Powiatową Kasę, której poręką całego powiatu da szersze podstawy działalności²⁾. Uchwała zostaje zatwierdzona przez Wydział krajowy w dniu 12 lipca 1881 r., statuty uzyskują zatwierdzenie namiestnictwa w dniu 13 stycznia 1882 r., a dnia 1 lipca 1882 r. zostaje otwartą Kasa w skromnym lokalu, w jednym pokoju w gmachu Rady Powiatowej przy ul. Gołębiej 3 w Krakowie. W pierwszych latach wspólnie z założonym w r. 1883 przy Radzie Powiatowej (z inicjatywy zarządu Kasy) »Towarzystwem ochrony mniejszej własności ziemskiej« (»celem zapobieżenia wywłaszczeniu ze względu na liczne naówczas licytacje«), po likwidacji tego stowarzyszenia, samodzielnie — jest Kasa wyrazem polityki gospodarczej powiatu krakowskiego przez długi okres lat 50.

¹⁾ Patrz ogłoszenie Związku w »Czasie« z 6 marca 1881 r.

²⁾ »Czas« z 2 marca 1881 r.

JAN SKIRLIŃSKI
Prezes Rady Kasy 1904—1909

USTRÓJ KASY 1844–1928 R.

NORMY prawne regulujące ustrój kasy oparte były przede wszystkim na dekreście kancelarji nadwornej z 27 września 1844 r. zawierającym »regulatyw w sprawie tworzenia i organizacji kas oszczędności, oraz nadzoru nad nimi«. W ramach tego regulatywu i z uwzględnieniem postanowień statutu wzorowego mogły kasy regulować swój ustrój własnymi statutami i statuty te mają charakter ustaw specjalnych (orzeczenie wied. Tryb. Adm. z 13 października 1881 r. L. 1597). Fakt, że prawna podstawa ustroju kas, regulatyw, powstała jeszcze w pierwszej połowie XIX w., nie odpowiadała niejednokrotnie zmienionym stosunkom politycznym i gospodarczym, a nie była nigdy zmieniana, wywarł pewne skutki na ustrój kas. Odstępstwa od przepisów regulatywu i swoboda organizacyjna kas były większe, niżby to z kazuistyki regulatywu wnosić można. Już sam regulatyw zresztą dopuszczał w § 25, by statuty kas zawierały »w razie specjalnych okoliczności postanowienia odmienne od obecnych (to jest umieszczonych w regulatywie¹) postanowień«, wymagał jednak zezwolenia cesarskiego na to odstępstwo. Faktycznie już wzorowe statuty, zawarte w rozporządzeniach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i często zmieniane (rozp. min. z 7 marca 1855 r., 17 czerwca 1872 — stanowiące podstawę statutu krakowskiej kasy — i z 19 maja 1892) zawierały znaczne odstępstwa od regulatywu. Gdy zaś Najwyższem Postanowieniem (taką nazwę

¹) W pewnej zresztą sprzeczności z § 6 regulatywu.

nosiło rozporządzenie cesarskie) z 24 sierpnia 1867 r. upoważniono Ministerstwo Spraw Wewnętrznych do udzielania kasom dyspenzy od poszczególnych postanowień regulatywu — znaczenie jego zmniejszyło się jeszcze bardziej.

W ramach tak nadwątlonych postanowień regulatywu i wzorowego statutu regulował ustrój kasy krakowskiej statut tej kasy, uchwalony przez organ stanowiący związku poręczającego, to jest przez Radę Powiatową krakowską w dniu 25 lutego 1881 r., i później niejednokrotnie zmieniany (w latach 1885, 1893, 1896, 1911, 1913). Z temi zmianami obowiązywał statut aż do 5 czerwca 1928 r., w którym to dniu wszedł w życie nowy statut, uzgodniony z polskim ustawodawstwem o komunalnych kasach oszczędności. Statut pierwotny więc, którego rozbiór poniżej podaję, wytrzymał pomyślnie próbę przeszło 40 lat obowiązywania.

Powstanie i charakter prawny kasy. Ustawodawstwo austriackie nie przeprowadzało różnicy między kasami oszczędności, zakładanymi przez związki komunalne, a podobnymi instytucjami, tworzonemi przez prywatne stowarzyszenia. Zarówno pierwsze¹⁾, jak i drugie mogły zakładać stowarzyszenia oszczędnościowe podpadające pod przepisy regulatywu, przyczem wedle intencji regulatywu miały to być instytucje zakładane przede wszystkim przez stowarzyszenia prywatne²⁾, a dopiero faktyczna ewolucja nadała pierwszorzędne znaczenie kasom komunalnym, i to nawet nie wymienionym w regulatywie kasom gminnym, ale pominiętym w nim milczeniem kasom powiatowym.

¹⁾ Przyczem regulatyw wymienia tylko gminy (§ 3) a dopiero późniejsza praktyka stanęła na stanowisku, iż mogą zakładać kasy również związki komunalne wyższego rzędu. Jeszcze w r. 1888, mimo, faktycznego istnienia od dawna pow. kas oszczędności, sprawa, czy powiaty mogą zakładać takie kasy była przedmiotem orzeczenia sądowego (Orz. Tryb. Adm. z 20 grudnia 1888 r. L. 3953).

²⁾ »Do zakładania kas są powołane przede wszystkim związki charytatywne« (»vorzüglich Vereine der Menschenfreunde« — § 2 reg.). Wykluczone jest jedynie zakładanie kas przez pojedyncze osoby (Orz. Min. Spraw Wewn. z 6 stycznia 1878).

Dr. STEFAN SKRZYŃSKI
Prezes Rady Kasy 1909—1928

Sprawa osobowości prawnej kas nie była w regulatywie ujętą w sposób stanowczy. Wymaga ona jedynie, by fundusz kasy był przechowywany i w ewidencji prowadzony odrębnie od majątku i funduszków powiatu (§ 22 in fine), a to postanowienie regulatywu przejął zarówno statut zbiorowy (w § 5) jak i statut kasy krakowskiej (w § 5). Takie ujęcie charakteru kasy nie wykluczało tezy, iż jest ona pozbawionem osobowości prawnej przedsiębiorstwem związku poręczającego, wyróżniającem się jedynie wyodrębnionym majątkiem (typ taki kas oszczędności znany jest w Niemczech). Również przepisy o dopuszczalnej konstrukcji organów kasy — ich identyczności z organami Związku poręczającego, przemawiały po części za taką konstrukcją i trzeba było dopiero wielokrotnych orzeczeń najwyższych instancji sądowych, by sprawa odrębnej od związku poręczającego osobowości prawnej kas oszczędności została rozstrzygnięta w sensie pozytywnym (orzeczenie Trybunału Państwa z 21 października 1890, L. 128, orzeczenie Tryb. Adm. z 28 października 1891, L. 3383).

Ujęcie podstawy organizacyjnej kas w osobnej ustawie, niezwiązanej — mimo charakteru kas jako instytucyj bankowych — z prawem handlowem ani bankowem, mającej raczej cechy prawa administracyjnego, wyróżniało wybitnie kasy od innych instytucyj bankowych. Toteż, jakkolwiek brak było wyraźnego postanowienia w tym kierunku w regulatywie, orzecznictwo sądowe stanęło na stanowisku, iż kasy oszczędności nie są obowiązane do wpisywania swej firmy w rejestrze handlowym (orz. Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 1867 L. 2432. z 9 listopada 1887 L. 12473 i i.).

Dla powstania kasy wymagał regulatyw uchwały związku poręczającego (Stowarzyszenia, Rady Gminnej, Rady Powiatowej) projektu statutu i zatwierdzenia tej uchwały oraz statutu przez władze państwowe. Udzielenie zatwierdzenia było wedle regulatywu zastrzeżone cesarzowi (§ 4), następnie po myśli patentu ces. z 26 listopada 1852 r. Dz. U. Nr. 253, przeszło to prawo na Ministra Spraw Wewnętrznych. Minister Spraw

Wewnętrznych kolei zaś rozp. z 6 listopada 1865, L. 22264 (ponawianem przy okazji zmiany statutu wzorowego w r. 1872 i r. 1892) przelał to prawo na polityczne władze krajowe (namiestnictwa) w ten sposób wpływ decentralizacji odbił się również na przepisach o zakładaniu kas oszczędności¹⁾. Do końca jednak istnienia Austrii utrzymaną została biurokratyczna zasada, iż udzielenie zatwierdzenia zależy od swobodnego uznania władz (orz. Tryb. Adm. z 27 grudnia 1882 r., L. 2526) i że nie potrzeba podawać powodów odmowy zatwierdzenia.

Odnosnie do organów kasy przewiduje regulatyw (§ 22 in fine), że funkcje ich bądź mogą być spełniane przez organy związku poręczającego, bądź też związek ten może wyłonić w tym celu odrębne organy. Rozwija te przepisy statut zbiorowy. Wedle niego władze Kasy miały się składać z Wydziału i Dyrekcji. Schemat ten został przyjęty również przez statut kasy krakowskiej. Wydziałem mógł być wedle statutu wzorowego Wydział związku poręczającego, bądź też reprezentacja związku poręczającego (Rada Powiatowa) wybierała Wydział Kasy. Statut Kasy Krakowskiej przejął tą drugą ewentualność, określając czas trwania mandatów członków Wydziału Kasy na lat 6, liczbę jego członków na 12 i postanawiając, że połowa jego członków musi być wzięta z grona członków Rady Powiatowej, druga zaś połowa nie musi posiadać prawa wyboru i wybieralności do Rady Powiatowej krakowskiej. Co do osoby przewodniczącego Wydziału znał statut wzorowy dwie alternatywy: przewodniczącym jest z urzędu Prezes Rady Powiatowej, lub też przewodniczący jest wybierany przez Wydział Kasy z grona członków Wydziału. Statut krakowski przyjął tę pierwszą alternatywę. Odwrotnie postąpił co do osoby naczelnika Dyrekcji: nie przyjął alternatywy statutu wzorowego, wedle której naczelnikiem Dyrekcji jest z urzędu Prezes Rady Powiatowej, lecz postanowił, że Dyrekcja składa

---

¹⁾ Od decyzji Ministra uzależnione było nadal jedynie założenie kasy w takiej miejscowości, w której istnieje już inna kasa oszczędności, albo w której niema ani starostwa ani urzędu podatkowego.

STANISŁAW KOCHANOWSKI
Prezes Rady Kasy 1929—1930

się z trzech dyrektorów stałych i płatnych oraz dwóch zastępców wybieranych przez Wydział (przepisy co do liczby dyrektorów i zastępców ulegały kilkakrotnej zmianie). Z grona Dyrekcji wybiera Wydział jednego, którego mianuje Naczelnikiem Kancelarii (Statut wzorowy nie zna takiej konstrukcji, wedle niego naczelnik Dyrekcji jest wybierany przez Dyrekcję — a nie Wydział — lub jest nim z urzędu Prezes Rady Powiatowej). Obok tych dwóch organów znał statut Komisję Kontrolującą złożoną z czterech członków i Prezesa Wydziału Kasy jako przewodniczącego. Specjalne stanowisko w ustroju kasy miał komisarz rządowy (»landesfürstlicher Commisar«).

Ograniczenie celu kasy do pomocy wyłącznie niezamożnej ludności powiatu, bardzo wyraźne w regulatywie, było w statucie kasy o wiele słabiej zaznaczone. Obok wstępu do regulatywu i § 1 (zacytowanego wyżej na str. 10) mówią o tem przepisy §§ 8, 9 i 11. Nakazują one: statutowe ustalenie maximum wkładki dla jednej osoby »przyczem należy mieć na oku zarobki niższych klas ludności w okręgu, w którym kasa się znajduje i dbać o to, by zamożniejsi, którzy sami potrafią umieścić korzystnie swe mienie, byli wykluczeni od korzystania z kasy« (tu jednak już regulatyw przewiduje, iż polityczne władze krajowe mogą zwalniać od tych rygorów kasy w większych miejscowościach). Nakazują one dalej oprocentowanie już najniższych kwot »o ile jest to możliwe ze względu na stopę procentową i bez zbyt wielkich zawikłań rachunkowych«. Nakazują one w końcu stosowanie systemu regresji (»fallende Progression«) przy oprocentowaniu wkładek zależnie od wysokości kwoty złożonej przez jedną osobę (przepis ten § 11 ujęty jest w formę obligatoryjną »muss in dem Statuten«).

Po części w interesie sfer niezamożnych, najczęściej mniej dbałych o swe interesy były przepisy regulatywu (§ 18) i statutu kasy krakowskiej (§ 11) uchylające przepisy Kodeksu Cywilnego co do przedawnienia należnych od kasy odsetek od wkładów i ustanawiające w tym wypadku 40-to letnie przedawnienie.

Statut wzorowy przewidział również jeszcze jeden sposób uprzywilejowania drobniejszych wkładek: zysk kasy może być użyty na dodatkowe oprocentowanie wkładek poniżej 500 złr.

Statut Kasy krakowskiej ograniczył się właściwie do przyjęcia w art. 1 ogólnikowych postanowień ustępu 1 art. 1 regulatywu o »mniej zamożnych obywatelach« i do zastrzeżenia Wydziałowi prawa oznaczenia maksymalnej wysokości wkładek. W tych więc przepisach swoich nie krępował się zbytnio regulatywem.

Nadzór państwa nad kasami ujawniał się w dwóch kierunkach: państwo określało dość ściśle zakres działania kasy oraz uzależniało cały szereg czynności kasy od zatwierdzenia władz państwowych, ponadto zaś przez specjalnego komisarza, czuwało nad całokształtem działalności kasy. We wszystkich tych kierunkach ingerencja państwa była znaczna.

Fundusze kasy powstają wedle regulatywu, którego przepisy przejmuje statut wzorowy oraz statut krakowski z wkładek oszczędnościowych (nie są dopuszczalne inne wkłady) i z zysku administracyjnego. Zysk ten nie może być znaczny, powinien dać kwoty potrzebne na stworzenie funduszu rezerwowego (wedle statutu wzorowego wynosić on ma conajmniej 5% ogółu wkładek, wedle statutu kasy krakowskiej conajmniej 50.000 koron). Jeśli zysk, przekracza kwoty potrzebne na fundusz rezerwowy może być zużyty na cele dobroczynne i użyteczności publicznej.

Zysk Kasy pochodzi z obrotów i interesów kasy. Sposoby w jaki Kasa może zużytkować swe kapitały są ujęte w regulatywie wyczerpująco (»Die Verwendung hat sich auf folgende Verwendungsarten zu beschränken« § 19). Niemniej mimo tak stanowczego brzmienia te właśnie przepisy regulatywu uległy daleko idącym zmianom — jeszcze jeden dowód sztywności austriackiego ustawodawstwa a elastyczności praktyki. Wedle brzmienia statutu Kasy krakowskiej użycie funduszy ograniczone było do następujących czynności:

STANISŁAW KONOPKA
Prezes Rady Kasy 1929—1932

- 1) udzielanie pożyczek hipotecznych — i to nietylko w obrębie powiatu, ale »na hipoteki realne przede wszystkim w Galicji«,
- 2) na pożyczki procentowe na zastaw wyczerpująco w staturie wyliczonych papierów wartościowych,
- 3) na zakupno tychże papierów wartościowych,
- 4) na oprocentowane pożyczki na zastaw monet złotych i srebrnych,
- 5) na eskontowanie własnych książeczek,
- 6) na oprocentowane pożyczki państwu, gminom, krajom, powiatom i zakładom publicznym powszechnie użytecznych,
- 7) na oprocentowane pożyczki dla połączonego z kasą zakładu zastawniczego,
- 8) na wkładki w innych większych kasach oszczędności,
- 9) na pożyczki dla towarzystw zarobkowych i gospodarczych (spółdzielni) ale tylko w wypadku uzyskania na każdą taką pożyczkę zgody politycznej władzy krajowej,
- 10) na nabywanie realności — ale tylko w tym wypadku o ile na tej realności ciąży pretensja hipoteczna Kasy, a w razie sprzedaży licytacyjnej realności pretensja Kasy mogłaby zostać niepokrytą w całości — w tym wypadku również potrzeba pozwolenia politycznej władzy krajowej,
- 11) do uposażenia specjalnych kas zaliczkowych dla mniej zamożnych właścicieli drobnych przemysłowców — w tym wypadku potrzebne jest również przyzwolenie władzy na zorganizowanie przez kasę takiej instytucji,
- 12) dla brania udziału w obrocie clearingowym i czekowym poczt. kas oszcz. i w obrocie żyrowym banku emisyjnego,
- 13) w końcu do lokowania swych funduszków w bankach — ta lokata jednak może być tylko przejściową i trzeba uzyskać zgodę politycznej władzy krajowej na lokatę w danym banku.

Powyższe wyliczenie sposobów użycia funduszków kasy jest nietylko wyczerpujące, to znaczy niedopuszczalne są inne sposoby lokaty, ale również wszystkie te sposoby muszą pozostawać do siebie w odpowiednim procentowym stosunku

i komisarz rządowy ma czuwać nad tem, czy stosunek ten jest zachowywany (rozp. Min. Spraw Wewnętrznych z 19 maja 1892 r., L. 1139).

Nadzór państwowy. Obok merytorycznego ograniczenia kas przez wyczerpujące wyliczenie rodzajów czynności, których się mogą podejmować, wykonuje nad nimi państwo nadzór w szerokim zakresie.

I tak do decyzji władz państwowych oddano:

- 1) zatwierdzenie założenia kasy, jej statutu i wszelkie jego zmiany (§ 4 regulatywu),
- 2) zatwierdzenie przeznaczenia części zysku kasy na cele użyteczności publicznej i to nie tylko co do samej zasady, czy część zysku można na te cele przeznaczyć, ale również co do tego jakie kwoty i na jakie cele mają być przeznaczone. (§ 112 regulatywu, orz. Tryb. Adm. z 8 lipca 1882 L. 1265),
- 3) zgodę na odstąpienie w statucie kasy od pewnych norm regulatywu (§ 25 regulatywu),
- 4) orzekanie o zażaleniach poszczególnych jednostek na niezgodną z statutem kasy jej działalność.

Obok tego prawa decyzji w szeregu spraw należy do władz państwowych nadzór nad kasami. Władze te są trzecim organem nadzorczym, obok Komisji Kontrolującej Kasy (§ 37 statutu kasy) oraz prezesa Rady Powiatowej (§ 49). Władzą nadzorczą jest polityczna władza krajowa (namiestnictwo) a nadzór ten wykonuje przez specjalnie dla kasy mianowanego komisarza (§ 27 regulatywu, § 48 statutu wzorowego, § 50 statutu kasy krakowskiej, wadliwie umieszczony w rozdziale p. t.: »kontrola poręczającego powiatu«).

Uprawnienia tego komisarza idą bardzo daleko. Ma on prawo udziału we wszystkich posiedzeniach Wydziału i Dyrekcji, prawo wglądu w całą działalność kasy, obowiązek przestrzegania, czy działalność kasy jest zgodna ze statutem, regulatywem i ustawami, prawo zawieszania uchwał Wydziału i Dyrekcji i prawo wydawania wszelkich potrzebnych zarządzeń, z których jak i z całej działalności zdaje sprawę namiestnictwu.

Dr. WŁADYSŁAW WNEK
Starosta krakowski, Prezes Rady Kasy 1932 r

Świadczenia kas na cele publiczne.

Przepisy o przeznaczeniu części zysku kasy na cele powszechnej użyteczności zasługują na szczególną uwagę. W praktycznym stosowaniu i w rozwoju tych przepisów uwydatnia się szczególnie plastycznie, jak ewolucja kas wyszła daleko poza ramy zakreślone przez regulatyw, poza niezmiernie skromną rolę, jaką kasom wyznaczało państwo biurokratyczne ery meternichowskiej.

Już regulatyw przewidywał zużytkowanie zysków kasy na takie cele. Postanawia on (§ 12), że jeśli fundusz rezerwowy przekroczył kwotę oznaczoną przez statut kasy, a statut nie przewiduje wyraźnie co ma się stać z tą nadwyżką, to wtedy »część jego może, za zgodą połączonej Nadwornej Kancelarii¹⁾, być przeznaczoną na dobroczynne lub powszechnie użyteczne cele lokalne. Cele te, ustalane w porozumieniu z władzami lokalnymi powinny zawsze w pierwszym rzędzie uwzględniać interesy niezamożnych udziałowców (wkładkowców) kasy«. Regulatyw ograniczał tedy przeznaczenie powyższych kwot do celów lokalnych — i to przede wszystkim pożytecznych dla niezamożnej ludności na obszarze działania kasy. Jak różnie przepis ten był rozumiany — wskazuje rozporządzenie Min. z 20 listopada 2860, L. 33803, które, w wykonaniu § 12 regulatywu, poleca kasom zakładać kasy zaliczkowe dla zasilania kredytem osobowym drobnych właścicieli realności i przedsiębiorstw przemysłowych. Uważano więc, że »powszechnie użyteczne cele« z § 12 muszą pozostawać w ścisłej łączności z głównym celem kasy, to jest podnoszeniem poziomu gospodarczego ludności niezamożnej. Że przyjmowano i inną interpretację — dowodem praktyka niektórych kas, które przez »powszechnie użyteczne cele« rozumiały zasilenie deficytowych budżetów gminnych²⁾.

¹⁾ Od rozp. ces. z 9 kwietnia 1860 r. i zarządzenia Min. Spraw. Wewn. z 16 kwietnia 1860 — za zgodą politycznej władzy krajowej (namiestnictwa).

²⁾ Patrz orz. Tryb. Adm. z 1 grudnia 1867 r., L. 3275.

Rozsądzenie tych niesłychanie ciasnych ram następuje stopniowo, w miarę rozwoju kas i ich zamożności. W drodze prawnej znika ograniczenie kas do świadczeń na cele lokalne: rozp. Min. Spraw Wewn. z dnia 12 maja 1892, L. 1139 zezwolono namiestnictwom na zatwierdzanie datków kas na cele również nielocalne o ile ich powszechna użyteczność nie ulega wątpliwości. Z tego wyłomu szeroko korzystano. Rozwój działalności kasy krakowskiej wskazuje, jak stopniowo, od świadczeń na cele związane z dobrobytem i kulturą ludności rolniczej powiatu krakowskiego przechodzono również do świadczeń na cele ogólnokulturalne i ogólnonarodowe i jak suma tych świadczeń rosła, od pierwotnej 5.400 zł rocznie, do obecnej, 128.555 zł w roku ostatnim.

RADA KASY 1932

stoją od lewej ku prawej pp.: Tomasz Broda, Karol Pers, Stanisław Rosenberg, inż. Kazimierz Cieśliewicz; — siedzą od lewej ku prawej: prof. Dr. Kazimierz Rouppert, Dr. Paweł Stonawski, Dr. Mieczysław Kaplicki, Prezes Rady, Dr. Władysław Wnek, Starosta krakowski, Stanisław Konopka, X. Prałat Stefan Mazanek, Józef Jagielski

ROLA Kas w polityce Galicji. Przyjęty zarówno przez statut kasy, jak i przez jej praktyczną politykę system obsadzania stanowiska prezesa Wydziału Kasy był trafny i zapewniał instytucji duży wpływ, jej polityce dużą trwałość. Statutowo stworzone połączenie stanowiska Kierownika polityki samorządu powiatowego, Marszałka Powiatu i Prezesa Wydziału Kasy dawało Kasie znaczny wpływ na politykę nie tylko całego powiatu, ale pośrednio i kraju. Trzeba się wczuć w odmienną zupełnie od dzisiejszej atmosferę polityczną i gospodarczą ówczesnej Galicji, by zrozumieć znaczenie tego wpływu. Samorząd powiatowy — to było nie tylko załatwianie spraw lokalnych. To była pierwsza polska od rozbiorów administracja w Galicji, zazdrośnie strzeżona od wpływu władz państwowych, równocześnie, przez autonomię kraju mająca wpływ na politykę całej prowincji, przez dłuższy czas, dopóki Sejm krajowy wysyłał posłów do parlamentu wiedeńskiego, mająca również wpływy na politykę całej monarchii. Hasło narodowe »własnej administracji« łączyło się z hasłem liberalnym »wolnej gminy w wolnym państwie«¹⁾. Na tle tych haseł Marszałek powiatu — równocześnie najczęściej kierownik rządzącego stronnictwa w powiecie i szef jego organizacji wyborczej — był czynnikiem politycznie decydującym. Rola zaś

---

¹⁾ Patrz przedewszystkiem Piotra Górskiego: Samorząd gminny. Patrz także: Dzieje gospodarcze Polski porozbiorowej pod red. St. A. Kempnera, Warszawa 1930, t. I.

jego jako kierownika Powiatowej Kasy była jeszcze bardziej znacząca wskutek ówczesnej galicyjskiej polityki gospodarczej. Kraj biedny i zaniedbany, zyskawszy wpływ na własne losy, gorączkowo usiłuje stworzyć własny przemysł, usamodzielnic gospodarczo włościanstwo, utrzymać i rozwinąć rękodzieło. Galicja ówczesna, chcąc dać gospodarczą podbudowę politycznemu usamodzielnieniu kraju, prowadzi w pewnym tego słowa znaczeniu politykę etatystyczną — znów pewna analogia do ery dzisiejszej. Publiczne instytucje finansowe z Bankiem Krajowym i Galicyjską Kasą Oszczędności na czele, z powiatowymi kasami po kraju są organami tej polityki gospodarczej, Prezesi Wydziałów Kas jej wykonawcami i kierownikami po powiatach. Gdy się zaś zważy, że na terenie powiatu krakowskiego Kasa Powiatowa miała aż do r. 1895 zastępstwo Banku Krajowego — to znaczenie tego jedyne aż do r. 1895 organu gospodarczej polityki kraju w powiecie będzie tem znaczniejsze.

Wybór prezesów był trafny. Każdy z nich, obejmując kierownictwo kasy miał za sobą już pewien okres doświadczenia w tym zakresie. Alfred Milieski jako założyciel i kierownik zawiązku przyszłej kasy, »Związku Zaliczkowego w Liszkach«, Franciszek Paszkowski, Jan Skirliński, dr. Stefan Skrzyński jako długoletni wiceprezesi. (Fr. Paszkowski i J. Skirliński ponadto jako współpracujący w jej zarządzie niemal od chwili założenia). Każdy z nich przynosił na swe stanowisko inne cechy, właśnie w okresie jego działalności potrzebne.

Prezes Alfred Milieski, właściciel Piekar i szeregu innych majątków pod Krakowem, Marszałek powiatu i założyciel »Związku Zaliczkowego« w Liszkach był świetnym kierownikiem powstającej instytucji. Doskonale powiat znający — cecha konieczna w okresie gdy był początkującej instytucji opiera się w najwyższym stopniu na znajomości klientów i wzajemnem, niemal osobistem, zaufaniu, wychowany w twardej szkole kryzysu agrarnego, który od 1848 r. gnębił większą własność, od 1867 r. daje się we znaki i własności drobnej,

STEFAN ŚLIWIŃSKI
Członek Zarządu Kasy

sumienny twardy kontrolor instytucyj sobie podległych, był typem kończącej się już wówczas epoki, epoki nieco patryjarchalnego stosunku właściciela ziemskiego do włościanina, a równocześnie znał i rozumiał doskonale nowe potrzeby, narzucone usamodzielnieniem gospodarzem własności włościańskiej. Echo tego patryjarchalnego stosunku przebija w stereotypowym ustępie sprawozdań kasy po rok 1893: »Przy udzielaniu kredytu Dyrekcja zawsze baczną zwraca uwagę na stronę moralną pożyczającego i na jego rzeczywiste potrzeby, tak by przyznana pożyczka na użyteczne cele obróconą została«. Równocześnie zaś wielkiem zrozumieniem nowych stosunków uderza pierwsza wielka akcja Kasy, akcja ratowania włościan, zagrożonych bankructwem Banku Włościańskiego. Powiada o tej akcji sprawozdanie roku 1883: »Również wypada nam jako rzecz doniosłą zaznaczyć, że z powodu upadku Banku Włościańskiego wielkie usługi oddaje ludności wiejskiej Powiatowa Kasa Oszczędności. Dłużnicy zawezwani przez Wydział powiatowy, zgłaszają się licznie do Dyrekcji, która zajęła się ich losem, przychodzi im z radą i pomocą, reguluje ich hipoteki i przeprowadza konwersję długów, tam gdzie takowa wogóle jest możliwą. Tych zaś właścicieli, których realności są przeciążone różnemi lichwiarskiemi długami odsyła Dyrekcja do »Towarzystwa Ochrony Ziemskiej przy Radzie Powiatowej« by ich ratować o ile się ratować da od ruiny i zupełnego wywłaszczenia. Dla zgromadzenia też gotówki potrzebnej na tę akcję utrzymywała Kasa przez pewien okres czasu wysoką stopę procentową »Dążeniem Dyrekcji jest obniżenie stopy procentowej tak od wkładek z 5⁰/₀ na 4¹/₂⁰/₀ jak też w odpowiednim stosunku od pożyczek. Do pewnego jednak czasu wstrzymuje się z odpowiednim wnioskiem z uwagi, że z powodu upadku Banku Włościańskiego licznie zgłaszają się włościanie o konwersję długów a na ten cel zapas gotowizny jest niezbędnie potrzebny; przez obniżenie zaś stopy procentowej możnaby w obecnej chwili sprowadzić na pewien czas zastój w skutecznem działaniu tej użytecznej dla wło-

ścian instytucji«. Kryzys wsi, wywołany upadkiem Banku Włościańskiego przedłużył się i zaostriżył z powodu klęsk elementarnych (zalewów) w latach 1884, 1885, 1892, 1894 i 1895 oraz niskich cen produktów, do których, jak mówi sprawozdanie z r. 1885 »włościanie nie są przyzwyczajeni«.

Datki na publiczne cele użyteczności. Od r. 1889 pojawia się w bilansach kasy nowy znak jej rozrostu; przeznaczenie części zysku na cele powszechnej użyteczności. W r. 1889 uczyniono to jeszcze w ten sposób, że przelano cały zysk do funduszu rezerwowego »zachowując w osobnej uchwale przeznaczenie części takowego na publiczne cele użyteczne powiatu«. Już w r. 1890 pojawiają się szczegółowe pozycje obejmujące jedynie datki na cele lokalne (na organizowanie i urzędnia wiejskich straży ogniowych, na roboty publiczne około dróg gminnych »dla dania ludności zarobku«, na subwencje dla Tow. Oświaty Ludowej, na zaprowadzenie nauki zręczności w szkołach ludowych powiatu, na stypendjum dla włościanina-ucznia niższej szkoły rolniczej, na subwencje dla Kółek rolniczych). Ten lokalny charakter utrzymuje się dość długo, a poszczególne lokalne pozycje ulegają zmianom. Pojawiają się pozycje: na zapomogi dla dotkniętej nieurodzajem ludności (r. 1892) dla włościan powiatu, wystawców na Wystawie krajowej we Lwowie (r. 1893), na szkołę ludową w gminie Wolicy »jedynej gminie pow. krakowskiego bez zorganizowanej nauki szkolnej« (r. 1893) na roboty około dróg gminnych i wałów wzdłuż Wisły »celem dostarczenia zarobku ludności powodzią r. 1894 dotkniętej«, (r. 1894) na subwencję dla urządzenia kursów rolniczych przy szkole ludowej w Bałicach (r. 1895).

Dopiero w r. 1895 pojawia się pozycja, wychodząca poza ramy regulatywu, o nielokalnym znaczeniu: »na restaurację katedry na Wawelu 1.000 złr«.

Gdy w r. 1896 miejsce prezesa zajmuje dr. Franciszek Pażkowski, ilość wkładów w Kasie wzrosła z kwoty pierwszego roku bilansowego 92.223 złr. do 3,472.376 złr. Ilość pożyczek

LUDWIK STROJEK
Członek Zarządu Kasy

na hipoteki z kwoty 40.472 złr. wzrosła do 2,191.358 złr. Ilość pożyczek na skrypta z 2.666 złr wzrosła do 25.730 złr. Zyski Kasy z pierwotnej kwoty 1.224 złr wzrosły do kwoty 31.560 złr, a kwoty przeznaczone na użyteczne cele powiatu z kwoty 1.500 złr. (1889 r.) wzrosły do 3.800. Kasa jest już dużą instytucją finansową.

Prezes dr. Franciszek Paszkowski (1897—1903) obejmował stanowisko Prezesa Wydziału Kasy po długoletniej w niej pracy, naprzód na stanowisku członka Komisji kontrolującej Kasę, przez krótki czas jako jej radca prawny, następnie jako jej wiceprezes. Doktor praw, adwokat i poseł na Sejm krajowy oraz zastępca dyrektora Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie przynosił na stanowisko nie tylko długoletnie doświadczenie z pracy w kasie, ale również rutynę fachowca w sprawach finansowych, odmienną od dotychczasowej metody pracy w kasie, a pożyteczną wobec jej znacznego rozwoju. Zewnętrzną tego rozwoju odznaką było przeniesienie Kasy w r. 1897 do obszerniejszego lokalu we własnym gmachu przy ulicy Pijarskiej, zbudowanym wedle planów architektury Tadeusza Stryeńskiego. Wzrost liczby wkładów i wkładców, wzrost udzielonych pożyczek hipotecznych i kredytów na skrypta uwydatniał te zmiany oraz rolę Kasy wśród ogółu krajowych instytucyj finansowych¹⁾. Tę ostatnią przedstawia następująca tablica:

W koronach.

Rok	Liczba kas oszczędności	Liczba wkładców w kasach	
		całego kraju	krakowskiej
1900	44	222.900	11.413
1904	46	270.800	14.331

¹⁾ Patrz przedewszystkiem: »Polskie kooperatywy kredytowe i Kasy oszczędności« pod red. prof. Jerzego Michalskiego (Lwów 1914).

Rok	Wkłady		Fundusze rezerwowe		
	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	
1900	187,479.000	13,013.962	11,835.000	552.205	
1904	23,744.600	17,845.320	12,465.000	821.494	
Pożyczki hip. i kom.		Weksle w portfelu		Własne papiery i lokaty	
w kasach	w kasie krakowskiej	kas	kasy kra-kowskiej	kas	kasy kra-kowskiej
Rok 1900					
122,618.000	10,289.000	25,191.000	974.637	31,121.000	1,575.000
Rok 1904					
147,356.000	12,033.000	33,229.000	1,780.224	55,521.000	2,886.000

Cyfry powyższe wskazują, iż Kasa w swym rozwoju dotrzymała kroku rozwojowi całego kraju, szybko się uprzemysławiającego. Dalsze cyfry wskażą, w jakim kierunku szedł rozwój wsi podkrakowskiej, najważniejszego składającego w Kasie i jej klienta w tym okresie. Oto liczba książeczek oszczędnościowych wzrasta z 3.237 w r. 1890 do 8.242 w r. 1896, a do 14.331 książeczek w r. 1904. Liczba książeczek rośnie szybciej niż wysokość wkładów, przeciętna na każdą książeczkę jest coraz niższa, coraz większa liczba włościan oszczędza. Równocześnie coraz większa liczba włościan korzysta z pożyczek hipotecznych. W r. 1896 było pożyczek hipotecznych 2.671, w r. 1904 — 4.096. Tym cyfrom wskazującym na zwiększającą się liczbę drobnych klientów Kasy — w dużej mierze włościan, odpowiada cyfra, wskazująca na ewolucję ustroju rolnego kraju. W latach 1889—1902 sparcelowano w Galicji 94.708 ha większej własności, a wzrost ilości gruntów parcelowanych

STANISŁAW KOCHANOWSKI

Naczelnny Dyrektor

postępuje coraz silniej, by w następnym okresie osiągnąć największe natężenie.

Kwoty udzielane na cele powszechnej użyteczności doznają w tym okresie dalszego bardzo znacznego wzrostu. W r. 1896 wynoszą 3.100 złr (równych 11.160 zł). W r. 1903 dochodzą do kwoty 9.900 koron (równych 17.820 zł). Coraz częściej pojawiają się pozycje na cele ogólnej, nielokalnej natury. Obok często spotykanej subwencji na cele odnowienia wawelskiej katedry — subwencje na Seminarjum duchowne w Krakowie, na bursę dla nauczycieli i nauczycielek ludowych, dla Przytuliska weteranów 1863 r., dla Zakładu głuchoniemych we Lwowie. Obok tego spotykamy stale znaczne kwoty na cele rolnicze i oświatowe powiatu i stereotypową, niemal coroczną »na naprawę dróg celem dostarczenia zarobku ludności powiatu dotkniętej klęskami elementarnymi«. Ten system wspierania bezrobotnych miał jednak duże zalety.

Wybór Jana Skirlińskiego na prezesa Wydziału Kasy (1904—1908) był oddaniem należnego uznania człowiekowi, związanemu z instytucją od samych jej początków. Skirliński był jednym z członków »Związku Zaliczkowego w Liszczach«, był razem z Feliksem Rostworowskim i Sobiesławem Gawrońskim członkiem pierwszej Dyrekcji Powiatowej Kasy w 1883 roku i było pięknym uznaniem jego długoletniej pracy powierzenie mu przewodnictwa Kasy w okresie, w którym obchodziła ona swój 25-letni jubileusz. Przewodnictwo Skirlińskiego wypadło jednak nie tylko na uroczysty okres jubileuszowy, ale na okres podwójnie trudny. Jest to okres, kiedy dotychczasowa konstrukcja socjalna wsi galicyjskiej kruszy się coraz bardziej i kiedy coraz wyraźniejsza samodzielność polityczna i penetracja gospodarcza włościactwa zabiera dotychczasowym kierownikom kraju coraz więcej mandatów w parlamencie i coraz więcej hektarów ziemi¹⁾. Skirliński, zie-

1) W latach 1902 do 1912 sparcelowano z większej własności 242.967 ha, przeciętnie rocznie parcelowano w tym okresie 24.297 ha (w zachodniej Małopolsce łącznie 95.539 ha, przeciętnie rocznie 9.551 ha). Wiad. stat. o stos. kraj., t. XXV, zes. IV.

mianin i właściciel Śmierdzącej (obecnie Kryspinów) pod Krakowem, od dawna współpracujący z ludnością włościańską i zaznaczający to jaskrawo, mający opinię »chłopomana«, był pożądanym prezesem na ten okres pewnego naprężenia między wsią i dworem, a równocześnie reprezentantem interesów włościańskich w Kasie.

Na ten okres przypada jednak nie tylko naprężenie wewnętrzno-socjalne, ale również naprężenie finansowe. Jest to pierwszy paroksyzm nerwowości finansowej przed wielką wojną, wywołany w latach 1907 i 1908 niepewnością sytuacji na półwyspie bałkańskim i aneksją Bośni i Hercegowiny. »Ogólny brak gotówki, który zwłaszcza w drugiej połowie ub. roku wystąpił, spowodował ubytek wkładów większych... Stosunki pieniężne odbiły się również niekorzystnie na kursie papierów wartościowych... Rok ubiegły zmusił Kasę do chwilowego reeskontu weksli w Banku Austro-Węgierskim, z którego od szeregu lat Kasa nie korzystała« (sprawozdanie za rok 1907). »Rok ubiegły nie należał do pomyślnych dla kas oszczędności. Brak gotówki i ubywanie wkładek, mające swój początek jeszcze w drugim półroczu 1907 r., zmusiły Zarząd Kasy do podwyższenia stopy procentowej od wkładek« (sprawozdanie z r. 1908). Powstawanie kas Raiffeisenowskich było w tym okresie znaczną ulgą dla Kasy, odciążało ją bowiem od bardzo drobnych pożyczek na realności wiejskie. »Ten ostatni kredyt bowiem, dzięki licznie powstającym kasom Raiffeisenowskim w krakowskim powiecie, znajduje bardzo dogodny zaspokojenie, zwłaszcza przy drobnych potrzebach kredytowych«. To powoduje przejściowe zwiększenie stosunkowego udziału pożyczek przypadających na dobra tabularne.

W chwili ustąpienia Jana Skirlińskiego ze stanowiska prezesa Kasy krakowskiej, ósmnastej co do daty założenia, trzeciej (po Gal. Kasie Oszczędności i po Kasie Miasta Krakowa) co do wielkości z kas oszczędności, udział tej Kasy w ogólnym dorobku kas oszczędności w Galicji przedstawiał się następująco:

JAN MIKUCKI
Dyrektor

Rok 1908 (w tysiącach koron).

Liczba kas	Liczba wkladców		Wklady		Fundusze rezerwowe	
	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej
51	306.500	21.035	287.342	22.851	13.987	965
Pożyczki hip. i kom.		Weksle w portfelu		Własne papiery i lokaty		
w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	
199.949	16.563	48.047	3.752	49.571	7.574	

Wysokość kwot udzielanych na cele powszechnej użyteczności ulega w tym okresie wzrostowi w związku z jubileuszem Kasy. W latach 1904—1907 rosła one z kwoty 10.000 koron (18.000 zł) do kwoty 32.000 koron (58.140 zł) a w roku 1908 spadają ponownie do kwoty 10.100 koron (18.180 zł). W roku jubileuszowym 1906 zjawia się mianowicie pozycja 20.000 koron »na jubileuszowy fundusz zakładowy dla ochronek w powiecie krakowskim«, a w r. 1910 ponowna pozycja na ten cel 10.000 koron. Poza tem przeznaczenie kwot na cele powszechnie użyteczne i humanitarne nie ulega zasadniczej zmianie.

Prezes dr. Stefan Skrzyński (1909—1928) kieruje Kasą najdłużej ze wszystkich przewodniczących Wydziału. Najkrótszy stosunkowo okres jego działalności (1909—1914) przypada na czasy normalne, większość na lata wielkiej wojny, inflacji i dźwigania się z wojennego i powojennego zniszczenia oszczędności i zasobów.

U progu wojny światowej — w r. 1913 Kasa była zdrowym silnym organizmem, odgrywającym coraz większą rolę w ruchu oszczędnościowym Galicji, jak wskazuje załączona tablica:

Rok 1913 (w tysiącach koron).

Liczba kas	Liczba wkładców		Wkłady		Fundusze rezerwowe	
	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej
53	331.900	19.745	323.168	24.025	16.081	1.257
Pożyczki hip. i kom.		Weksle w portfelu		Własne papiery i lokaty		
w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	w kasach	w kasie krakowskiej	
248.364	18.156	39.856	3.051	51.912	2.668	

Wybuch wojny światowej przerywa ten spokojny rozwój Kasy. Ruch wycofywania wkładek, zaznaczający się w pierwszych miesiącach, był wprawdzie nieznaczny (wycofano 184.000 koron, co wobec 24 milionów wkładów było bez większego znaczenia). Dotkliwiej odbiło się na Kasie wstrzymanie wskutek ogłoszenia moratorium wykupu weksli oraz wstrzymanie obrotu wekslowego od chwili mobilizacji. Ta okoliczność, oraz przeniesienie Kasy na zarządzenie władz wojskowych do Wiednia (gdzie Kasa urzędowała od 10 listopada w gmachu Ustredni Banka i zaspokajała potrzeby bardzo licznej klienteli uchodźców) spowodowały, iż zysk Kasy w r. 1914 był mniejszym o 69.968 koron. Z powodu małego zysku nie mogła Kasa w tym roku udzielić datku na »użyteczne cele powiatu«, przeznaczyła jedynie 2.000 koron do dyspozycji Prezesa Rady Powiatowej dla ulżenia doli mieszkańców powiatu, dotkniętych wypadkami wojennymi.

Lata 1915, 1916 i 1917 są latami znacznego wzrostu wkładek. Napływ ten jednak nie jest gospodarczo pożyteczny, gdyż pochodzi »z przymusowej realizacji inwentarza rolniczo-przemysłowego, nie jest dowodem wzbogacenia się społeczeństwa,

Dr. KAZIMIERZ JELONEK
Wicedyrektor

ale raczej objawem spowodowanego wojną zastoju w życiu przemysłem i niemożnością podjęcia na szerszą skalę inwestycji w gospodarstwach rolnych« (sprawozdanie z 1917 r., podobnie sprawozdanie 1918 r.). Toteż tego rodzaju napływ gotówki nie jest pożyteczny dla Kasy. »Instytucja nasza tego wzrostu gotówki nie może użyć na potrzeby społeczeństwa, które dziś z kredytu odpowiednio korzystałoby nie mogło — ale zbyt dużą gotówkę lokowała po bankach i to najczęściej na procent, jaki sama od wkładek płaciła, więc ponosiła stratę na tej lokacji« (sprawozdanie z r. 1917).

Lata 1918—1924 — okres inflacji — dają kasie niezmiernie wysokie cyfrowo obroty, ale zjadają równocześnie większość jej kapitałów. Bilans otwarcia w złotych wykazuje w pozycji wkładek zwaloryzowanych zaledwie kwotę 565.994 zł (w roku adm. 1927 podniesiono waloryzację wkładek z $6\frac{1}{2}\%$ na $19\frac{1}{2}\%$). Od chwili powrotu do stałej waluty, zwłaszcza od r. 1927 »po utrwaleniu się stosunków wewnętrznych« (sprawozdanie z r. 1927) Kasa wchodzi w nowy okres rozwoju, odbudowując kolejno i stopniowo wszelkie działy swej działalności i odzyskując dawną wybitną rolę w ruchu oszczędnościowym, jak wskazuje następujące zestawienie ¹⁾:

Ilość wkładów w milionach złotych.

Rok	W kasach oszczędn., spółdzielni., bankach	W kasach oszczędności	W kasie krakowskiej
1926	460·2	28	1.297
1927	820·4	67	1.670
1928	1080·2	154	5.153
1929	1336·6	253	7.709

¹⁾ W zestawieniach z przed r. 1914 porównywano kasy Galicji i Kasę krakowską. W powyższym zestawieniu porównane są kasy całej Rzeczypospolitej i Kasa krakowska. Jako źródła wykorzystano głównie Kronikę Ekonomiczną w poznańskim »Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym (i Socjologicznym)«.

Działalność humanitarna i dobroczynna w latach 1925—32. W okresie tym powraca również pozycja »na powszechnie użyteczne cele« (obok niej zjawia się również pozycja: »do dyspozycji Wydziału Rady Pow. na użyteczne cele«). Zachodzi co do niej ta zmiana, iż od chwili przewrotu odpadło *via facti*, bez żadnej wyraźnej podstawy ustawowej, zasiąganie zgody Namiestnictwa (względnie Województwa) na umieszczanie tych kwot w bilansie Kasy. Są one coraz znaczniejsze. Od kwoty 23.700 zł w r. 1925 dochodzą do 134.000 zł. w r. 1930 i 128.555 zł. w r. 1931. Charakter tych datków jest bardzo różny. Powtarza się kilkakrotnie tradycyjna pozycja »na naprawę dróg w powiecie krakowskim celem dostarczenia zarobku ludności bezrobotnej powiatu«, w której ta tylko uderza różnica, że dawni »dotknięci kłeską elementarną« zostali zastąpieni »bezrobotnymi«. Powtarza się szereg i to wysokich pozycji na restaurację kościołów: Panny Marji, na Skałce, w Ruszcy, w Zabierzowie. Przychodzą nowe pozycje na Ligę Obrony Powietrznej Państwa, Polski Czerwony Krzyż, organizacje wychowania fizycznego i »Strzelca«, Dom akademicki i szereg szkół, ochronek i domów ubogich w powiecie. Charakter datków ulega zasadniczej zmianie. Znacznie mniej w nich kwot na cele ściśle lokalne, znacznie więcej na cele ogólniejsze. Ujawnia się w tem większa swoboda Kasy, jak również i zmiana charakteru powiatu rolniczego na przemysłowo-rolniczy i robotniczy.

Na ostatni rok prezesury dr. Stefana Skrzyńskiego przypada zmiana ustroju Kasy. Nowe jednolite dla całego Państwa prawo o kasach oszczędności zastąpiło starą austriacką ustawę. Statut Kasy musiał być z niem uzgodniony. W ramach tego nowego prawa i nowego statutu rozwija się działalność Kasy pod nowym zarządem.

Na okres prezesury Stanisława Kochanowskiego (1929 r. Prezes Kasy, w 1930 r. Prezes Zarządu, od r. 1931 Prezes Zarządu i Dyrektor Kasy) przypadają lata, w których światowy kryzys finansowy zagrażał niejednokrotnie najpo-

Grupa pracowników Kasy

Siedzą od lewej: pp. Ludwik Zubrzycki, Józef Węgreci, Irena Kowalska, Jan Szwaja, Dyr. Stanisław Kochanowski, Dyr. Jan Mikucki, Wicedyr. Dr. Kazimierz Jelonek, Dr. Jan Czernik, Dr. Stanisław Pischniger, Marjan Czadowski. — Stoją od lewej rząd I-szy: pp Stanisław Winiarski, Zbigniew Rolle, Zygmunt Maszewski, Adam Czupryk, Zbigniew Danielak, Irena Karpinówna, Zofja Zollówna, Agnieszka Ciechanowska, Bronisław Potuczek, Adam Gajewski, Józef Wolf, Adam Turnau. — Stoją od lewej rząd II-gi: Tomasz Komala, Wincenty Sobesto, Józef Nösek

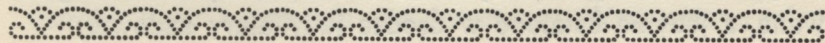

ważniejszym instytucjom. Dzięki ostrożnej polityce Rady i Zarządu Kasy w tych latach nie tylko przetrwała ona trudności tego okresu, ale — co jest żywym dowodem trafnego nią kierownictwa — wykazać się w nich potrafi poważnym wzrostem lokowanych w niej oszczędności i obrotów. Na lata te (1929 do 1931) przypada rekordowy w rozwoju Kasy wzrost oszczędności a, co zatem idzie, wszystkich agend Kasy w ciągu trzech lat o 100⁰/. Ten objaw wystarcza dla oceny kierownictwa Kasy.

Współpraca Dyrektora Jana Mikuckiego, od 42 lat pracującego w Kasie, reprezentującego jej żywą tradycję, znajomość terenu Kasy, długoletnie doświadczenie, była i jest i w tym okresie niezwykle cenną.

Prezesura Stanisława Konopki (1930—1931) przypadła na okres, w którym Kasa przechodziła zmiany organizacyjne, a jej związek poręczający — powiat krakowski — rozszerzał swe granice. Nazwisko jego pozostanie związane z temi faktami, a na obecnym swym stanowisku Wiceprezesa Rady Kasy reprezentuje on to, co było Kasy tradycją i świetnością: czynnik obywatelski.

Charakteryzowanie działalności Stanisława Konopki oraz Stanisława Kochanowskiego, obecnego Dyrektora, byłoby dziś przedwczesne, gdyż okres ich działalności w Kasie nie jest skończony. Rzeczą przyszłego historyka Kasy będzie ujęcie i ocena ich roli i ich zasług.

OBECNY USTRÓJ KASY

PODSTAWAMI prawnymi dla obecnego ustroju Kasy są: rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 kwietnia 1927 r. o komunalnych kasach oszczędności (Dz. Nr. 38 poz. 339), rozporządzenie Min. Spraw Wewnętrznych i Min. Skarbu z dnia 26 kwietnia 1928 r. w sprawie wykonania powyższego rozporządzenia Prez. Rzeczp. zawierające w załączniku statut wzorowy kas (Dz. U. 44 poz. 424) oraz oparty na powyższych przepisach statut Kasy uchwalony w dniu 5 czerwca 1928 r. zatwierdzony przez Radę Powiatową Krakowską w dniu 18 lipca 1928 r., a przez Województwo Krakowskie w dniu 6 września 1928 r. Przepisy polskie, a w ślad za nimi statut kasy wprowadziły szereg zmian w porównaniu ze stanem dotychczasowym:

1) wyodrębniono instytucje oszczędnościowe zakładane przez organy samorządu terytorjalnego od wszelkich innych instytucji oszczędnościowych, tylko tym pierwszym przyznano charakter »Komunalnych Kas oszczędności« i poddano je przepisom rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej:

2) zezwolono na zakładanie komunalnych kas oszczędności tylko gminom miejskim, powiatom i województwom, wykluczono więc zakładanie takich kas przez gminy wiejskie, co dotąd było dopuszczalne;

3) przyznano kasom oszczędności wyraźnym przepisem osobowość prawną (art. 1 ust. 1 rozp. Prez. Rzeczp. § 1 statutu kasy krakowskiej) co dotychczas nie było wyraźnie uregulowane, a jedynie ustalone w drodze judykatury sądowej;

4) określono wyraźnie na czym polega terytorjalny zakres działania kasy, postanawiając, iż mieści on w sobie obowiązek przyjmowania wkładów i prawo tworzenia zbiornic etc. na okręgu działania związku poręczającego (§ 2 rozp. wyk., § 1 ust. 3 statutu Kasy);

5) ujmując cel kasy, pominięto wszelkie te przepisy, które dotąd czyniły z kas oszczędności instytucję klasową, przeznaczoną wyłącznie (w teorii oczywiście a nie praktyce) dla niezamożnych klas ludności. Określono, iż celem kasy jest »ułatwiać gromadzenie oszczędności oraz uprzystępniać ludności tani kredyt« (art. 1 ust. 2 rozp. Prez. Rzeczp. § 3 statutu Kasy);

6) postanowiono wyraźnie, iż kasa ma posiadać »własne organy« (art. 5 ust. 1 rozp. Prez. Rzeczp.). Dotychczasowy regulatyw dozwalał, by funkcje organów kasy pełniły organy Związku poręczającego.

Organami Kasy są wedle obecnych przepisów:

a) Rada Kasy (odpowiadająca dawnemu Wydziałowi Kasy) wybierana przez organ stanowiący Związku poręczającego, przyczem połowa z grona tegoż organu (art. 5 ust. 2 rozp. Prez. Rzeczp.). Członkowie Rady Kasy z poza grona członków organów Związku poręczającego muszą posiadać prawo wybieralności do jednej z gmin na obszarze państwa (dotychczasowy regulatyw nie znał tego ostatniego wymogu).

Rada Kasy wybiera swego przewodniczącego (art. 5 ust. 2 zd. 2 rozp. Prez. Rzeczp. § 5 i ust. 2 statutu Kasy). Nie jest więc nim, jak dotąd z urzędu przewodniczący organu stanowiącego związku poręczającego, choć może on być wybrany przewodniczącym Rady Kasy.

Kompetencje Rady Kasy jako organu stanowiącego określone są w sposób analogiczny jak dotychczas.

b) Zarząd Kasy, odpowiadający dotychczasowej Dyrekcji wybierany jest przez Radę Kasy. Ma on funkcje organu wykonawczego (art. 5 rozp. Prez. Rzeczp. § 17 statutu Kasy);

7) Sprawa organów kontrolnych została ujęta w nowym ustroju Kasy odmiennie niż dotychczas. Wzmocniono miano-

wicie kontrolę ze strony związku poręczającego, zmieniono sposób kontroli przez władze państwowe:

a) związek poręczający wykonuje kontrolę przez specjalną Komisję Rewizyjną, wybieraną przez organ stanowiący Związku poręczającego i funkcjonującą niezależnie od Komisji Kontrolującej Rady Kasy. Komisja taka winna sprawdzać stan Kasy raz na kwartał, a ponadto zbadać roczne sprawozdanie i zamknięcie rachunków Kasy. Komisja Rewizyjna składa o tem sprawozdanie organowi stanowiącemu Związku poręczającego. Na podstawie sprawozdania Komisji Rewizyjnej uznaje Związek poręczający sprawozdanie i zamknięcie rachunków Kasy. Skutkiem nieuznania jest, iż sprawozdanie i zamknięcie rachunków nie może być przedłożone władzy nadzorczej (§ 24 rozp. wyk. i § 29 statutu Kasy);

b) zupełnie odmiennie niż dotąd ujęto nadzór ze strony władz państwowych. Znikła zupełnie osoba specjalnego Komisarza rządowego. Znikł długi szereg uchwał organów Kasy, które wymagały zatwierdzenia władz państwowych — pozostało z niego jedynie uchwalenie statutu Kasy i jego zmiana, a także zatwierdzenie uchwał co do kredytów Związków Komunalnych. Prawo nadzoru przyznano Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu (art. 31 rozp. Prez. Rzeczp.), którzy prawo to w pierwszej instancji przelali na Wojewodów (§ 59 rozp. wyk.). W ten sposób ustawiczny, mogący przybrać niesłychanie dokuczliwe i paraliżujące formy, nadzór przez specjalnego urzędnika został usunięty. Kompetencję władz nadzorczych określono dość szeroko i ogólnikowo, mniej jednak szeroko i ogólnikowo, niż kompetencje dotychczasowego komisarza, przytem wskazano na główny i równocześnie ostateczny środek nadzoru — mianowanie komisarza — ale postanowiono, iż kierownictwo komisaryczne nie może trwać dłużej niż trzy miesiące.

8) Operacje zarówno czynne jak i bierne kas oszczędności określono o wiele szerzej, przyczem umożliwiono kasom po uzyskaniu zgody Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Skarbu

dokonywanie również innych czynności bankowych. Od pozwolenia władzy nadzorczej uzależniono tylko tę grupę operacji, które polegają na udzielaniu kredytów związkom komunalnym, fundacjom i zakładom zastawniczym związków komunalnych, przyczem wprowadzono dotąd nieznaną, a celowe ograniczenie, iż związkowi poręczającemu nie może być udzielony kredyt w kwocie wyższej niż 20% wkładów Kasy.

Nowy ustrój kas oszczędności ma za sobą za krótki jeszcze okres istnienia, by wywołał tak obfitą judykaturę, jak austriacki regulatyw. Niemniej już dziś obecnie stwierdzić można, że podstawy jego są zdrowe. Zniknęły w nim te liczne krępujące kasy postanowienia i ograniczenia ich działalności, które były w dawnym ustroju, zachowano w dostatecznych rozmiarach zarówno nadzór związku poręczającego, jak i nadzór państwowy. Życzyć tylko należy, by ten nowy ustrój wytrzymał tak długo próbę życia, jak ustrój poprzedni.

Kwoty udzielane przez Kasę na humanitarne i powszechnie użyteczne cele publiczne.

Rok		w przeliczeniu na złote	w % zysku
	guldeny		
1889	1.500	5.400	11,0
1890	2.300	8.280	
1891	2.500	9.000	
1892	2.000	7.200	
1893	1.900	6.840	
1894	2.560	9.216	
1895	3.800	13.680	
1896	3.100	11.160	
1897	3.450	12.420	
1898	1.250	4.500	
1899	3.150	11.340	
	korony		
1900	6.600	11.880	9,9
1901	7.100	12.780	

Rok		w przeliczeniu na złote	w %/o zysku
	korony		
1902	7.700	13.860	
1903	9.900	17.820	
1904	10.000	18.000	
1905	11.700	21.060	
1906	32.300	58.140	
1907	24.300	43.740	
1908	10.100	18.180	
1909	16.200	29.160	
1910	17.800	32.040	11,7
1911	16.900	30.420	
1912	18.550	33.390	
1913	18.750	33.750	
1914	2.000	3.120	
1915	4.000	4.640	
1916	3.500	3.290	
1917	13.100	12.445	
1918	14.900	8.344	
1919	137.000	6.850	
	marki		
1920	61.000	1.220	2,5
1921	—	—	
1922	100.000	49	
1923	—	—	
	złote		
1924	—	—	
1925	23.700	23.700	
1926	40.300	40.300	
1927	93.900	93.900	
1928	27.000	27.000	
1929	25.000	98.460	
1930	134.000	134.000	34,7
1931	128.555	128.555	34,9

M. J. ZIOMEK

ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI POWIATOWEJ KOMUNALNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI W KRAKOWIE

WKŁADKI - - - - KREDYTY - - - - MAJĄTEK

WYCI WSTĘPNE	37
ROZWÓJ WKŁADÓW OSZCZĘDNOŚCIOWYCH	40
POŻYCZKI HIPOTECZNE	73
POŻYCZKI WEKSLOWE	81
POŻYCZKI NA SERWYTY OBNIŻE	89
ZABEZPIECZENIE WKŁADÓW	
1. Płynność kasowa	92
2. Pokrycie wkładów	98
3. Koszt kasowy	99
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PÓŁWIEKOWEGO ROZWOJU KASY	100

UWAGI WSTĘPNE

... OZPRAWA poniższa jest jedną z wyjątków...
... Opiera się ona na dokumentach Kasy, a to przede
... wszystkim na wydawanych corocznie „Zamknięciach
... rachunków Komunalnej Kasy Oszczędności
... Powiatu Krakowskiego” — przedtem Powiatowej Kasy Oszęd-
... ności. W zamknięciach tych znajduje się historia zarobków
... Kasy, sprawozdania Dyrekcji (Zarządu) składane na posiedze-
... niach Wydziału (Rady) Kasy, sprawozdania Komisji rachun-
... kowej i kontrolującej (rewizyjnej), zestawienia obrotu kaso-
... wego, rachunek zysku i strat, rachunek bilansu, oraz przegląd
... poszczególnych rachunków bilansu.

... Zamknięcia te stanowiły podstawowy materiał opracowania.
... Li tylko podkład ogólny pod zrozumienie przebiegu zdarzeń
... kasowych tworzyły trzy historie życia gospodarczego miast
... Galicji, a mianowicie:

... 1) Bajak Fr. Galicja, Lwów 1910 oraz Rozwój gospodarczy
... Galicji (1772—1848).

... 2) Zaleski W. Galicja, Lwów 1910, oraz
... ze szczególnym uwzględnieniem Galicji, Lwów 1910,
... Nowelski i Piłsudski, Warszawa 1910.

... 3) Ziomek M. Galicja, Lwów 1910, oraz
... Izby Przemysłowej i Handlowej, Lwów 1910.

UWAGI WSTĘPNE	57
ROZWÓJ WKŁADEK OSZCZĘDNOŚCIOWYCH	60
POŻYCZKI HIPOTECZNE	73
POŻYCZKI WEKSLOWE	81
POŻYCZKI NA SKRYPTY GMINNE	89
ZABEZPIECZENIE WKŁADÓW :	
1. Płynność kapitałów	92
2. Pokrycie wkładów	95
3. Majątek Kasy	99
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PÓŁWIEKOWEGO ROZWOJU KASY	109

UWAGI WSTĘPNE

OZPRAWA poniższa jest pracą wyłącznie źródłową. Opiera się ona na dokumentach Kasy, a to przede wszystkim na wydawanych corocznie »Zamknięciach rachunków Komunalnej Kasy Oszczędności Powiatu Krakowskiego« — przedtem Powiatowej Kasy Oszczędności. W zamknięciach tych znajduje się historia założenia Kasy, sprawozdania Dyrekcji (Zarządu) składane na posiedzeniach Wydziału (Rady) Kasy, sprawozdania Komisji rachunkowej i kontrolującej (rewizyjnej), zestawienia obrotu kasowego, rachunek zysku i strat, rachunek bilansu, oraz przegląd poszczególnych rachunków bilansu.

Zamknięcia te stanowiły podstawowy materiał opracowania. Li tylko podkład ogólny pod zrozumienie przebiegu zdarzeń kasowych tworzyły trzy historie życia gospodarczego byłej Galicji, a mianowicie:

1) Bujak Fr., *Galicja, Lwów 1910*, oraz *Rozwój gospodarczy Galicji (1772—1914)*, Lwów 1917.

2) Zaleski W. S., *Dzieje przemysłu w b. Galicji 1804—1929 ze szczególnem uwzględnieniem historii rozwoju S. A. L. Zieleńskiego i Fitzner-Gamper*, Kraków 1930.

3) Ziomek M. J., *Życie gospodarcze w okręgu Krakowskiej Izby Przemysłowo-Handlowej 1850—1930*, Kraków 1930.

Układ pracy opiera się na kolejności ruchu pieniądza. KKOPK zbiera kapitały w formie wkładek oszczędnościowych, przeto ich omówienie stanowi pierwszy dział rozprawy. Zkolei

kapitały te zużytkowuje kredytami (hipotecznymi, weksłowymi, skryptowymi) i to jest druga część badania. Kapitały oszczędnościowe są zabezpieczone tak co do możliwości zwrotu (płynność i pokrycie), jak i pod względem bezpieczeństwa (majątek), co tworzy rozdział trzeci przedstawienia. Wreszcie ostatni ustęp dotyczy ogólnego zobrazowania historii rozwoju Kasy w ciągu 50-ciolecia.

Pracę zbudowano w ten sposób, iż cały zasadniczy i najważniejszy materiał zgrupowano w tablicach statystycznych. One przeto stanowią istotny rdzeń omówienia. Do nich dopiero jako uzupełnienia dodano poprzedzające objaśnienia słowne, oraz obrazowe przedstawienia na wykresach. A zatem ograniczono wywody opisowe do najzwięźlejszych granic jedynie w charakterze wprowadzenia do tablic i objaśnienia ich. Czytanie tekstu może być korzystne i zrozumiałe wyłącznie tylko przy równoczesnem przeglądaniu tablic oraz wykresów.

W rozprawie możliwie najczęściej przytaczano urywki ze sprawozdań, aby oddać głos bezpośrednio pracownikom Kasy, którzy w ciągu 50-lecia jej istnienia pracowali w niej, przeżywali z nią dobre i złe chwile.

Okres 50-ciu lat istnienia Kasy był świadkiem wielu przemian gospodarczych, politycznych, a zwłaszcza finansowo walutowych. Rozpoczął się w epoce złotych reńskich (guldenów) austriackich, przeszedł w korony austriackie, następnie w marki polskie, aż wreszcie trwa w złotych. Mamy zatem cztery waluty. Zasadniczo! W rzeczywistości bowiem od 1914 r. do 1926 r. waluty obowiązujące wówczas ulegały ciągłym zmianom. Korona traciła na wartości z roku na rok, z miesiąca na miesiąc. Marka polska dewaluowała się co miesiąc, a nawet co dzień. Wkońcu nawet złoty pierwotny (z r. 1924) nie utrzymał się i rozpoczął tan zniżkowy.

Celem więc ustalenia istotnego a nie tylko nominalnego rozwoju Kasy koniecznem było przyjęcie dla całego okresu 50 lat jednego stałego miernika w walucie ustabilizowanej. Za miernik ten przyjęliśmy złotego obecnego, to znaczy wpro-

wadzonego urzędowo od 3 października 1927 r. na parytecie 5.922'44 zł. z 1 kg czystego złota, faktycznie zaś ustabilizowanego na tym poziomie już od 1925 r. Waluty poprzednie przeliczyliśmy na złote wedle ich równi złota oraz kursów giełdowych, przyjmując za podstawę »Tabele walutowe i towarowe« inż. J. Jaskólskiego. Tak więc złr (guldeny) lat 1882 do 1899 przeliczono na złote po kursie 1 złr = 3'60 zł, korony lat 1900—1913 po 1'80 zł, w latach zaś następnych stosownie do ich kursu:

1914	1'56
1915	1'16
1916	0'94
1917	0'95
1918	0'56
1919	0'05

Dla marek kursy wynosiły: w 1920 r. 0'02 za markę, w 1921 r. 3'18 zł za tysiąc, w 1922 r. 494 zł. za milion, w 1923 r. 1'40 zł za milion. Złotego z roku 1924 przeliczono wedle stosunku równego 1'72 zł obecnego. Dla lat 1925—1931 przyjęto ustabilizowany kurs złotego obecnego.

Na koniec dwie uwagi ostatnie: wszystkie cyfry w rozprawie wzięte są z oryginalnych dokumentów i ściśle. Jeden jedyny raz użyto interpolacji dla oznaczenia nieznaney ilości sztuk weksli w 1893 r.

Uwaga druga: rok 1882 jako pierwszy rok istnienia Kasy obejmuje w rzeczywistości tylko 6 miesięcy, skutkiem czego zestawienia lat następnych, dotyczących pełnego roku, wypadają stosunkowo wyższe.

ROZWÓJ WKŁADEK OSZCZĘDNOŚCIOWYCH

KOMUNALNA Kasa Oszczędności Powiatu Krakowskiego (poprzednio Powiatowa Kasa Oszczędności) powołana jest — jak już z nazwy wynika — w pierwszej mierze do zbierania oszczędności, do budzenia zmysłu oszczędnościowego mieszkańców i następnie do odpowiedniego rozprawdzania kapitałów oszczędnościowych między przedsiębiorstwa i osoby tych kapitałów potrzebujące. Z tego przeto względu najważniejsze zagadnienie przy rozpatrywaniu historii KKOPK stanowi rozwój wkładów oszczędnościowych.

Praca nad zbieraniem oszczędności posiadała zawsze dla Kasy podwójne znaczenie. Po pierwsze umożliwiała rozwinięcie szerszej działalności kredytowej. Od ilości bowiem wkładów zależała zawsze wielkość udzielanych kredytów (głównie pożyczek hipotecznych i wekslowych), co z kolei wpływało na całokształt działalności kasowych. Sprawozdania zarządu Kasy, składane corocznie, zupełnie wyraźnie mówią o tej zależności rozwoju działalności kredytowej Kasy od stanu wkładów. Np. sprawozdanie z 1909 r.: »zwiększeniu stanu wkładów o 511 tys. koron odpowiada wzrost portfelu wekslowego o kwotę przeszło pół miliona K.«, albo z 1926 r.: »automatycznie ze wzrostem wkładów podniósł się stan weksli eskontowanych«.

Po drugie zaś Kasa rozwijała nader doniosłą akcję wychowawczą, przyuczając ludność i to zwłaszcza koła niezamożne do oszczędności. Ta strona działalności Kasy jest niemiłej

ważna od czysto finansowej. Kasa zawsze rozumiała to swoje zadanie, to też od samego początku kładła szczególny nacisk na rozszerzanie swych wpływów na ludność wiejską. »Ażeby do składania oszczędności uzyskać jak największą liczbę uczestników z pośród mieszkańców powiatu, wysłała Dyrekcja stosowny okólnik do wszystkich zwierzchności gminnych, obszarów dworskich i duchowieństwa, o założeniu i celach instytucji pouczający, to też wkładki oszczędnościowe zaczynają już coraz więcej wpływać z powiatu, a co najważniejsze, składają się z grosza zaoszczędzonego przez zamożniejszych włościan, którzy swoje oszczędności Kasie coraz chętniej powierzają«. (Sprawozdanie z 1882 r.).

Wystarczyło kilka miesięcy działalności, a »już kilkudziesięciu włościan z różnych stron powiatu złożyło swoje oszczędności w Kasie w sumie około 30.000 złr«. (Sprawozdanie z 1883 r.). Zarząd Kasy zawsze ze szczególną radością podnosi, iż »włościanie nabierają coraz większego zaufania do Zakładu i ruch wkładek przez nich czyniony znacznie się powiększył«. (Sprawozdanie z 1884 r.).

Ten kapitał zaufania, zdobyty w pierwszych latach istnienia, potrafiła Kasa utrzymać bez zmiany do dnia dzisiejszego pomimo wszelkich trudności, na jakie w 50-letniej swojej pracy natrafiała. Nie zachwiały go ani wojny, ani inflacja, ani popłochy w czasie kryzysu. Mogła się też Kasa pochwalić w 1914 r. »pocieszającym i znamiennym objawem, że mimo wojny stan wkładek w porównaniu z 1913 r. nie zmniejszył się wcale, bo różnica 184 tys. K. jest wobec kapitału wkładkowego około 24 mil. bez znaczenia. Dowodzi to, że na wkładki Kasy składają się w największej części drobne oszczędności, które, powierzane przez najszersze koła ludności uboższej, stanowią dowód wielkiego zaufania do zarządu Kasy i z natury swej nawet w tak niepewnym czasie mimo runów nie zdołały osłabić Kasy«. Podobne stwierdzenie powtarzają wszystkie sprawozdania za okres Wielkiej Wojny. Nawet w latach niesłychanej inflacji markowej, kiedy oszczędzanie było nieomal

niedorzecznością gospodarczą, wkładki oszczędnościowe stale istnieją, a nawet nominalnie niebywale pęcznieją. Podobnie jest przy drugiej inflacji (złotowej) w 1925 r. W roku tym »wzrosły wkładki o 460 tys. zł. Jest to fakt nader pomyślny, świadczący o zaufaniu publiczności do naszej instytucji, zwłaszcza jeśli się zważy, że wskutek załamania się złotego w drugiej połowie 1925 r. publiczność wycofywała panicznie swoje wkładki, lokowane w instytucjach finansowych, i za uzyskaną gotówkę nabywała dolary«.

Również rok następny był dla społeczeństwa ciężką próbą zaufania, tym razem z powodu wypadków natury politycznej. Ale i w 1926 r. »wzrosły wkładki o 373 tys. zł. Jest to wzrost znaczny, bo pochodzi jedynie z drugiej połowy 1926 r., kiedy po przewrocie majowym stosunki wewnętrzne się ustabilizowały«. Tak też jest i w latach ostatnich. Albowiem »mimo że 1930 r. był rokiem dalszego pogłębiającego się kryzysu światowego, a końcowe miesiące roku, politycznie emocjonując społeczeństwo, nie stwarzały bynajmniej sprzyjającej atmosfery dla oszczędności, rok ten, mimo powyższych ważkich przeszkód hamujących, zamykamy poważnym przyrostem wkładek oszczędnościowych«.

Jednym z głównych środków gromadzenia jak największych oszczędności, obok oczywiście troski o zaufanie, stanowiące podstawę istnienia, było płacenie przez Kasę możliwie wysokich odsetek za wkłady. Oprocentowanie wkładów w Kasie było zwykle wyższe niż w innych instytucjach finansowych. Stwierdza to np. sprawozdanie z 1911 r., które tłumaczy, iż w roku tym był znaczniejszy zwrot wkładek niż wpływ »z powodu konkurencji banków opłacających przejściowo wyższe odsetki«. Tę stosunkowo wysoką stopę procentową starała się Kasa utrzymać nawet w okresach krytycznych, gdy nie było sposobności do korzystnego zużycia nagromadzonych kapitałów. Nie cofała się wówczas nawet przed ponoszeniem ofiar z tego powodu. Tak np. w 1915 r. olbrzymi napływ wkładek do Kasy »materiałnie wpłynął na obniżenie zysku wskutek

Ruch wkładek oszczędnościowych.

Przychód i rozchód w ciągu roku oraz stan 31/XII każdego roku.

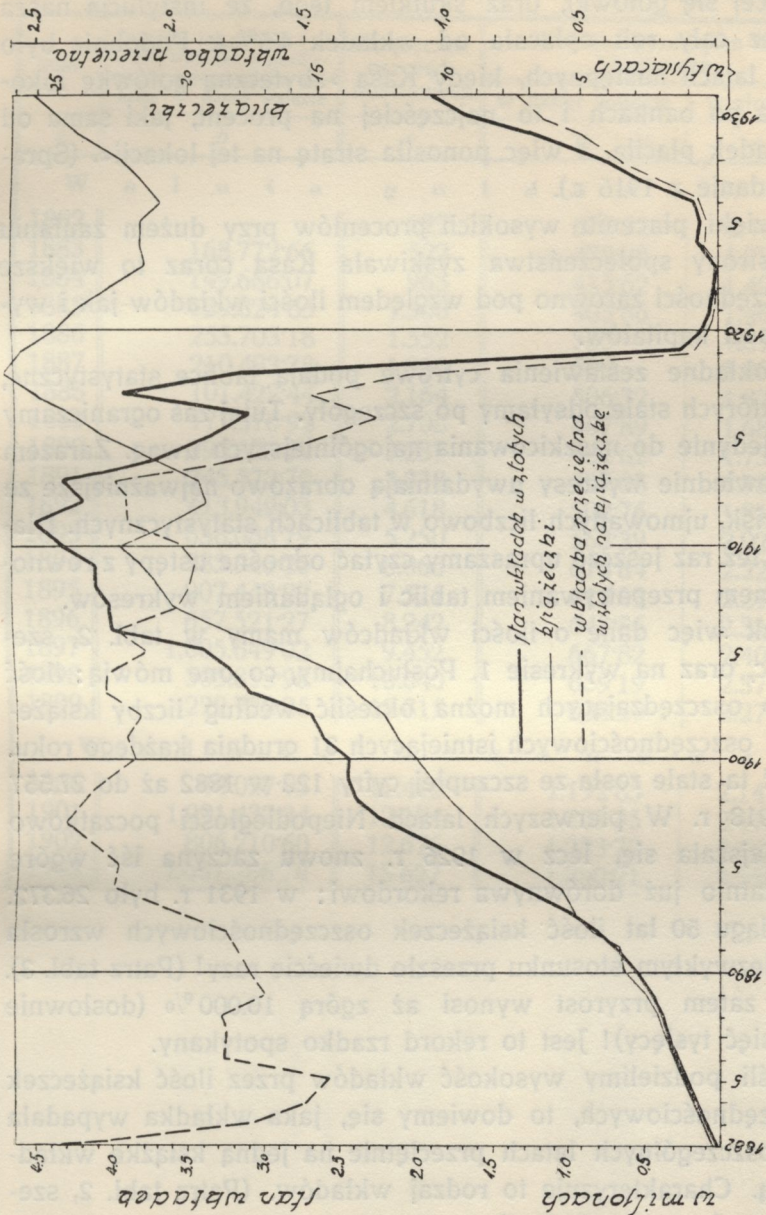
Rok	Przychód rocznie		Rozchód rocznie		Stan 31/XII każdego roku	
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych
a	b	c	d	e	f	g
W a l u t a g u l d e n o w a						
1882	92.223·10	332.003	10.443·94	37.598	81.779·16	294.405
1883	271.570·64	977.654	102.797·98	370.073	250.551·82	901.987
1884	360.679·75	1.278.447	210.993·68	759.577	400.237·89	1.440.856
1885	428.798·50	1.543.675	298.973·85	1.076.306	530.062·54	1.908.225
1886	997.928·28	3.592.542	744.225·10	2.679.210	783.765·72	2.821.557
1887	1.541.609·95	5.549.796	1.331.116·17	4.792.018	994.259·50	3.579.334
1888	2.097.099·97	7.549.560	1.995.677·53	7.184.439	1.095.681·94	3.944.455
1889	2.559.404·85	9.213.857	2.388.027·93	8.596.900	1.267.058·86	4.561.412
1890	2.083.643·04	7.501.115	1.788.471·82	6.438.499	1.562.230·08	5.624.028
1891	1.306.756·40	4.704.323	961.183·70	3.460.261	1.907.802·78	6.868.090
1892	1.543.941·38	5.558.189	1.129.992·35	4.067.972	2.321.751·81	8.358.307
1893	2.142.238·56	7.712.059	1.506.149·77	5.422.139	2.957.840·60	10.648.226
1894	2.651.849·68	9.546.659	1.867.903·43	6.724.452	3.741.786·85	13.470.433
1895	3.630.048·01	13.681.728	2.722.599·09	9.801.357	4.649.235·77	16.737.249
1896	4.049.564·67	14.578.433	3.392.043·10	12.211.355	5.306.757·34	19.104.326
1897	3.812.178·31	13.723.842	2.806.529·29	10.103.505	6.312.406·36	22.724.663
1898	3.420.069·65	12.312.251	3.114.253·67	11.211.313	6.618.222·34	23.825.600
1899	3.841.288·39	13.828.638	3.611.516·14	13.001.458	6.847.994·59	24.652.781
W a l u t a k o r o n o w a						
1900	7.847.098·54	14.124.777	7.929.125·57	14.272.427	13.613.962·15	24.505.132
1901	7.207.437·79	12.793.388	6.116.005·45	11.008.810	14.705.394·49	26.469.710
1902	7.698.844·03	13.857.919	6.892.633·43	12.406.740	15.511.605·09	26.920.889
1903	9.462.298·80	17.032.138	7.801.012·06	14.041.822	17.172.891·83	30.911.205
1904	8.165.359—	14.697.646	7.492.929·84	13.487.274	17.845.320·99	32.121.578
1905	9.530.416·65	17.154.750	8.580.437·01	15.448.787	18.795.300·63	33.831.541
1906	13.500.912·34	24.301.642	10.012.987·40	18.023.377	22.283.225·57	40.109.806
1907	14.597.365·11	26.275.257	14.679.391·57	26.422.905	22.201.199·11	39.962.158
1908	12.715.102·31	22.887.184	12.065.040·38	21.717.073	22.851.261·04	41.132.270
1909	14.073.139·25	25.331.651	13.561.696·64	24.411.054	23.362.703·65	40.931.666
1910	13.394.167·39	24.109.501	12.476.557·41	22.457.803	24.280.313·63	43.694.564
1911	13.286.588·07	23.915.859	12.560.783·44	22.609.410	25.006.118·26	45.011.013
1912	13.252.366·61	23.854.260	14.990.856·80	26.983.542	23.267.628·07	41.881.731
1913	11.756.217·80	21.161.192	11.000.253·63	19.800.457	24.023.592·24	43.242.466
1914	8.978.329·30	14.006.194	9.162.542·08	14.293.566	23.839.379·46	37.189.432
1915	10.766.309·25	12.488.919	5.723.017·04	6.638.700	28.882.671·67	33.503.899
1916	15.253.056·04	14.337.873	10.636.344·55	9.998.154	33.499.383·16	31.489.420
1917	24.122.925·78	22.916.779	16.152.239·69	15.344.628	41.470.069·25	39.396.566
1918	41.639.508·12	23.318.124	27.319.050·35	15.298.668	55.790.527·02	31.242.695
1919	45.614.118·50	2.280.706	47.355.581·17	2.367.779	54.049.064·35	2.702.453
W a l u t a m a r k o w a						
1920	38.251.171·04	765.023	32.599.594·93	651.992	43.485.921·16	869.718
1921	155.322.940·71	493.927	81.074.452·68	257.817	117.724.409·19	374.395
1922	355.945.236·76	165.957	226.881.529·66	112.079	226.798.116·29	112.038
1923	3.908.157.317·24	5.471	1.083.550.290·87	1.517	3.051.405.142·66	4.272
W a l u t a z ł o t o w a						
1924	276.957·88	476.368	74.747·79	128.566	836.870·76	1.439.418
1925	1.216.766·80	1.216.767	756.303·70	756.304	1.297.333·86	1.297.334
1926	1.252.213·29	1.252.213	879.149·12	879.149	1.670.398·03	1.670.398
1927	5.184.148·60	5.184.149	1.701.157·82	1.701.158	5.153.388·81	5.153.389
1928	6.570.638·11	6.570.638	4.014.671·47	4.014.671	7.709.355·45	7.709.355
1929	11.548.691·75	11.548.692	7.170.261·40	7.170.261	12.087.785·80	12.087.786
1930	15.141.099·83	15.141.100	10.458.602·88	10.458.603	16.770.282·75	16.770.283
1931	18.053.989·39	18.053.989	16.009.872·26	16.009.872	18.814.399·88	18.814.400

Wzrost i ciężar ciała w latach 1919-1929

Wzrost i ciężar ciała w latach 1919-1929

Lp.	Wzrost w latach 1919-1929		Ciężar ciała w latach 1919-1929	
	Wzrost	Ciężar	Wzrost	Ciężar
1919	170,0	55,0	170,0	55,0
1920	171,0	56,0	171,0	56,0
1921	172,0	57,0	172,0	57,0
1922	173,0	58,0	173,0	58,0
1923	174,0	59,0	174,0	59,0
1924	175,0	60,0	175,0	60,0
1925	176,0	61,0	176,0	61,0
1926	177,0	62,0	177,0	62,0
1927	178,0	63,0	178,0	63,0
1928	179,0	64,0	179,0	64,0
1929	180,0	65,0	180,0	65,0

Rozwój wkładów oszczędnościowych.

koniecznego przetrzymywania w Kasie znacznej a nie procentującej się gotówki, oraz skutkiem tego, że instytucja nasza przez cały rok opłacała od wkładek 4'5⁰/₀«. Podobnie było i w latach następnych, kiedy Kasa »zbyteczną gotówkę lokowała po bankach i to najczęściej na procent, jaki sama od wkładek płaciła, a więc ponosiła stratę na tej lokacji«. (Sprawozdanie z 1916 r.).

Dzięki płaceniu wysokich procentów przy dużem zaufaniu ze strony społeczeństwa zyskiwała Kasa coraz to większe oszczędności zarówno pod względem ilości wkładów jak i wysokości kapitałów.

Dokładne zestawienia cyfrowe podają tablice statystyczne, do których stale odsyłamy po szczegóły. Tutaj zaś ograniczamy się jedynie do naszkicowania najogólniejszych uwag. Zarazem odpowiednie wykresy uwydatniają obrazowo najważniejsze ze zjawisk, ujmowanych liczbowo w tablicach statystycznych. Dlatego też raz jeszcze upraszamy czytać odnośne ustępy z równoczesnem przepatrywaniem tablic i oglądaniem wykresów.

Tak więc dane o ilości wkładców mamy w tabl. 2, szeregu c, oraz na wykresie 1. Posłuchajmy, co one mówią: ilość osób oszczędzających można określić według liczby książeczek oszczędnościowych istniejących 31 grudnia każdego roku. Ilość ta stale rosła ze szczupłej cyfry 122 w 1882 aż do 27.557 w 1918 r. W pierwszych latach Niepodległości początkowo zmniejszała się, lecz w 1926 r. znowu zaczyna iść w górę i ostatnio już dorównywa rekordowi: w 1931 r. było 26.372. W ciągu 50 lat ilość książeczek oszczędnościowych wzrosła w niezwykłym stosunku przeszło dwieście razy! (Patrz tabl. 3).

A zatem przyrost wynosi aż zgórą 10.000⁰/₀ (dosłownie dziesięć tysięcy)! Jest to rekord rzadko spotykany.

Jeśli podzielimy wysokość wkładów przez ilość książeczek oszczędnościowych, to dowiemy się, jaka wkładka wypadła w poszczególnych latach przeciętnie na jedną książkę wkładkową. Charakteryzuje to rodzaj wkładów. (Patrz tabl. 2, szeregi e, d, oraz wykres 1).

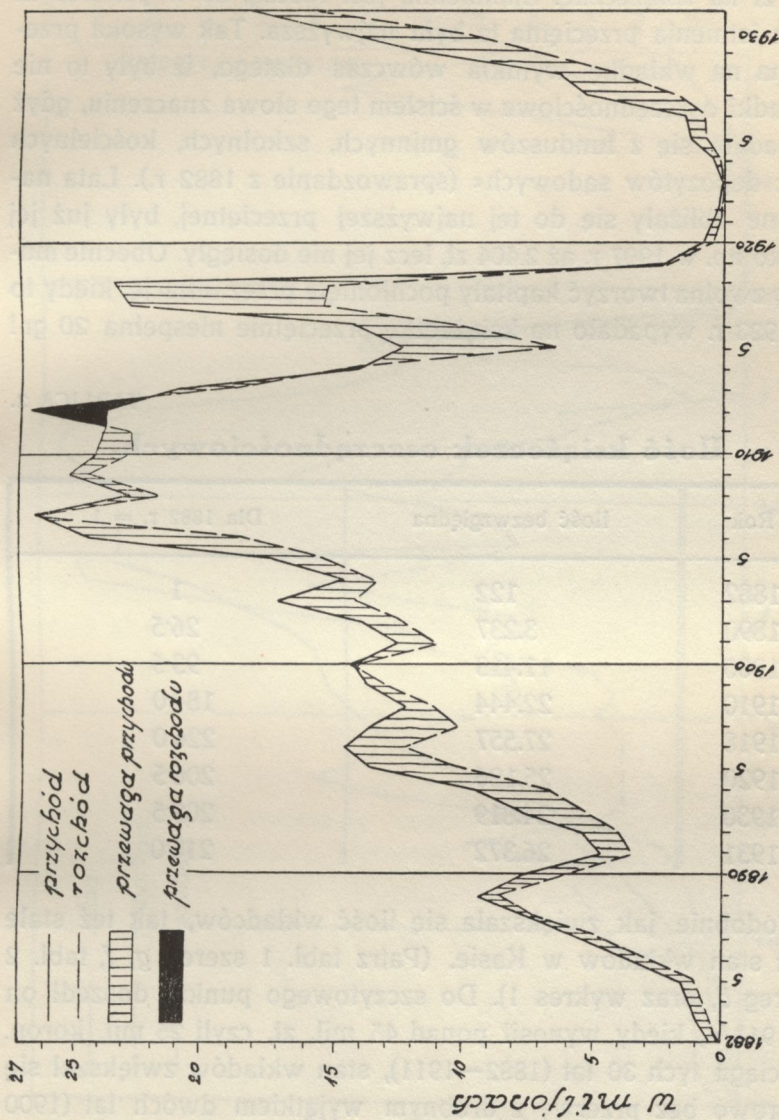

Rozwój stanu wkładek,

ilości książeczek oraz wkładek przeciętnych 31/XII każdego roku.

Rok	Przyrost lub ubytek (-) stanu wkładek w porównaniu z poprzednim rokiem w danej walucie	Książeczek oszczędnościowych	Wkładka przeciętna na książeczkę	
			w danej walucie	w złotych
a	b	c	d	e
W a l u t a g u l d e n o w a				
1882	—	122	670·32	2.413
1883	168.772·66	522	479·98	1.728
1884	149.686·07	963	415·62	1.496
1885	129.824·65	1.306	405·86	1.461
1886	253.703·18	1.552	505—	1.818
1887	210.493·78	1.980	502—	1.808
1888	101.422·44	2.164	506·32	1.823
1889	171.376·92	2.708	467·89	1.684
1890	295.171·22	3.237	482·62	1.737
1891	345.572·70	3.838	497·08	1.789
1892	413.949·03	4.618	502·76	1.810
1893	636.088·79	5.250	563·39	2.028
1894	783.946·25	6.066	616·84	2.221
1895	907.448·92	7.571	614·08	2.211
1896	657.521·27	8.242	643·86	2.318
1897	1.005.649·02	9.452	667·82	2.404
1898	305.815·98	10.040	659·19	2.373
1899	229.772·25	10.815	633·20	2.279
W a l u t a k o r o n o w a				
1900	82.027·03	11.413	1,192·83	2.147
1901	1,091.432·34	12.194	1,205·95	2.171
1902	806.210·60	12.676	1,223·72	2.123
1903	1,661.286·74	13.627	1,260·21	2.268
1904	672.429·16	14.331	1,245·22	2.241
1905	949.979·64	16.125	1,165·60	2.098
1906	3,487.924·94	18.344	1,214·74	2.187
1907	82.026·46	20.205	1,097·79	1.978
1908	650.061·93	21.035	1,086·34	1.955
1909	511.442·61	21.715	1,075·87	1.885
1910	917.609·98	22.444	1,081·81	1.947
1911	725.804·63	20.838	1,200·02	2.160
1912	1,738.490·19	19.373	1,201·03	2.162
1913	755.964·17	19.745	1,216·69	2.190
1914	1,184.212·78	21.351	1,116·53	1.742
1915	5,043.292·21	23.164	1,246·88	1.446
1916	4,616.711·49	24.721	1,355·09	1.274
1917	7,970.686·09	26.283	1,577·83	1.499
1918	14,320.457·77	27.557	2,054·50	1.134
1919	1,741.462·67	26.908	2,008·60	100
W a l u t a m a r k o w a				
1920	5,651.576·11	25.186	1,726·60	35
1921	74,248.488·03	23.801	4,946·60	16
1922	109,063.707·10	23.012	9,855·60	5
1923	2,824.607.026·37	21.570	141,465·—	0
W a l u t a z ł o t o w a				
1924	—	21.705	38·55	66
1925	460.463·10	21.647	59·93	60
1926	373.064·17	20.986	79·59	80
1927	3,482.990·72	21.920	235·09	235
1928	2,555.966·64	22.586	341·33	341
1929	4,378.430·35	23.773	508·46	508
1930	4,682.496·95	24.819	675·70	676
1931	2,044.117·13	26.372	713·42	713

Zmiany w rozwoju wkładek oszczędnościowych w złotych.

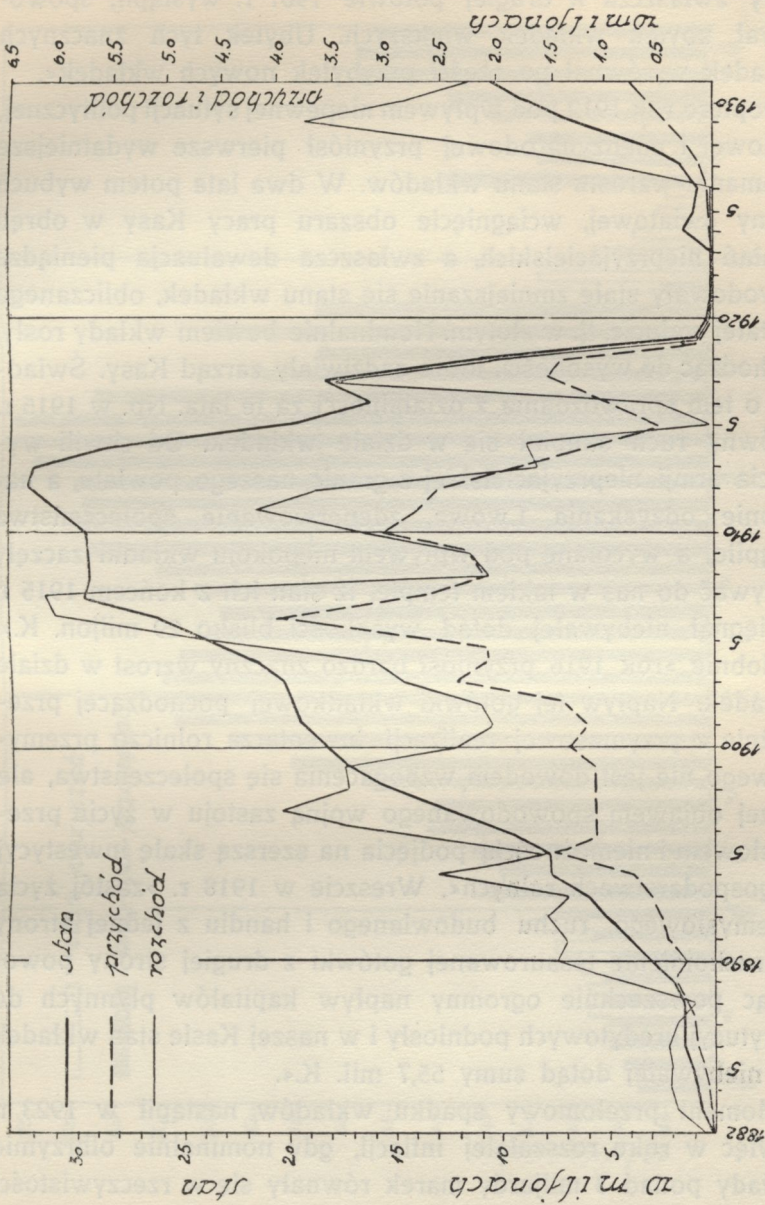
Przeważają stosunkowo drobni wkładcy, gdyż wkładka przeciętna wahała się od 0 do 2.400 zł, ostatnio zaś wypada około 700 zł na książeczkę. Znamienną jest rzeczą, że w pierwszym roku istnienia przeciętna ta była najwyższa. Tak wysoka przeciętna na wkładkę wynikała wówczas dlatego, iż były to nie wkładki oszczędnościowe w ścisłym tego słowa znaczeniu, gdyż »składały się z funduszków gminnych, szkolnych, kościelnych oraz depozytów sądowych« (sprawozdanie z 1882 r.). Lata następne zbliżały się do tej najwyższej przeciętnej, były już jej blisko np. w 1907 r. aż 2.404 zł, lecz jej nie dosięgły. Obecnie musimy zwolna tworzyć kapitały pochłonięte przez inflację, kiedy to w 1923 r. wypadało na książeczkę przeciętnie niespełna 20 gr!

TABLICA 3.

Ilość książeczek oszczędnościowych.

Rok	Ilość bezwzględna	Dla 1882 r. = 1
1882	122	1
1890	3.237	26·5
1900	11.413	93·5
1910	22.444	184·0
1918	27.557	226·0
1920	25.186	206·5
1930	24.819	203·5
1931	26.372	216·0

Podobnie jak zwiększała się ilość wkładców, tak też stale rósł stan wkładów w Kasie. (Patrz tabl. 1 szereg *g*, *f*, tabl. 2 szereg *b*, oraz wykres 1). Do szczytowego punktu doszedł on w 1911 r., kiedy wynosił ponad 45 mil. zł, czyli 25 mil. koron. W ciągu tych 30 lat (1882—1911), stan wkładów zwiększał się miarowo bez przerwy z drobnym wyjątkiem dwóch lat (1900 i 1907), kiedy następowały nieznaczne załamania. Pewien ubytek w 1900 r. spowodowany został prawdopodobnie pod wpływem

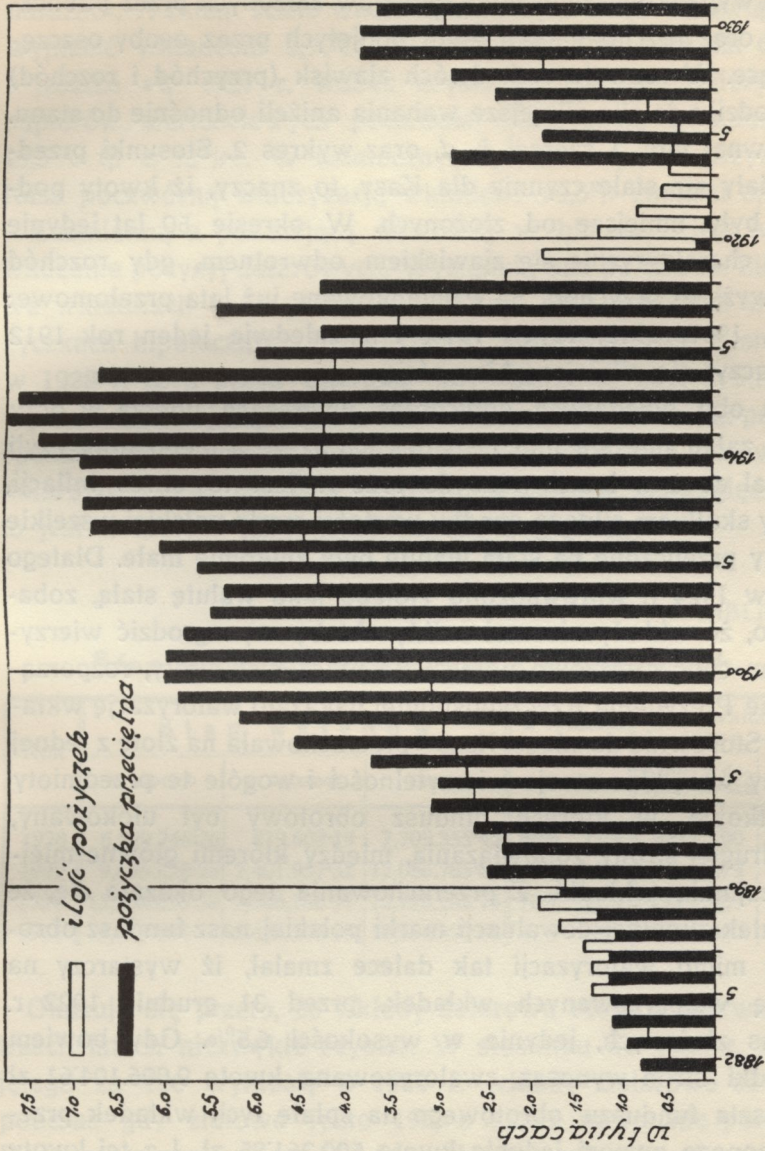

Rozwój pożyczek hipotecznych w złotych.

zmiany waluty. Natomiast w 1907 r. »ogólny brak gotówki, który zwłaszcza w drugiej połowie 1907 r. wystąpił, spowodował ubytek wkładek większych. Ubytek tych znacznych wkładek wyrównał po części przybytek nowych wkładek«.

Dopiero rok 1912 pod wpływem niepewnej sytuacji politycznej, krajowej i międzynarodowej przyniósł pierwsze wydatniejsze załamanie wzrostu stanu wkładów. W dwa lata potem wybuch wojny światowej, wciągnięcie obszaru pracy Kasy w obręb działań nieprzyjacielskich, a zwłaszcza dewaluacja pieniądza powodowały stałe zmniejszanie się stanu wkładek, obliczanego w stałej walucie, tj. w złotym. Nominalnie bowiem wkłady rosły, dochodząc do wysokości, które zadziwiały zarząd Kasy. Świadczą o tem sprawozdania z działalności za te lata. Np. w 1915 r. »główny ruch skupiał się w dziale wkładek. Od chwili wyparcia armji nieprzyjacielskiej z granic naszego powiatu, a następnie odzyskania Lwowa, zdenerwowanie społeczeństwa ustąpiło, a wycofane pod wpływem niepokoju wkładki zaczęły wpływać do nas w takim tempie, iż stan ich z końcem 1915 r. dosięgnął niebywałej dotąd wysokości blisko 29 milion. K.«. Podobnie »rok 1916 przyniósł bardzo znaczny wzrost w dziale wkładek. Napływ tej gotówki wkładkowej pochodzącej przeważnie z przymusowej realizacji inwentarza rolniczo przemysłowego nie jest dowodem wzbogacenia się społeczeństwa, ale raczej objawem spowodowanego wojną zastoju w życiu przemysłowym i niemożnością podjęcia na szerszą skalę inwestycji w gospodarstwach rolnych«. Wreszcie w 1918 r. »zastój życia przemysłowego, ruchu budowlanego i handlu z jednej strony a uruchomienie tesaurowanej gotówki z drugiej strony powodując powszechnie ogromny napływ kapitałów płynnych do instytucyj kredytowych podniosły i w naszej Kasie stan wkładek do niebywałej dotąd sumy 55,7 mil. K.«.

Moment przełomowy spadku wkładów nastąpił w 1923 r. a więc w roku rozszalałej inflacji, gdy nominalnie olbrzymie wkłady ponad 3 miljardy marek równały się w rzeczywistości zaledwie 4 tys. złotych obecnego parytetu.

Ilość pożyczek hipotecznych oraz pożyczka przeciętna w złotych.

Przedstawiony co dopiero rozwój wkładów oszczędnościowych według stanu 31 grudnia każdego roku jest właściwie tylko wypadkową przychodu wkładów złożonych przez publiczność oraz rozchodu czyli kwot podjętych przez osoby oszczędzające. W rozwoju tych dwóch zjawisk (przychód i rozchód) zachodziły daleko silniejsze wahania aniżeli odnośnie do stanu. Porównaj tabl. 1 szeregi *b*, *d*, oraz wykres 2. Stosunki przedstawiały się stale czynnie dla Kasy, to znaczy, iż kwoty podjęte były mniejsze od złożonych. W okresie 50 lat jedynie 5 lat charakteryzuje się zjawiskiem odwrotnym, gdy rozchód przewyższał przychód. Są wzmiankowane już lata przełomowe: 1900, 1907, 1912, 1914 i 1919. I to zaledwie jeden rok 1912 zaznaczył się silniejszą biernością.

Na obu oglądanych dotychczas wykresach uderza w oczy silne załamanie się linii i spadek ich aż do samego dołu czyli niemal do 0 w latach 1920 do 1923 r. Jest to okres inflacji, kiedy skutkiem silnego spadku wartości marki polskiej wszelkie kwoty przeliczone na stałą walutę były znikomie małe. Dlatego gdy w 1924 r. wprowadzono złotego jako walutę stałą, zobaczono, że wkłady nieomal znikły. Ażeby wynagrodzić wierzycielom choć częściowo poniesione przez nich straty, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej nakazało waloryzację wkładów. Stosownie do niego Kasa »przerachowała na złote z jednej strony wszystkie swoje wierzycielności i wogóle te przedmioty majątkowe, w których fundusz obrotowy był ulokowany, a z drugiej strony zobowiązania, między którymi główne miejsce zajmują wkładki. Z przerachowania tego okazało się, że wskutek zupełnej dewaluacji marki polskiej nasz fundusz obrotowy mimo waloryzacji tak dalece zmałał, iż wystarczy na spłatę waloryzowanych wkładów, przed 31 grudnia 1922 r. u nas złożonych, jedynie w wysokości 6,5⁰/₀. Gdy bowiem wkładki stron wynoszą zwaloryzowaną kwotę 9,006.104'61 zł to reszta funduszu obrotowego na spłatę tych wkładów przeznaczonego wynosi jedynie kwotę 590.361'85 zł. I z tej kwoty służyłoby nam prawo potrącić na naszą rzecz 40⁰/₀, a w takim

razie właściciele wkładek otrzymaliby jedynie 3,93⁰/₀, ale prawa tego zrzekliśmy się, aby wkładkujących na dalszą stratę nie narażać«. A zatem ściśle wedle ustawy była Kasa zobowiązana wypłacić wkładcom 3,93⁰/₀. W rzeczywistości dała im 6,5⁰/₀, a jeszcze »w 1927 r. wobec uzyskania wyższej waloryzacji papierów wartościowych podniosła waloryzację wkładek na 19,5⁰/₀ tj. o 13⁰/₀«. W ostatecznym przeto wyniku przyznała Kasa poczwórną waloryzację wkładek: 19,5⁰/₀ zamiast 3,93⁰/₀.

Znamienną a pouczającą nowością w bilansach jest wprowadzenie pozycji dolarowych. Występują one po stronie biernej we wkładkach oszczędnościowych oraz przy aktywach w pożyczkach hipotecznych i wekslowych. Wprowadzenie nastąpiło w 1928 r. czyli przed czterema laty. Okres to zbyt krótki do wysuwania dalej idących wniosków, niemniej nasuwa już pewne spostrzeżenia. Poniżej widzimy rozwój wkładów złotych, dolarowych oraz łącznych zarówno w cyfrach bezwzględnych to jest w złotych jak i w obliczeniu względnem.

TABLICA 4.

Stan wkładek złotych i dolarowych.

Rok	S t a n w k ł a d ó w			w ⁰ / ₀ stanu wkładek		Stan wkładów dla 1928 r. = 100		
	w złotych	w dolarach	razem	razem		w zło-tych	w do-larach	ra-zem
1928	6,829.746·26	879.609·19	7,709.355·45	88·6	11·4	100	100	100
1929	9,685.828·28	2,401.957·52	12,086.785·80	80·1	19·9	142	273	157
1930	13,204.096·58	3,566.186·17	16,770.282·75	78·7	21·3	193	405	218
1931	15,379.895·78	3,434.504·10	18,814.399·88	81·7	18·3	225	390	244

Okazuje się przeto, że wkłady dolarowe rosły w pierwszych trzech latach niezwykle szybko. W stosunku do 1928 r. przyjętego za 100 wyniosły w 1930 r. wkłady dolarowe aż 405, podczas gdy złote tylko 193, a zatem nawet nie połowę. Bądźmy szczerzy, oznacza to widoczną ucieczkę do dolara, którym wkładcy strwożeni kryzysem a nauczeni inflacją szukali

spokojnej choć mniej zyskowej lokaty. To też i odsetek wkładów dolarowych rósł stale, dochodząc z 11⁰/₀ do 21⁰/₀ czyli podwójnie. Natomiast rok ostatni przynosi radykalną zmianę. Ludzie widząc pewny niezachwiany kurs złotego, a słysząc niepokojące wieści o dolarze, zaczęli zwracać się ku własnej walucie. I kiedy wkłady złotowe w 1931 r. wykazują dalszy silny przyrost, to dolarowe załamują się w rozwoju i spadają. Skutkiem tego także odsetek wkładów złotych w stosunku do sumy wzrósł wydatnie (o 3⁰/₀). Jest to objaw bardzo pocieszający samorzutnego zwracania się ku własnej walucie, brnionej skutecznie środkami właściwymi, a nie daremnymi zarządzeniami administracyjnymi czy nawet szkodliwymi represjami policyjnymi, jak to ongiś bywało.

Mamy nadzieję, że dzięki utrzymywaniu się złotego na stałym poziomie wkłady oszczędnościowe i to złotowe będą stale rosły, umożliwiając Kasie pożyteczną działalność kredytową na terenie krakowskim, tak kredytu łaknącym.

POŻYCZKI HIPOTECZNE

PODOBNIENIE jak wkładki są najwyższą pozycją po stronie biernej bilansu Kasy, tak pożyczki hipoteczne stanowią największą cyfrę w aktywach. Pieniądze otrzymywane głównie z wkładek udzielała Kasa przeważnie jako pożyczki hipoteczne. Udzielanie kredytu ze strony Kasy miało bowiem przede wszystkim charakter pożyczek hipotecznych. Tego rodzaju działalność uważała Kasa za swój pierwszy obowiązek. O ile były jakieś odchylenia od tej linii, to tylko wyjątkowo skutkiem wydarzeń niezależnych od Kasy: niepokojów politycznych, niepewności waluty lub spadku wkładek. Słuszność naszych wywodów niechaj poświadczą same sprawozdania kasowe: »z powodu niepewnej sytuacji politycznej, jaka miała miejsce w początkach 1888 r., wskazaną była pewna ostrożność przy lokacji kapitałów na czas dłuższy hipotecznie ubezpieczonych« (sprawozdanie z 1888 r.). Podobnie w 1925 r. »pożyczki hipoteczne zmniejszyły się wskutek tego, że dyrekcja wobec wahania się kursu złotego, które pociąga za sobą zdernerwowanie wkładkujących, narazie długoterminowych pożyczek hipotecznych udzielać nie może. Uważając jednak udzielanie kredytu hipotecznego za cel swój główny, udzielać go zaczęła natychmiast z chwilą stabilizacji złotego« (sprawozdanie 1925 r.).

Szczegółowe zestawienia cyfrowe zawierają tablice 5 do 10. Obrazowo najważniejsze zmiany uwydatniają wykresy 3 i 4. Tam odsyłamy po szczegóły.

Co widzimy z tych tablic i wykresów? Oto: pod względem pożyczek hipotecznych Kasa rozwijała się pomyślnie do 1914 r. Dopiero wybuch Wielkiej Wojny przerwał ten rozwój, a nawet spowodował spadek, który pogłębiał się jeszcze za czasów inflacji. Tak więc stan pożyczek hipotecznych według 31 grudnia każdego roku wzrastał stale do 1912 r. czyli przez 40 lat (patrz tabl. 5 szereg *f*, *g*, oraz tabl. 6 szereg *c*, nadto wykres 3). Jednak w roku 1912 pod wpływem niepokojących pogłosek o grożącej Austro-Węgrom wojnie zaczyna on maleć. W przeliczeniu na stałą walutę, spadek ten występuje bardzo jaskrawo aż dochodzi w 1923 r. do niesłychanej kwoty 10 (dosłownie dziesięciu) złotych. Z nastaniem ustabilizowanej waluty zapowiadał się pomyślny rozwój. To też stan pożyczek zaczął silnie wzrastać. Szybko jednak przyszło ponowne załamanie. Dopiero ostateczne ustalenie się stosunków w drugiej połowie 1926 r. daje początek nowemu okresowi rozwoju, który wciąż trwa. Istnieje on zaledwie 6 rok, trudno przeto osądzić dalszy jego przebieg. Według dotychczasowego kształtowania się możnaby przypuszczać, iż jest początkiem nowego cyklu historii KASY wznoszącego się ku górze, podobnie jak cykl pierwszy zaczęty przed 50-ciu laty w 1882 r., doprowadzony do szczytu przed 20-tu laty w 1912 r., a sprowadzony do minimum przed niepełną 10-ciu laty w 1923 r.

Podobnie jak w stanie wkładek tak i w stanie pożyczek hipotecznych występuje od roku 1928 znamienna zmiana, a to wprowadzenie pożyczek hipotecznych w dolarach (patrz tabl. 7).

Rosną one stale od tego czasu czyli w przeciągu czterech lat. Gdy ogółem stan pożyczek się potroił, to pożyczki dolarowe są 7,5 razy większe. Należy jednakowoż stwierdzić i tu pewne załamanie się wiary w dolara, choć drobne na razie i słabsze niż to powyżej widzieliśmy przy wkładkach. Mianowicie w roku ostatnim udział procentowy pożyczek złotych powiększył się kosztem dolarowych z 81,1⁰/_o na 81,3⁰/_o. Jest to dowodem umacniania się zaufania do własnej waluty nawet

Pożyczki hipoteczne

udzielane i spłacane w ciągu roku oraz stan 31/XII każdego roku.

Rok	Rozchód rocznie		Przychód rocznie		Stan 31/XII każdego roku	
	w danej walucie	złotych	w danej walucie	złotych	w danej walucie	złotych
a	b	c	d	e	f	g
W a l u t a g u l d e n o w a						
1882	40.722—	146.599	250—	900	40.472—	145.699
1883	96.170—	346.212	9.843·38	35.436	126.798·62	456.475
1884	118.835—	427.806	21.567·36	77.642	224.066·26	806.638
1885	114.470—	412.092	31.864·79	114.713	306.671·47	1,104.017
1886	125.045—	450.162	50.920·06	183.312	380.796·41	1,370.867
1887	94.515—	340.254	59.292·46	213.453	416.018·95	1,497.668
1888	59.660—	214.776	68.655·10	247.158	407.023·85	1,465.286
1889	247.630—	891.468	101.246·80	364.488	553.407·05	1,992.265
1890	398.075—	1,433.070	80.794·36	290.860	870.687·69	3,134.476
1891	394.060—	1,418.616	123.627·65	445.060	1,141.120·04	4,108.032
1892	438.025—	1,576.890	139.321·98	501.559	1,439.823·06	5,183.363
1893	386.930—	1,392.948	164.722·97	593.003	1,662.030·09	5,983.308
1894	698.611—	2,514.998	203.787·11	733.634	2,156.853·62	7,764.673
1895	451.490—	1,625.364	416.985·55	1,501.148	2,191.358·07	7,888.889
1896	879.020—	3,164.472	313.232·25	1,127.636	2,757.145·82	9,925.725
1897	1,108.811—	3,988.121	313.425·99	1,128.334	3,551.531·22	12,785.512
1898	940.760—	3,386.736	316.618·32	1,139.826	4,175.672·90	15,032.422
1899	944.105—	3,398.778	324.277—	1,167.397	4,795.501—	17,263.804
W a l u t a k o r o n o w a						
1900	1,327.700—	2,389.860	740.048·34	1,332.087	10,178.653·67	18,321.577
1901	1,124.728—	2,024.510	686.567·10	1,235.821	10,616.814·57	19,110.266
1902	1,195.701—	2,152.262	775.807·98	1,396.454	11,036.707·84	19,866.074
1903	1,578.150—	2,840.670	1,318.661·32	2,373.590	11,296.196·52	20,333.154
1904	1,741.377—	3,134.478	1,117.721·54	2,011.899	11,919.851·76	21,455.733
1905	2,678.530—	4,821.354	1,183.112·66	2,129.603	13,415.269·10	24,147.484
1906	3,332.885—	5,999.193	2,200.194·97	3,960.351	14,547.959·01	26,186.326
1907	3,430.500—	6,174.900	1,539.978·57	2,771.961	16,438.480·44	29,589.265
1908	1,126.530—	2,027.754	1,167.296·09	2,101.133	16,397.714·35	29,515.885
1909	1,276.870—	2,298.366	1,261.739·70	2,271.131	16,412.844·65	29,543.120
1910	1,749.050—	3,148.290	1,705.759·63	3,070.367	16,456.135·02	29,621.043
1911	2,385.000—	4,293.000	1,536.642·38	2,765.956	17,304.492·64	31,148.087
1912	2,053.510—	3,696.318	1,431.617·80	2,576.912	17,926.384·84	32,267.493
1913	923.230—	1,661.814	1,035.935·11	1,864.683	17,813.679·73	32,064.624
1914	1,119.690—	1,746.716	729.900·98	1,138.646	18,203.468·75	28,397.411
1915	9.600—	11.136	466.908·76	541.614	17,746.159·99	20,585.546
1916	544.712—	512.029	923.752·37	868.327	17,367.119·44	16,325.092
1917	3,637.452—	3,455.579	1,640.942·53	1,558.895	19,363.628·66	18,395.447
1918	4,389.998—	2,458.399	2,494.741·12	1,397.055	21,258.885·83	11,904.976
1919	3,417.473—	170.874	3,562.277·57	178.114	21,114.080·90	1,055.704
W a l u t a m a r k o w a						
1920	2,368.974—	47.380	1,834.997·23	36.700	15,313.833·79	306.277
1921	3,064.000—	9.744	4,068.156·06	12.937	14,309.677·73	45.506
1922	108.000—	53	3,220.758·41	1.581	11,196.919·32	5.533
1923	1.053—	—	4,058.631·03	6	7,139.341·31	10
W a l u t a z ł o t o w a						
1924	—	—	9.070·10	15.600	773.315·88	1,330.103
1925	—	—	64.868·17	64.868	708.447·71	708.448
1926	—	—	68.177·52	68.178	640.270·19	640.270
1927	988.371—	988.371	111.677·94	111.678	1,516.963·25	1,516.963
1928	2,078.390—	2,078.390	269.572·79	269.573	3,325.780·49	3,325.780
1929	3,729.909—	3,729.909	429.429·92	429.430	6,626.259·07	6,626.259
1930	2,854.474—	2,854.474	602.761·53	602.762	8,877.971·69	8,877.972
1931	2,322.905—	2,322.905	776.518·49	766.518	10,424.358·20	10,424.358

Zmiany w pożyczkach hipotecznych.

Rok	Przyrost lub ubytek (-) rozchodu pożyczek w porównaniu z rokiem poprzednim w danej walucie	Przyrost lub ubytek (-) stanu pożyczek w porównaniu z rokiem poprzednim w danej walucie	Ilość pożyczek hipotecznych	Pożyczka przeciętna w złotych
a	b	c	d	e
W a l u t a g u l d e n o w a				
1882	—	—	177	823
1883	55.448	86.327	491	930
1884	22.665	97.267	729	1.108
1885	—4.365	82.605	958	1.152
1886	11.575	74.125	1.213	1.130
1887	—30.530	36.222	1.358	1.103
1888	—34.855	—8.995	1.391	1.053
1889	187.970	146.383	1.623	1.228
1890	150.445	317.281	1.893	1.656
1891	—4.015	270.432	1.649	2.491
1892	43.965	298.703	2.243	2.311
1893	—51.095	222.207	2.297	2.605
1894	311.681	494.824	2.508	3.096
1895	—247.121	34.504	2.596	3.039
1896	427.530	565.788	2.671	3.716
1897	228.791	794.385	2.792	4.579
1898	—267.051	624.142	2.934	5.124
1899	3.345	619.828	2.941	5.870
W a l u t a k o r o n o w a				
1900	—560.510	587.652	3.061	5.985
1901	—202.972	438.161	3.194	5.983
1902	70.973	419.893	3.466	5.732
1903	382.449	259.489	3.712	5.478
1904	163.227	623.655	4.096	5.238
1905	937.153	1,495.417	4.305	5.609
1906	654.355	1,132.690	4.371	5.991
1907	97.615	1,890.521	4.383	6.751
1908	—2,303.970	—40.766	4.319	6.834
1909	150.340	15.130	4.326	6.829
1910	472.180	43.290	4.330	6.841
1911	635.590	848.358	4.257	7.317
1912	—331.490	621.892	4.203	7.677
1913	—1,130.280	—112.705	4.225	7.589
1914	196.460	389.789	4.285	6.627
1915	—1,110.090	—457.309	4.129	4.986
1916	535.112	—379.041	3.819	4.275
1917	3,092.740	1,996.509	3.406	5.401
1918	752.547	1,895.257	2.793	4.262
1919	—972.525	—144.805	2.233	473
W a l u t a m a r k o w a				
1920	—23.256	533.977	1.847	166
1921	695.026	—1,004.156	1.198	38
1922	—2,956.000	—3,112.758	778	7
1923	—106.947	—4,057.578	514	0
W a l u t a z ł o t o w a				
1924	—	?	471	2.824
1925	—	—64.868	391	1.812
1926	—	—68.178	329	1.946
1927	988.371	876.693	662	2.291
1928	1,090.019	1,808.817	1.186	2.804
1929	1,651.518	3,300.479	1.791	3.700
1930	—875.434	2,251.713	2.398	3.702
1931	—531.569	1,546.387	2.885	3.613

Zmiany w polskich hipotecznych

№	Wzrost w tys. zł	Wzrost w tys. zł	Wzrost w tys. zł	Wzrost w tys. zł
1885	—	—	—	—
1886	—	—	—	—
1887	—	—	—	—
1888	—	—	—	—
1889	—	—	—	—
1890	—	—	—	—
1891	—	—	—	—
1892	—	—	—	—
1893	—	—	—	—
1894	—	—	—	—
1895	—	—	—	—
1896	—	—	—	—
1897	—	—	—	—
1898	—	—	—	—
1899	—	—	—	—
1900	—	—	—	—
1901	—	—	—	—
1902	—	—	—	—
1903	—	—	—	—
1904	—	—	—	—
1905	—	—	—	—
1906	—	—	—	—
1907	—	—	—	—
1908	—	—	—	—
1909	—	—	—	—
1910	—	—	—	—
1911	—	—	—	—
1912	—	—	—	—
1913	—	—	—	—
1914	—	—	—	—
1915	—	—	—	—
1916	—	—	—	—
1917	—	—	—	—
1918	—	—	—	—
1919	—	—	—	—
1920	—	—	—	—
1921	—	—	—	—
1922	—	—	—	—
1923	—	—	—	—
1924	—	—	—	—
1925	—	—	—	—
1926	—	—	—	—
1927	—	—	—	—
1928	—	—	—	—
1929	—	—	—	—
1930	—	—	—	—

przy operacjach, wymagających tak wielkiej ostrożności, jak pożyczki hipoteczne udzielane przeciętnie na 10 do 15 lat.

Odmienne niż stan pożyczek hipotecznych według 31 grudnia kształtuje się historia udzielania pożyczek (rozchód). Patrz tabl. 5 szereg *b*, *c*, oraz tabl. 6 szereg *b*, i wykres 3). Pod tym względem zachodzą bardzo silne wahania. Udzielanie pożyczek hipotecznych jest najczulszym barometrem położenia Kasy, nastroju panującego oraz całokształtu stosunków ekonomiczno-politycznych.

TABLICA 7.

Stan pożyczek złotych i dolarowych.

Rok	Stan pożyczek			w % stanu pożyczek razem		Stan pożyczek dla 1928 r. = 100		
	w złotych	w dolarach	razem			w złotych	w dolarach	razem
1928	3,063.232·76	262.547·73	3,325.780·49	92·1	7·9	100	100	100
1929	5,491.785·36	1,134.473·71	6,626.259 07	82·9	17·1	179	432	199
1930	7,201.194·99	1,676.776·70	8,877.971·69	81·1	18·9	235	639	267
1931	8,474.232·58	1,950.125·62	10,424.358·20	81·3	18·7	277	743	313

Konjunktura podnosi falę pożyczek, kryzys powoduje jej obniżenie. Tylko czasami następuje opóźnienie tego refleksu o pewien czas, gdyż niekiedy szczytowe napięcie pożyczek zjawia się w roku pokonjunkturalnym. Np. sprawozdanie z 1907 r. stwierdza »znaczny wzrost stanu pożyczek hipotecznych na podstawie wydanych promes z czasu korzystnej konjunktury pieniężnej, spowodowany głównie zwiększonym kredytem na dobra tabularne i domy«. Podobnie było niedawno. Po silnem udzielaniu pożyczek w 1929 r. dwa lata ostatnie musiały sprowadzić proces zacieśniania kredytów. Pod tym względem stanowi cyfra rozchodu pożyczek hipotecznych wyjątek od ogólnych linii rozwojowych lat ostatnich, wykazujących mimo kryzysu stały wzrost.

Kasa udzielała trojakich pożyczek hipotecznych: na domy murowane miejskie, na gospodarstwa włościańskie, oraz na dobra tabularne ziemian. Rozdział pożyczek był rozmaity

między te grupy w różnych latach. Podaje to przykładowo tabl. 8.

Zaczęła Kasa od kredytowania wyłącznie włościaństwa. Były to lata przykraj dla wsi działalności »Banku włościańskiego lwowskiego i Galicyjskiego Zakładu Kredytowego Ziemskiego, instytucyj, które nader wysokich odsetek wymagają«. Dlatego

TABLICA 8.

Rozdział pożyczek hipotecznych

według stanu z 31 grudnia każdego roku.

Rok	Miejskie		Włościańskie		Tabularne		Razem w danej walucie
	w danej walucie	0/0 ogółu	w danej walucie	0/0 ogółu	w danej walucie	0/0 ogółu	
1882	—	—	40.472	100	—	—	40.472
1885	12.300	4.0	260.371	84.9	34.000	11.1	306.671
1890	405.855	46.6	391.443	45.0	73.390	8.4	870.688
1905	8,176.066	61.0	2,645.221	19.7	2,593.982	19.3	13,415.269
1910	9,680.073	58.8	2,849.002	17.3	3,927.060	23.9	16,456.135
1915	10,373.288	58.5	3,465.451	19.5	3,907.421	22.0	17,746.160
1928	1,597.039	48.0	1,618.991	48.7	109.751	3.3	3,325.781
1929	3,583.697	54.1	2,936.955	44.3	105.607	1.6	6,626.259
1930	4,635.153	52.2	4,140.586	46.6	102.234	1.2	8,887.973
1931	5,383.835	51.6	4,946.580	47.5	93.943	0.9	10,424.358

też Kasa zwróciła »szczególną uwagę na wykupno włościan z tych instytucyj. W czasie półrocznej działalności przeprowadzono już konwersję długów ze wzmiankowanych instytucyj przy 36 hipotekach realności włościańskich« (sprawozdanie z 1882 r.). Aby ściągnąć potrzebne kapitały płaciła Kasa wyższe procenty od wkładek: »z powodu upadku Banku włościańskiego licznie zgłaszają się włościanie o konwersje swoich długów, a na ten cel zapas gotowizny jest niezbędnie potrzebny; przez obniżenie zaś stopy procentowej możnaby w obecnej chwili sprowadzić na pewien czas zastój w skutecznem działaniu tej

użytecznej dla włościan instytucji« (sprawozdanie z 1883 r.). Z pomocą dla chłopów szła Kasa chętnie przez cały czas swego istnienia. Od nich też zaczynało się udzielanie kredytów po okresach zastoju: »Obecnie po utrwaleniu się stosunków wewnętrznych przystąpiła dyrekcja do udzielania pożyczek hipotecznych, narazie tylko włościańskich, w kwotach drobnych, licząc się z faktem, że wobec skromnego jeszcze stanu wkładek, lokowanie znaczniejszych funduszy w pożyczkach hipotecznych nie byłoby na razie wskazane« (sprawozdanie z 1926 r.).

Pożyczki hipoteczne naogół dzieliły się po połowie między miasto a wieś. W obrębie zaś wsi początkowo przewagę miało włościanstwo, następnie tuż przed wojną oraz w czasie jej ziemianie, a ostatnio znowu chłopci. Uderza wielki spadek udziału dóbr tabularnych w pożyczkach hipotecznych w latach ostatnich. Dla wielkiej własności bowiem kredyty te są zbyt drogie, to też nie zaciąga ona nowych długów, lecz wolno spłaca dawne.

Mniejsze wahania niż przy rozchodzie uwidacznia przychód (z punktu widzenia Kasy) to znaczy spłata udzielonych kredytów. Patrz tabl. 5 szereg *d*, *e*, oraz wykres 3. Tu zaznacza się stosunkowo duża regularność, zachwiana właściwie tylko przez krótki okres wojny światowej, gdy obszary obciążone hipotecznie były teatrem walk. W tym też czasie wzrosły zaległości w spłatach. Przykładowe zestawienie dla najcharakterystyczniejszych lat znajdujemy na tabl. 9.

Widzimy na niej, że najwyższe zaległości doszły tylko do 6⁰/₀ kwoty pożyczek, a więc stosunek nie groźny. Ułatwienie spłat w czasach inflacji oraz dobrej konjunktury lat ostatnich doprowadziło w 1928 r. do znikomych zaległości 0,3⁰/₀. Dopiero ostatnie dwa lata katastrofalnych cen dla rolnictwa zarówno na artykuły rolne jak i hodowlane przywróciły falę wzrastania zaległości. Ostatni rok przyniósł ich 1,9⁰/₀ cyfrę dość wysoką, lecz nie nastęrczającą powodów do obaw. Niema powodu do obaw, gdyż Kasa już od początku swego istnienia dbała o należyte zabezpieczenie swoich roszczeń. Tak np. w 1882 r. »na

177 realnościach włościńskich o obszarze 874 morgów wraz z zabudowaniami gospodarskimi udzieliła pożyczek hipotecznych przeciętnie 46,75 złr na morgę, co w zupełności odpowiada stosunkom przeciętnej wartości ziemi w powiecie krakowskim«. Pracę swoją miała Kasa ułatwioną dzięki »dokładnej znajomości stosunków poszczególnych gmin powiatu jak niemniej dzięki opinjom cenzorów« (sprawozdanie z 1882 r.).

TABLICA 9.

Zaległości w spłatach hipotecznych.

Rok	Stan pożyczek w danej walucie	Zaległości w danej walucie	Zaległości w % stanu pożyczek
1884	224.066·26	176	0·08
1890	870.687·69	7.813	0·9
1895	2,191.358·07	48.203	2·2
1900	10,178.653·67	131.518	1·29
1906	14,547.959·01	71.239	0·49
1910	16,456.135·02	164.347	1·0
1914	18,203.468·75	513.524	2·8
1915	17,746.159·99	971.006	5·47
1916	17,367.119·44	1,055.011	6·07
1917	19,363.628·66	1,042,172	5·39
1918	21,258.885·83	673.347	3·12
1919	21.114.080·90	369.646	1·27
1928	3,325.780·49	10.183	0·31
1930	8,777.971·69	77.281	0·87
1931	10,424.358·20	198.683	1·91

Obok zabezpieczenia czysto finansowego »Dyrekcja Kasy zwraca szczególniejszą uwagę na moralną stronę pożyczającego i na jego rzeczywiste potrzeby. Ten tylko uzyskuje kredyt, który przedstawia pewność i daje gwarancję, że przyznana pożyczka na użyteczne cele obróconą zostanie« (sprawozdanie z 1883 r.). Nie dziw więc, że nawet »mimo klęsk elementar-

nych, jak znacznych zalewów, a po części i nieurodzaju, zaległości w niespłaconych procentach wynoszą tylko 176 złr« (sprawozdanie z 1884 r.).

Gdy zachodziły naprawdę wielkie trudności w spłacie, wówczas Kasa godziła się na odroczenie spłaty. Tak np. w 1909 r. »wskazana względność zwłaszcza przy pożyczkach włościańskich spowodowała pewien wzrost zaległych od pożyczek hipotecznych odsetek«. W najgorszym — choć wyjątkowym — wypadku uciekała się Kasa do »napomnień sądowych opieszających dłużników i sprzedaży« (sprawozdanie z 1886 r.).

TABLICA 10.

Ilość pożyczek hipotecznych.

Rok	Ilość bezwzględna	Dla 1882 = 1
1882	177	1
1890	1.893	10·7
1900	3.061	17·3
1907	4.383	24·8
1910	4.330	24·5
1920	1.847	10·4
1926	329	1·9
1930	2.398	13·5
1931	2.885	16·3

Naogół równoległe z kształtowaniem się stanu kwot pożyczek biegła ilość udzielonych kredytów hipotecznych. Patrz tabl. 6 szereg *d*, oraz wykres 4. Najwyższy okres przypada na lata 1905 do 1910, poczem następuje zwolna zacieśnianie kręgu kredytobiorców, co dochodzi do najniższego punktu w 1926 r., od kiedy datuje się ponowny wzrost liczby pożyczek, który trwał nawet w 1931 r., a więc w roku naogół restrykcyjnym. W stosunku do pierwszego roku istnienia wielokrotność wzrostu jest znaczna:

Najwyższa ilość była przeto w 1907 r. najniższa zaś w 1926 r., od którego zaczęła rosnać, aż doszła do wysokiego stosunku 16-kroć większego niż w 1882 r.

Kasa nie udzielała zasadniczo wysokich pożyczek. Przeciętna ich (patrz tabl. 6 szereg e, oraz wykres 4) doszła w roku najwyższego stanu pożyczek t. zn. w 1912 r. w przeliczeniu na stałą walutę do niespełna 7.700 zł. Skutkiem zmniejszenia pożyczek przeciętna rosła od 1925 r. doznała w 1931 r. nieznacznego zmniejszenia.

TABLICA 6
Ilość pożyczek hipotecznych

Rok	Ilość pożyczek hipotecznych (w zł)	Przeciętna (w zł)
1882	1.171	1.171
1883	1.200	1.200
1884	1.200	1.200
1885	1.200	1.200
1886	1.200	1.200
1887	1.200	1.200
1888	1.200	1.200
1889	1.200	1.200
1890	1.200	1.200
1891	1.200	1.200
1892	1.200	1.200
1893	1.200	1.200
1894	1.200	1.200
1895	1.200	1.200
1896	1.200	1.200
1897	1.200	1.200
1898	1.200	1.200
1899	1.200	1.200
1900	1.200	1.200
1901	1.200	1.200
1902	1.200	1.200
1903	1.200	1.200
1904	1.200	1.200
1905	1.200	1.200
1906	1.200	1.200
1907	1.200	1.200
1908	1.200	1.200
1909	1.200	1.200
1910	1.200	1.200
1911	1.200	1.200
1912	1.200	1.200
1913	1.200	1.200
1914	1.200	1.200
1915	1.200	1.200
1916	1.200	1.200
1917	1.200	1.200
1918	1.200	1.200
1919	1.200	1.200
1920	1.200	1.200
1921	1.200	1.200
1922	1.200	1.200
1923	1.200	1.200
1924	1.200	1.200
1925	1.200	1.200
1926	1.200	1.200
1927	1.200	1.200
1928	1.200	1.200
1929	1.200	1.200
1930	1.200	1.200
1931	1.200	1.200

Wzrost ilości pożyczek hipotecznych w okresie 1882-1907 r. był bardzo znaczny, co wynika z wykresu 4. Najwyższą ilość pożyczek hipotecznych osiągnięto w 1912 r. W tym czasie ich wartość w przeliczeniu na stałą walutę doszła do niespełna 7.700 zł. Po 1912 r. ilość pożyczek hipotecznych zaczęła zmniejszać się, co wynika z wykresu 4. W 1926 r. ilość pożyczek hipotecznych była najniższa, a w 1931 r. doszła do niespełna 16-kroć większego niż w 1882 r.

Pożyczki wekslowe udzielane i spłacane w ciągu roku

oraz stan 31/XII każdego roku.

Rok	Rozchód (eskont) rocznie		Przychód (spłata) rocznie		Stan 31/XII każdego roku	
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych
a	b	c	d	e	f	g
W a l u t a g u l d e n o w a						
1882	34.739—	32.731	9.092—	32.731	25.647—	92.329
1883	284.400·93	1,023.843	215.901·88	777.247	94.146·05	338.926
1884	506.795·42	1,824.464	467.420·47	1,682.714	133.521—	480.676
1885	623.684·21	2,245.263	581.345·87	2,092.451	175.859·34	633.094
1886	915.619·96	3,296.932	808.825·83	2,911.773	282.653·47	1,117.552
1887	1,306.050·64	4,701.782	1,221.173·63	4,396.225	367.530·48	1,323.110
1888	1,449.698·82	5,218.916	1,415.293·08	5,095.055	401.936·22	1,446.970
1889	1,808.876·47	6,511.955	1,972.441·88	7,100.791	238.370·81	858.135
1890	2,212.585·87	7,965.309	2,173.565·75	7,824.837	277.390·93	998.607
1891	2,318.258·29	8,345.730	2,300.232·83	8,280.838	295.416·39	1,063.499
1892	2,485.805·44	8,948.900	2,435.778·11	8,768.801	345.443·72	1,243.597
1893	3,037.871·25	10,936.337	2,998.357·47	10,794.087	384.957·50	1,285.847
1894	4,131.443·14	14,873.195	4,104.113·17	14,774.807	412.287·47	1,484.235
1895	6,536.646·86	23,531.929	6,469.972·85	23,291.902	478.961·48	1,724.261
1896	7,978.089·44	28,721.122	8,003.047·12	28,810.970	454.003·80	1,634.414
1897	6,702.296·05	24,128.262	6,680.088·68	24,048.319	476.211·17	1,714.360
1898	5,865.333·73	21,115.201	5,830.003·58	20,988.013	511.541·32	1,841.549
1899	4,144.591·96	14,920.530	3,959.465·10	14,254.074	696.667·78	2,508.004
W a l u t a k o r o n o w a						
1900	4,609.034·98	8,296.263	5,027.733·31	9,049.920	974.637·23	1,754.347
1901	4,238.257·68	7,628.863	3,918.655·71	7,053.580	1,294.239·20	2,329.631
1902	5,276.406·05	9,497.527	5,126.794·14	9,228.229	1,443.849·11	2,598.928
1903	5,185.386·19	9,333.695	5,137.513·91	9,247.521	1,491.723·39	2,685.102
1904	5,974.191·47	10,753.545	5,685.690·74	10,234.243	1,780.224·12	3,104.403
1905	6,195.528·85	11,151.952	6,089.546·25	10,961.183	1,886.206·72	3,395.172
1906	11,395.382·48	20,511.688	9,001.863·18	16,203.354	4,279.726·02	7,703.507
1907	11,264.835·76	20,582.104	11,639.722·36	20,951.500	3,907.839·42	7,034.111
1908	10,246.518·50	18,443.733	10,402.003·94	18,723.606	3,752.354·38	6,744.127
1909	11,142.983·09	20,057.370	10,639.827·46	19,151.690	4,255.510·01	7,659.918
1910	12,176.455·98	21,917.621	12,067.828·31	21,722.091	4,364.137·68	7,855.448
1911	11,751.494·43	21,152.690	11,928.556·64	21,471.402	4,187.075·47	7,536.736
1912	12,646.382·70	22,763.489	13,229.726·96	23,813.509	3,603.731·21	6,486.716
1913	10,153.394·90	18,276.111	10,705.557·83	19,270.004	3,051.568·28	5,492.823
1914	6,417.667·64	10,011.562	6,571.033·32	10,250.812	2,898.202·60	4,521.196
1915	409.185·90	474.656	409.730·40	475.287	2,897.658·10	3,361.283
1916	390.639—	367.201	793.952·37	746.315	2,494.344·73	2,344.684
1917	673.267·60	629.604	974.134·42	925.428	2,193.477·91	2,083.804
1918	2,564.652·40	1,436.205	2,767.643·95	1,549.881	1,990.486·36	1,114.672
1919	3,562.163·30	178.108	2,865.529·36	143.276	2,687.120·30	134.356
W a l u t a m a r k o w a						
1920	12,643.215·08	252.864	7,263.375·79	145.268	7,260.823·50	145.216
1921	132,463.150—	421.233	68,412.071·50	217.550	71,311.902—	226.772
1922	629,607.100—	311.026	490,257.002—	241.187	210,662.000—	104.067
1923	7,365,418.000—	10.312	4,379,580.000—	6.131	3,196,500.000—	4.475
W a l u t a z ł o t o w a						
1924	705.557—	1,213.558	434.488·11	747.320	353.194—	607.494
1925	3,368.487—	3,368.487	2,865.519—	2,865.519	856.162—	856.162
1926	4,314.973—	4,314.973	3,895.647—	3,895.647	1,275.488—	1,275.488
1927	7,708.558·88	7,708.559	6,379.275·88	6,379.276	2,604.771—	2,604.771
1928	10,757.196·65	10,757.197	10,193.605—	10,193.605	3,168.362·65	3,168.363
1929	14,964.218·39	14,964.218	13,634.192·64	13,634.193	4,498.388·40	4,498.388
1930	21,899.227·78	21,899.228	20,595.787·50	20,595.788	5,801.828·68	5,801.829
1931	24,954.578·21	24,954.578	24,403.954·64	24,403.955	6,352.452·25	6,352.452

Podatki o wydawnictwach i zapytaniach w dziedzinie

z zakresu...

Lp.	Wydawnictwa		Zapytania	
	tytuł	liczba	tytuł	liczba
1899	1144396	1230200	2994610	1424074
1900	1144396	1230200	2994610	1424074
1901	4332578	7628463	3918227	1921320
1902	5276400	9497337	5287214	2702200
1903	21862819	9389695	21372124	9947211
1904	23741917	16722245	24624070	1020247
1905	41922282	11471222	62044622	1080148
1906	11302282	30211200	9014612	1620124
1907	1120421830	3022104	11462124	3021200
1908	11402282	1646228	1646228	1621200
1909	11402282	3022200	1646228	1621200
1910	12102282	3101200	11002282	2120200
1911	11214282	3112000	11224282	2121400
1912	12462282	3228489	12284282	2281200
1913	10124282	1822811	10202282	1920000
1914	6412282	1001200	6212282	1020200
1915	6042282	471000	402282	47200
1916	6042282	381000	382282	382000
1917	672282	622000	621282	622000
1918	12042282	1400200	12042282	1202000
1919	2502282	178100	242282	142200
1920	1242282	1242282	1242282	1242282
1921	622282	622282	622282	622282
1922	622282	622282	622282	622282
1923	762282	10312	772282	622282
1924	102282	102282	102282	102282
1925	622282	622282	622282	622282
1926	622282	622282	622282	622282
1927	622282	622282	622282	622282
1928	622282	622282	622282	622282
1929	622282	622282	622282	622282
1930	622282	622282	622282	622282
1931	622282	622282	622282	622282
1932	622282	622282	622282	622282
1933	622282	622282	622282	622282
1934	622282	622282	622282	622282
1935	622282	622282	622282	622282
1936	622282	622282	622282	622282
1937	622282	622282	622282	622282
1938	622282	622282	622282	622282
1939	622282	622282	622282	622282
1940	622282	622282	622282	622282
1941	622282	622282	622282	622282
1942	622282	622282	622282	622282
1943	622282	622282	622282	622282
1944	622282	622282	622282	622282
1945	622282	622282	622282	622282
1946	622282	622282	622282	622282
1947	622282	622282	622282	622282
1948	622282	622282	622282	622282
1949	622282	622282	622282	622282
1950	622282	622282	622282	622282

Pożyczki na weksle.

Zmiany w ich stanie, ilość sztuk oraz przeciętna na weksel
31/XII każdego roku.

Rok	Przyrost lub ubytek (-) stanu pożyczek w porów- naniu z rokiem poprzed- nim w danej walucie	Sztuk weksli w portfelu	Pożyczka przeciętna w złotych
a	b	c	d
W a l u t a g u l d e n o w a			
1882	—	137	674
1883	68.499	482	703
1884	39.375	708	679
1885	42.388	933	679
1886	106.794	1.245	898
1887	84.877	1.478	895
1888	34.406	1.707	848
1889	163.565	1.650	520
1890	39.020	1.814	550
1891	18.025	1.836	579
1892	50.027	2.124	585
1893	39.624	2.800	460
1894	27.330	3.460	429
1895	66.674	3.385	509
1896	— 24.958	2.921	560
1897	22.207	3.071	558
1898	35.330	2.288	805
1899	185.126	1.547	1.621
W a l u t a k o r o n o w a			
1900	— 418.698	1.270	1.381
1901	319.602	1.321	1.764
1902	149.610	1.332	1.951
1903	47.874	1.470	1.827
1904	288.501	1.410	2.202
1905	105.983	1.390	2.443
1906	2,393.519	1.552	4.964
1907	— 371.887	1.219	5.770
1908	— 155.485	1.332	5.063
1909	503.156	1.390	5.510
1910	108.628	1.553	5.058
1911	— 177.062	1.807	4.171
1912	— 583.344	1.819	3.566
1913	— 552.163	1.873	2.933
1914	— 153.366	1.814	2.492
1915	545	1.685	1.995
1916	— 403.313	1.425	1.645
1917	— 300.866	1.107	1.882
1918	— 202.992	798	1.397
1919	696.634	627	214
W a l u t a m a r k o w a			
1920	5,379.839	169	859
1921	64,051.078	323	702
1922	139,350.098	608	171
1923	2,985,838.000	114	39
W a l u t a z ł o t o w a			
1924	—	693	877
1925	502.968	1.793	478
1926	419.326	2.447	521
1927	1,329.283	2.988	872
1928	563.592	2.803	1.130
1929	1,330.026	3.436	1.309
1930	1,303.440	4.789	1.211
1931	550.624	5.520	1.133

Pożyczki na wstąpienie

Zmiany w ich stanie, ilościach oraz wartościach na wstąpienie
 w XXII kolejnym roku

Rok	Wzrost w wartościach w procentach	Wzrost w ilościach	Wzrost w wartościach w procentach	Wzrost w ilościach
1882	1882	1882	1882	1882
1883	1883	1883	1883	1883
1884	1884	1884	1884	1884
1885	1885	1885	1885	1885
1886	1886	1886	1886	1886
1887	1887	1887	1887	1887
1888	1888	1888	1888	1888
1889	1889	1889	1889	1889
1890	1890	1890	1890	1890
1891	1891	1891	1891	1891
1892	1892	1892	1892	1892
1893	1893	1893	1893	1893
1894	1894	1894	1894	1894
1895	1895	1895	1895	1895
1896	1896	1896	1896	1896
1897	1897	1897	1897	1897
1898	1898	1898	1898	1898
1899	1899	1899	1899	1899
1900	1900	1900	1900	1900
1901	1901	1901	1901	1901
1902	1902	1902	1902	1902
1903	1903	1903	1903	1903
1904	1904	1904	1904	1904
1905	1905	1905	1905	1905
1906	1906	1906	1906	1906
1907	1907	1907	1907	1907
1908	1908	1908	1908	1908
1909	1909	1909	1909	1909
1910	1910	1910	1910	1910
1911	1911	1911	1911	1911
1912	1912	1912	1912	1912
1913	1913	1913	1913	1913
1914	1914	1914	1914	1914
1915	1915	1915	1915	1915
1916	1916	1916	1916	1916
1917	1917	1917	1917	1917
1918	1918	1918	1918	1918
1919	1919	1919	1919	1919
1920	1920	1920	1920	1920
1921	1921	1921	1921	1921
1922	1922	1922	1922	1922
1923	1923	1923	1923	1923
1924	1924	1924	1924	1924
1925	1925	1925	1925	1925
1926	1926	1926	1926	1926
1927	1927	1927	1927	1927
1928	1928	1928	1928	1928
1929	1929	1929	1929	1929
1930	1930	1930	1930	1930

POŻYCZKI WEKSLOWE

DALSZYM kolejno najważniejszym działem pracy Kasy są pożyczki wekslowe. Stanowią one trzecią co do wielkości cyfrę w bilansach. Podobnie jak hipoteki wyciskają kapitał wkładów oszczędnościowych kredytem długoterminowym, tak weksle zużytkowują zebrane sumy w formie kredytów krótkoterminowych. Jest to działalność nader ważna, gdyż Kasa zasila te upośledzone rodzaje życia gospodarczego, które bez jej pomocy wegetowałyby bez ożywczego przypływu kapitałów obrotowych lub byłyby zdane na łaskę i niełaskę prywatnych eskonterów, a nawet lichwiarzy.

Dlatego Kasa analogicznie do innych dziedzin swych czynności zwróciła szczególniejszą uwagę na zaspokojenie kredytowego zapotrzebowania wsi. Jednak »napotyka przy udzielaniu pożyczek na weksle na większe trudności, albowiem mało stosunkowo jest zgłaszających się włościan pisać umiejących, jak również nie zawsze znajdują oni na trzy miesięczny termin chętnych, a odpowiednich poręczycieli« (sprawozdanie z 1882 r.). Mimo to »weksle pochodzą przeważnie od włościan z drobnemi kwotami« (sprawozdanie z 1882 r.).

Włościanie utrzymali ów wysoki udział w kredycie wekslowym do chwili obecnej. Pod względem procentu w kapitale pożyczkowym (patrz tabl. 13, część A.) udział ich wahał się od 2 do 57⁰/. Początkowo są silnie reprezentowani, następnie pożyczają mniej licznie, ostatnio znów więcej korzystają z tego kredytu. Natomiast daleko silniejszy udział mają włościanie

w kredycie wekslowym Kasy pod względem ilości, a nie wysokości, pożyczek (patrz tabl. 13, część B.). Tutaj stosunek ich wynosi 15 do 91⁰/_o. Z innych zawodów względnie najstalszym udziałem zaznaczają się ziemianie, zabierający około ćwierć kapitału pożyczkowego. Odnośnie do innych kategorii pożyczkobiorców (handel i przemysł, właściciele realności oraz »inni«) zachodziły w historii Kasy duże odchylenia zależnie od konjunktury w danej kategorii oraz położenia ogólnego.

W związku z wysokością kwot pożyczonych a ilością weksli w portfelu wypada różna przeciętna pożyczka dla pewnych

TABLICA 13.

Podział kredytobiorców wekslowych według zawodów.

Część A. Kwoty pożyczek wekslowych.

Rok	W danej walucie				
	ogółem	włościanie	ziemianie	handel i przemysł	właściciele realności
1884	133.521	75.881	?	?	?
1901	1,294.239	62.903	281.116	512.378	216.539
1910	4,364.138	81.123	1,568.155	836.603	260.178
1925	856.162	463.337	211.665	96.470	58.180
1930	5,801.829	1,880.115	1,324.407	1,286.521	860.880
1931	6,352.452	1,628.087	1,320.598	812.802	370.787
Rok	W % o g ó ł u				
	włościanie	ziemianie	handel i przemysł	właściciele realności	inni
1884	57	?	?	?	?
1901	5	22	40	17	16
1910	2	36	19	6	37
1925	54	25	11	7	3
1930	32	23	22	15	8
1931	26	21	13	6	34

Część B. Ilość weksli.

Rok	W l i c z b a c h b e z w z g l ę d n y c h				
	ogółem	włościanie	ziemianie	handel i przemysł	właściciele realności
1884	708	646	?	?	?
1901	1.321	461	95	297	295
1910	1.553	233	72	302	187
1925	1.793	1.441	147	84	68
1930	4.789	3.657	348	261	212
1931	5.520	3.978	365	172	235

Rok	W % o g ó ł u				
	włościanie	ziemianie	handel i przemysł	właściciele realności	inni
1884	91	?	?	?	?
1901	35	7	22	22	14
1910	15	5	19	12	49
1925	80	8	5	4	3
1930	76	7	5	4	8
1931	72	7	3	4	14

zawodów. Najwyższe były kredyty dla handlu i przemysłu, ostatnio 4 do 6 tys. zł. Następnie mniej więcej równej wielkości były pożyczki ziemian i właścicieli realności (około 4 tys. zł). Najmniejsze zaś kwoty pobierali chłopi (około 500 zł). Przeciętną ogólną bez względu na zawody podaje tabl. 12 szereg *d*, W przeliczeniu na stałą walutę obracała się ona w granicach od 39 do niemal 6 tys. zł (patrz wykres 5), ulegając dość znacznym wahaniom. Szczytowego punktu dosięgła w 1907 r., który dał początek obniżającej się choć łamanej linii spadku aż do 1923 r. Lata złotowe podwyższają przeciętną. Znaczy to, iż kwota pożyczkowa wypadająca na jeden weksel łatwo poddaje się wpływom istniejącego położenia gospodarczo-finansowego a także ogólnego.

Pożyczka przeciętna zależy od ilości weksli znajdujących się w portfelu Kasy (patrz tal. 12 szereg *c*). Ilość ich uległa stosunkowo najmniejszemu falowaniu (patrz wykres 5). Linja ich przebiegu w ogólnych zarysach tworzy trzy cykle rozwojowe. Pierwszy 1882—1900 ze szczytem 1894, drugi 1901—1923 z najwyższym punktem 1913 r. oraz trzeci zaczęty w 1924 r., który jeszcze trwa i narazie wciąż się wznosi. Rok ostatni przyniósł rekordową w historii Kasy cyfrę ponad 5,5 tys. sztuk.

W stosunku do pierwszego roku istnienia ilość weksli wzrosła przeszło 40-krotnie, jak to widzimy na tabl. 14.

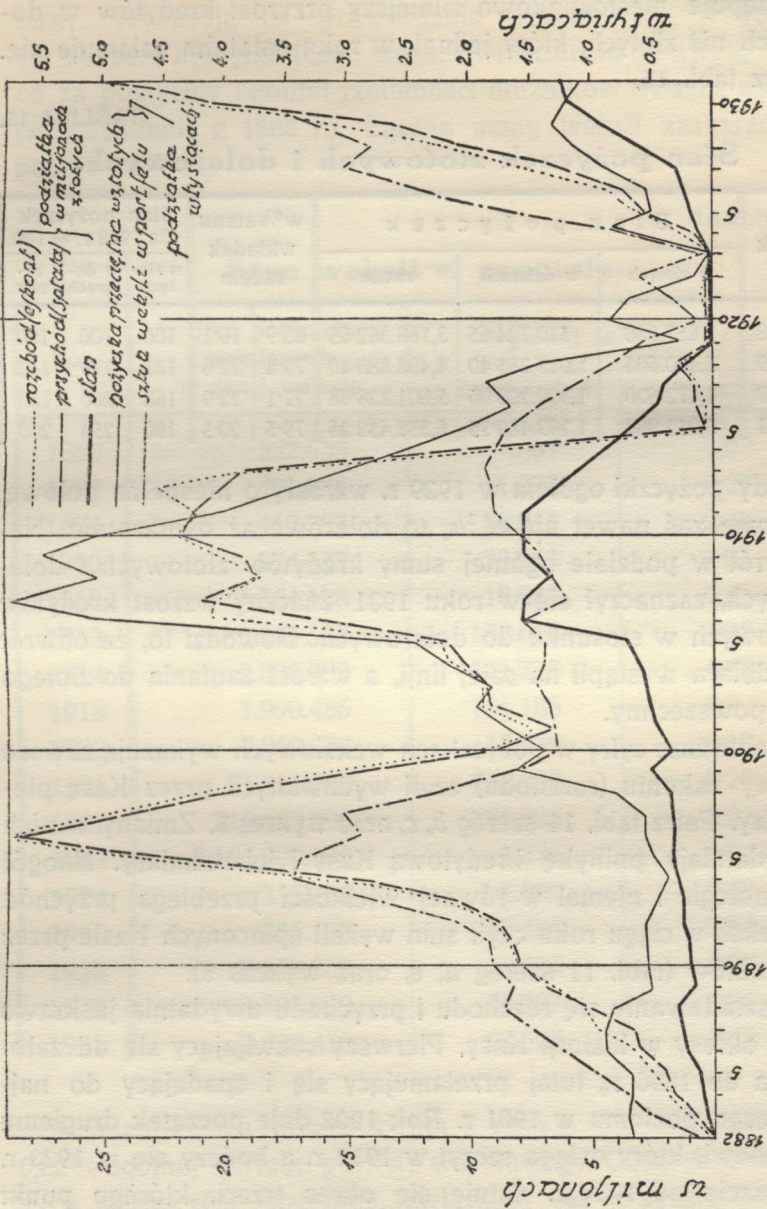
TABLICA 14.

Ilość weksli w portfelu Kasy.

Rok	Ilość bezwzględna	Dla 1882 r. = 1
1882	137	1
1890	1.814	13.2
1900	1.270	9.3
1910	1.553	11.3
1920	169	1.2
1923	114	0.8
1930	4,789	35.0
1931	5,520	40.3

Naogół pożyczki wekslowe wykazywały pomyślny rozwój. Stan ich zwiększał się stale. (Patrz tabl. 11 szereg *f, g*, tabl. 12 szereg *b*, oraz wykres 5. Rósł on wolno z małymi zatrzymaniami do 1905 r., wówczas podskoczył gwałtownie i utrzymywał się na wysokim poziomie do 1911 r., od kiedy rozpoczął się wydatny spadek, zakończony (jak wszystkie linje rozwojowe) w 1923 r., a więc w roku najwyższej inflacji. Od wprowadzenia waluty złotowej stan pożyczek wekslowych ciągle wzmaga się i to w silnym stopniu.

Stan udzielonych kwot wekslowych posiada w ciągu ostatnich lat pozycje złotowe oraz dolarowe, podobnie jak to wi-

Розвѣй поѣчзек вѣкслowych.

dzieliśmy przy wkładach i hipotekach. Otóż i tutaj początkowo występuje niestosunkowo silniejszy przyrost kredytów w dolarach niż złotych, który jednak w roku ostatnim załamuje się. Patrz tabl. 15.

TABLICA 15.

Stan pożyczek złotych i dolarowych.

Rok	S t a n p o ż y c z e k			w % stanu wkładów razem		Stan pożyczek dla 1928 r. = 100		
	w złotych	w dolarach	razem			w złotych	w dolarach	razem
1928	2,657.638	510.724·65	3,168.362·65	83·9	16·1	100	100	100
1929	3,480.603	1,017.785·40	4,498.388·40	77·4	22·6	131	199	142
1930	4,472.620	1,329.208·05	5,801.828·68	77·1	22·9	168	260	183
1931	5,052.962	1,299.489·75	6,352.452·25	79·5	20·5	190	254	200

Gdy pożyczki ogółem w 1929 r. wzrosły o niespełną połowę, złotowe zaś nawet nie o $\frac{1}{3}$, to dolarowe aż dwukrotnie. Nadwrót w podziale ogólnej sumy kredytów złotych i dolarowych, zaznaczył się w roku 1931 znaczny wzrost kredytów złotych w stosunku do dolarowych. Dowodzi to, że odwrót od dolara wystąpił na całej linii, a wzrost zaufania do złotego był powszechny.

Najwyższe cyfry w pożyczkach wekslowych wykazują zawsze kwoty eskontu (rozchodu) czyli wydawanych przez Kasę pieniędzy. Patrz tabl. 11 szereg *b, c*, oraz wykres 5. Zmiany w nich uwydatniają politykę kredytową Kasy i jej rozmiary. Naogół równoległe i niemal w równej wielkości przebiega przychód z weksli w ciągu roku czyli sum weksli spłaconych Kasie przez dłużników (tabl. 11 szereg *d, e*, oraz wykres 5).

Kształtowanie się rozchodu i przychodu uwydatnia jaskrawo trzy okresy w historii Kasy. Pierwszy rozwijający się od założenia do 1896 r., tutaj przełamujący się i spadający do najniższego poziomu w 1901 r. Rok 1902 daje początek drugiemu okresowi, który osiąga szczyt w 1912 r. a kończy się w 1923 r. Wreszcie od 1924 r. datuje się okres trzeci, którego punkt kulminacyjny — zdaje się — nie nastąpił jeszcze.

Przychód pieniędzy z wykupionych weksli był bardzo regularny. Wykazują to sprawozdania kasowe. Np. w 1886 r. »w skardze był tylko jeden weksel włościański na kwotę 67 złr co za pomyślny rezultat rzetelności dłużników uważać należy« (sprawozdanie z 1886 r.). Łączną sumę weksli zaskarżonych podaje tabl. 16.

TABLICA 16.

Stan weksli w procesie.

Rok	Stan pożyczek wekslowych w danej walucie	Weksli w procesie	
		w danej walucie	w ‰ pożyczek
1886	282.653	67	0·02
1888	401.936	1.073	0·27
1894	412.287	10.211	2·48
1900	974.637	39.063	4·01
1910	4,364.138	18.033	0·41
1913	3,051.568	132.618	4·35
1914	2,898.203	141.773	4·89
1918	1,990.486	185.185	9·3
1920	7,260.824	13.030	0·18
1921	71,311.902	182.490	0·25
1922	210,662.000	781.826	0·37
1923	3.196,500.000	1.826	0·00
1924	353.194	1.500	0·42
1925	856.162	22.585	2·64
1928	3,168.363	2.500	0·08
1930	5,801.829	73.327	1·26
1931	6,352.452	96.503	1·52

Wzmiankowana przeto kwota z 1886 r. stanowiła zaledwie 0,02‰ ogólnej wartości portfelu wekslowego. Odsetek zaskarżonych weksli rósł następnie, zwłaszcza zaś w czasie Wielkiej Wojny, kiedy w 1918 r. doszedł do najwyższego stosunku 9‰.

Lata inflacyjne mają mało zaległości wpłat, a rok 1923 znosi je niemal zupełnie. Dopiero wprowadzenie złotego, szczególnie zaś załamanie się jego w 1925 r. powoduje ponowne podniesienie się stanu sum zaskarżonych. Wysoka konjunktura po 1926 r. doprowadza znowu prawie do zaniku liczbę weksli zaskarżonych (w 1928 r. tylko 0,08%).

Dopiero dwa lata ostatnie podwyższają odsetek weksli zaskarżonych. W bilansie 1930 i 1931 r. występują oddzielnie pozycje weksli zaskarżonych od weksli protestowanych, a do dnia 31 grudnia danego roku nie oddanych jeszcze do skargi. Weksli takich było: w 1930 r. za 45.258 zł, a w 1931 r. za 126.191 zł czyli w stosunku do stanu pożyczek 0,8%, względnie 2%. Jeślibyśmy nawet doliczyli weksle protestowane do zaskarżonych, to i tak łącznie stanowią one mały odsetek wartości portfelu: w 1930 r. 2,06% a w 1931 r. 3,52%. Procent ten jest bardzo niski w porównaniu do odsetka weksli zaskarżonych w innych instytucjach, a nawet w Banku Polskim, co świadczy chlubnie o przezorności Kasy w wyborze materiału wekslowego.

Rozwój pożyczek na skrypty dłużne.

Rok	Rozchód rocznie w danej walucie	Przychód rocznie w danej walucie	Stan 31/XII każdego roku w danej walucie	Przyrost lub ubytek (-) stanu pożyczek w porów- naniu z poprzednim ro- kiem w danej walucie	Stan 31/XII w złotych
a	b	c	d	e	f
W a l u t a g u l d e n o w a					
1882	2.681	15.—	2.666.—	—	9.598
1883	—	2.601.—	65.—	2.601	234
1884	—	65.—	—	—	—
1885	—	—	—	—	—
1886	5.500	66·86	5.433·14	5.433	19.559
1887	4.000	366·66	9.066·48	3.633	32.639
1888	10.000	1.849·99	17.216·49	6.150	61.979
1889	5.500	1.120·53	21.595·96	4.379	77.745
1890	6.200	11.712·79	16.083·17	— 5.513	57.899
1891	4.000	1.890·83	18.192·34	2.109	65.492
1892	1.900	1.749·17	18.343·17	155	66.035
1893	11.500	2.686·64	27.156·53	8.813	97.764
1894	3.600	3.065·13	27.691·40	535	99.689
1895	1.000	2.961·34	25.730·06	— 1.961	92.628
1896	—	4.589·55	21.140·51	— 4.590	76.106
1897	—	1.571·54	19.568·97	— 1.572	70.448
1898	17.500	2.776·36	34.292·61	14.724	123.453
1899	—	7.257·14	27.035·47	— 7.257	97.328
W a l u t a k o r o n o w a					
1900	60.000	2.744.—	111.326·94	57.256	200.388
1901	6.800	19.273·07	98.853·87	— 12.473	177.937
1902	24.000	20.982·05	101.871·82	3.018	183.369
1903	2.000	9.051·04	94.820·78	— 7.051	170.677
1904	31.620	11.911·59	114.529·19	19.708	206.153
1905	50.000	29.645·60	134.883·59	20.354	242.790
1906	—	11.710·77	123.172·82	— 11.711	221.711
1907	11.000	16.271·59	117.901·23	— 5.272	212.222
1908	54.000	5.772·55	166.128·68	48.227	299.032
1909	88.000	6.901·50	247.227·18	81.099	445.009
1910	17.000	9.160·48	255.066·70	7.840	459.120
1911	100.000	11.529·71	343.536·99	88.470	618.367
1912	12.700	13.759·38	342.477·61	— 1.059	616.460
1913	—	12.783·06	329.694·55	— 12.783	593.450
1914	—	7.265·18	322.429·37	— 7.265	502.990
1915	—	9.359·29	313.070·08	— 9.359	363.161
1916	—	13.422·84	299.647·24	— 13.423	281.668
1917	—	12.194·87	287.452·37	— 12.195	273.080
1918	—	12.673·56	274.778·81	— 12.674	153.877
1919	—	39.626·38	235.152·43	— 39.626	11.758
W a l u t a m a r k o w a					
1920	73.850	6.325·81	232.130·89	— 3.022	4.643
1921	1,110.000	12.131·23	1,329.999·66	1,098.000	4.229
1922	—	621.334·93	708.664·73	— 621.335	350
1923	—	515.031·47	193.633·26	— 515.031	0
W a l u t a z ł o t o w a					
1924	—	80·66	7.450·63	— 81	12.815
1925	—	148·94	7.301·69	— 149	7.302
1926	—	1.654·91	5.646·78	— 1.655	5.647
1927	25.117	1.426.—	29.338.—	23.692	29.338
1928	5.500	3.026.—	31.812.—	2.474	31.812
1929	107.500	4.676.—	134.636.—	102.824	134.636
1930	540.010	68.614.—	606.032.—	471.396	606.032
1931	83.490	53.754·66	635.767·34	29.735	635.767

Pravni fakulteta na Slovenski univerzi

Leto	Pravni fakulteta na Slovenski univerzi	Pravni fakulteta na Slovenski univerzi	Pravni fakulteta na Slovenski univerzi	Pravni fakulteta na Slovenski univerzi
1919	39.936	29.132	39.936	39.936
1918	12.874	12.874	12.874	12.874
1917	17.197	17.197	17.197	17.197
1916	11.453	11.453	11.453	11.453
1915	9.359	9.359	9.359	9.359
1914	1.263	1.263	1.263	1.263
1913	—	—	—	—
1912	—	—	—	—
1911	12.700	12.700	12.700	12.700
1910	100.000	100.000	100.000	100.000
1909	82.000	82.000	82.000	82.000
1908	24.000	24.000	24.000	24.000
1907	11.000	11.000	11.000	11.000
1906	—	—	—	—
1905	20.000	20.000	20.000	20.000
1904	31.620	31.620	31.620	31.620
1903	24.000	24.000	24.000	24.000
1902	24.000	24.000	24.000	24.000
1901	6.800	6.800	6.800	6.800
1900	60.000	60.000	60.000	60.000

POŻYCZKI NA SKRYPTY GMINNE

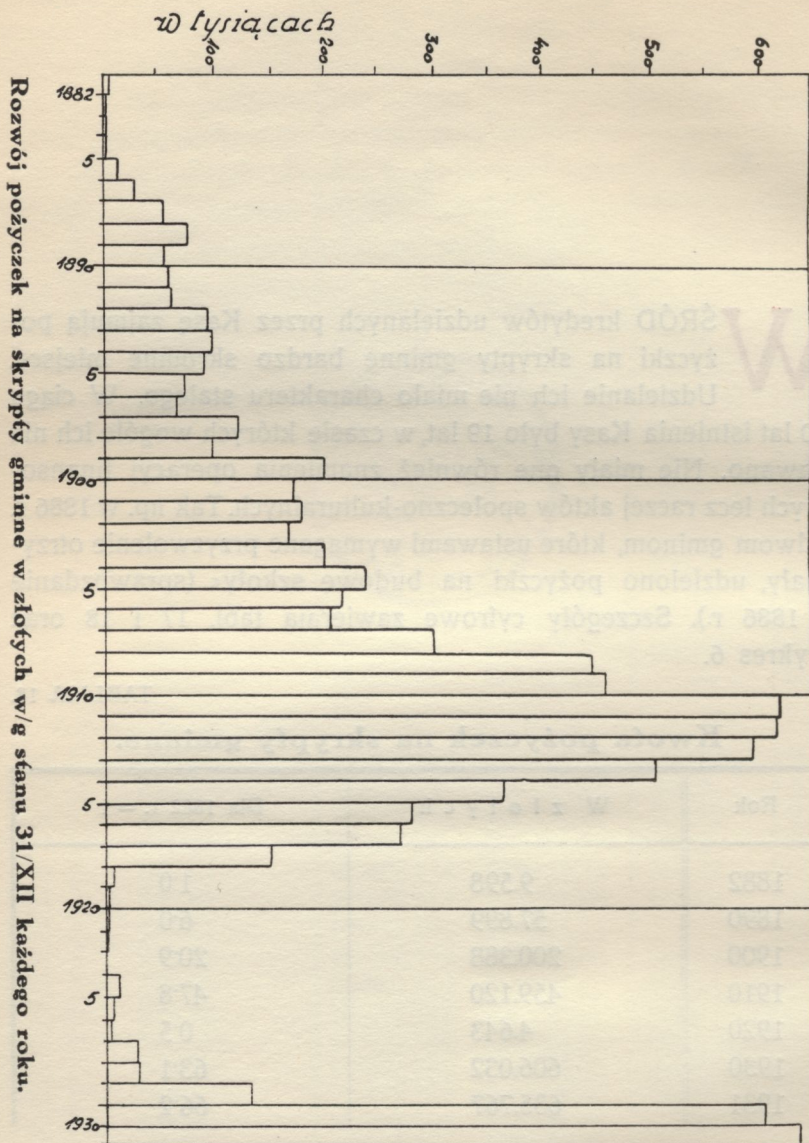
WŚRÓD kredytów udzielanych przez Kasę zajmują pożyczki na skrypty gminne bardzo skromne miejsce. Udzielanie ich nie miało charakteru stałego. W ciągu 50 lat istnienia Kasy było 19 lat, w czasie których wogóle ich nie dawano. Nie miały one również znamienia operacyj finansowych lecz raczej aktów społeczno-kulturalnych. Tak np. w 1886 r. »dwom gminom, które ustawami wymagane przyzwolenie otrzymały, udzielono pożyczki na budowę szkoły« (sprawozdanie z 1886 r.). Szczegóły cyfrowe zawierają tabl. 17 i 18 oraz wykres 6.

TABLICA 18.

Kwota pożyczek na skrypty gminne.

Rok	W z ł o t y c h	Dla 1882 r. = 1
1882	9.598	1·0
1890	57.899	6·0
1900	200.388	20·9
1910	459.120	47·8
1920	4.643	0·5
1930	606.032	63·1
1931	635.767	66·2

Stan pożyczek zasadniczo zwiększał się mimo pewnych nieznacznych załamania aż do 1911 r., kiedy zaczął się spadek,

doprowadzony w 1923 r. niemal do zera. Ponowny i jak dotychczas stały wzrost zaczął się w 1926 r. W porównaniu z 1882 r. to jest z pierwszym rokiem istnienia Kasy, pożyczki na skrypty doszły po 50 latach do najwyższego punktu osiągnąjąc poziom prawie 70-krotny. Widzimy to na tabl. 18.

Wykazuje nam ona raz jeszcze istnienie dwóch faz w rozwoju pożyczek na skrypty, jak to już widzieliśmy w tabl. 17 oraz na wykresie 6.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w latach 1923-1925 nastąpił gwałtowny spadek pożyczek na skrypty, który był spowodowany przez kryzys w gospodarce państwa. W tym czasie Kasa otrzymała od rządu pożyczkę w wysokości 100 milionów złotych, która została przeznaczona na pokrycie deficytu budżetu państwa. Dzięki tej pożyczce Kasa mogła kontynuować swoją działalność i w 1926 r. nastąpił odwrót i zaczęła się ponowna rosnąć.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w latach 1923-1925 nastąpił gwałtowny spadek pożyczek na skrypty, który był spowodowany przez kryzys w gospodarce państwa. W tym czasie Kasa otrzymała od rządu pożyczkę w wysokości 100 milionów złotych, która została przeznaczona na pokrycie deficytu budżetu państwa. Dzięki tej pożyczce Kasa mogła kontynuować swoją działalność i w 1926 r. nastąpił odwrót i zaczęła się ponowna rosnąć.

ZABEZPIECZENIE WKŁADÓW OSZCZĘDNOŚCIOWYCH

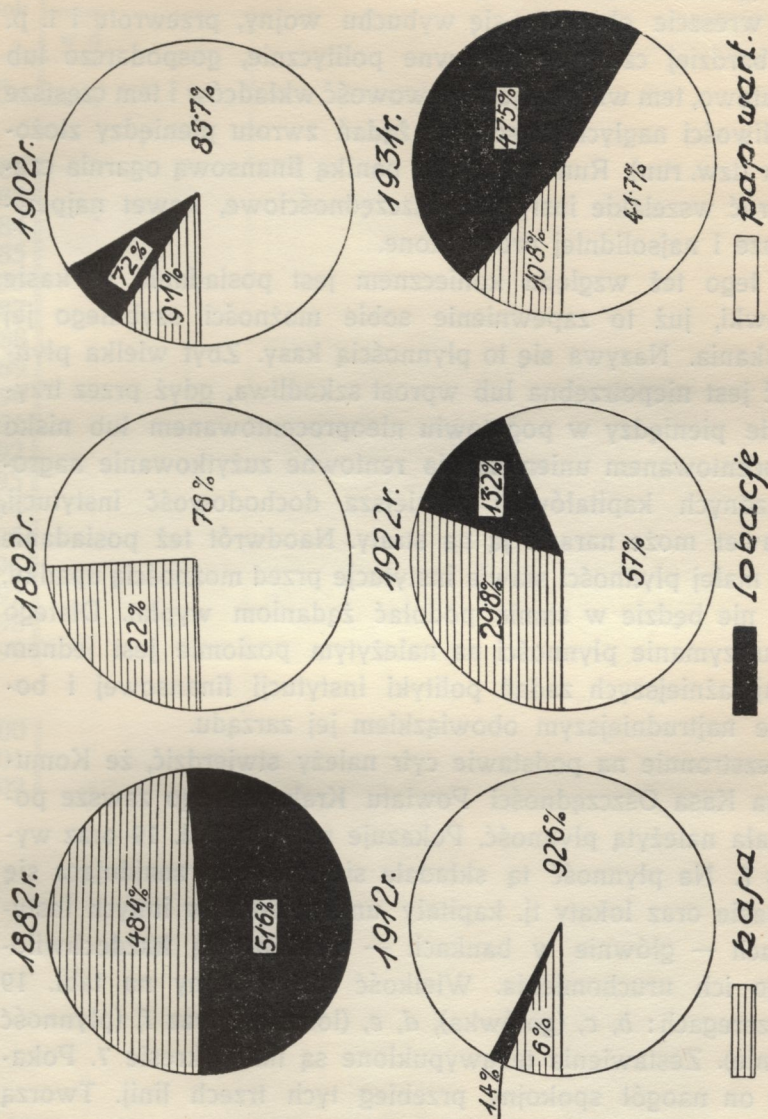
PIENIĄDZE uzyskiwane z wkładów zużytkowywała Kasa na kredyty hipoteczne, wekslowe, względnie skryptowe. Zwrot tych wkładów zabezpieczony był dwojako. Po pierwsze chodzi o płynność, to znaczy możliwość uruchomienia natychmiastowego gotówki, celem zadośćuczynienia wkładcom w razie gdy ci żądają zwrotu. Zabezpieczenie płynności osiąga KKOPK. utrzymując odpowiedni zapas gotówki w kasie, przez lokacje à vista sum w innych instytucjach finansowych, wreszcie posiadając kredyt reeskontowy i lombardowy dla swoich papierów wartościowych w instytucji emisyjnej.

Po drugie chodzi o bezpieczeństwo i pewność wkładów w ścisłym tego słowa znaczeniu. W tym celu służą fundusze rezerwowe Kasy, ulokowane w nieruchomościach i papierach wartościowych, oraz — i to bardzo ważne — gwarancja powiatu jako Związku poręczającego majątkiem i przychodami budżetowymi (podatkami) powiatu.

1. Płynność kapitałów.

Ludzie składają swoje zaoszczędzone pieniądze do kas oszczędności względnie innych instytucyj finansowych, aby wycofać je w razie konieczności. Zwykłym przeto biegiem rzeczy wycofywane są wkłady na stosunkowo nieznaczną kwotę, w każdym razie daleko poniżej stanu wkładów i niżej wpłacanych nowych wkładek. Wobec tego nie byłoby potrzebne jakieś »pogotowie kasowe«. Zdarza się wszakże często, iż wkładcy podejmują

Stosunek odsetkowy gotówki w kasie, lokacji oraz papierów wartościowych.

pieniądze nie przymuszeni własną potrzebą, lecz pod wpływem zdarzeń z zewnątrz. Np. boją się, że dana instytucja ogłosi niewypłacalność, albo iż pieniądź straci na wartości (inflacja) lub wreszcie obawiają się wybuchu wojny, przewrotu i t. p. Im bardziej czasy są niepewne politycznie, gospodarczo lub walutowo, tem większa jest nerwowość wkładców i tem częstsze możliwości nagłych masowych żądań zwrotu pieniędzy złożonych (tzw. run). Run wywołany paniką finansową ogarnia częstokroć wszelakie instytucje oszczędnościowe, nawet najpewniejsze i najsolidniej prowadzone.

Z tego też względu koniecznem jest posiadanie w kasie gotówki, już to zapewnienie sobie możności szybkiego jej uzyskania. Nazywa się to płynnością kasy. Zbyt wielka płynność jest niepotrzebna lub wprost szkodliwa, gdyż przez trzymanie pieniędzy w pogotowiu nieoprocentowanem lub nisko oprocentowanem uniemożliwia rentowne użytkowanie nagromadzonych kapitałów i zmniejsza dochodowość instytucji, a nawet może narazić ją na straty. Naodwrot też posiadanie zbyt małej płynności stawia instytucje przed możliwością upadku, gdy nie będzie w stanie podołać żądaniom wypłat. Dlatego też utrzymanie płynności na należyłym poziomie jest jednym z najważniejszych zadań polityki instytucji finansowej i bodajże najtrudniejszym obowiązkiem jej zarządu.

Bezstronnie na podstawie cyfr należy stwierdzić, że Komunalna Kasa Oszczędności Powiatu Krakowskiego zawsze posiadała należytą płynność. Pokazuje nam to tabl. 19 oraz wykres 7. Na płynność tą składała się gotówka znajdująca się w kasie oraz lokaty tj. kapitały umieszczone w innych instytucjach — głównie w bankach — z możliwością każdorazowego ich uruchomienia. Wielkość ich widzimy na tabl. 19 w szeregach: *b*, *c*, (gotówka), *d*, *e*, (lokacja), oraz *f*, (płynność łącznie). Zestawienia te uwypuklone są na wykresie 7. Pokazuje on naogół spokojny przebieg tych trzech linii. Tworzą one trzy nie wysokie kilkuletnie fazy: 1892—1900, 1901—1907, 1908—1912 r. dopiero wybuch Wielkiej Wojny powoduje gwał-

Płynność kapitałów według stanu 31. XII. każdego roku.

Rok	Gotówka w kasie		Lokacje kapitałów		Płynność (gotówka + lokacje) w złotych	Papiery wartościowe		Rok
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych		w danej walucie	w złotych	
a	b	c	d	e	f	g	h	i
W a l u t a g u l d e n o w a								
1882	6.013·08	21.647	6.410·62	23.078	44.725	—	—	1882
1883	6.673·34	24.024	14.408·88	51.872	75.896	10.908·—	39.269	1883
1884	16.973·37	61.104	19.204·86	69.137	130.241	13.696·—	49.306	1884
1885	26.533·25	95.520	4.884·94	17.586	113.106	29.206·—	102.142	1885
1886	43.399·33	156.238	1.618·83	5.828	162.066	79.832·—	287.395	1886
1887	36.124·69	130.049	2.382·62	8.577	138.626	167.600·—	603.360	1887
1888	40.238·19	144.857	1.317·25	4.742	149.599	238.105·50	857.180	1888
1889	92.226·67	332.016	2.045·07	7.362	339.378	370.089·50	1,332.322	1889
1890	79.766·03	287.158	—	—	287.158	325.200·50	1,170.722	1890
1891	80.182·37	288.657	—	—	288.657	386.639·50	1,391.902	1891
1892	111.938·66	402.979	—	—	402.979	396.372·25	1,426.962	1892
1893	122.943·59	442.597	3.200·—	11.520	454.117	752.768·—	2,709.965	1893
1894	149.121·06	536.836	200·—	720	537.556	982.971·65	3,538.698	1894
1895	275.545·37	991.963	200·—	720	992.683	1,665.225·25	5,994.811	1895
1896	294.176·32	1,059.035	200·—	720	1,059.755	1,748.999·25	6,296.397	1896
1897	310.279·43	1,117.006	200·—	720	1,117.726	1,851.127·50	6,664.059	1897
1898	215.762·87	776.746	280·77	1.011	777.757	1,485.254·30	5,346.915	1898
1899	134.292·71	483.454	245·20	883	484.337	1,013.839·—	3,649.820	1899
W a l u t a k o r o n o w a								
1900	64.903·35	116.826	179.264·71	322.676	439.502	1,575.526·20	2,835.947	1900
1901	137.795·60	248.032	292.570·83	526.627	774.659	1,771.529·—	3,188.752	1901
1902	235.146·39	423.264	188.322·64	338.981	762.245	2,169.972·20	3,905.950	1902
1903	194.551·01	350.192	1,478.285·21	2,660.913	3,011.105	2,489.457·30	4,481.023	1903
1904	210.579·14	379.042	867.209·07	1,560.976	1,940.018	2,886.200·40	5,195.161	1904
1905	229.509·89	413.118	473.818·76	852.874	1,265.992	2,843.172·10	5,117.710	1905
1906	250.699·92	451.260	568.528·04	1,023.350	1,474.610	2,824.552·20	5,084.194	1906
1907	99.193·25	178.548	83.468·08	150.243	328.791	2,476.085·20	4,456.953	1907
1908	131.112·51	236.003	113.013·35	203.424	439.427	2,386.055·70	4,294.900	1908
1909	127.547·25	229.585	136.971·01	246.548	476.133	2,339.043·70	4,210.279	1909
1910	183.597·30	330.475	714.806·45	1,286.652	1,617.127	2,572.795·90	4,631.033	1910
1911	81.143·27	145.058	750.402·07	1,350.724	1,495.782	2,502.383·20	4,504.290	1911
1912	148.928·41	268.071	34.279·67	61.703	329.774	2,296.090·—	4,132.962	1912
1913	113.621·66	204.519	276.362·45	497.452	701.971	2,225.566·50	4,006.020	1913
1914	184.231·—	287.400	275.915·41	430.428	717.828	2,199.338·40	3,430.968	1914
1915	271.013·28	314.375	3,562.521·24	4,132.525	4,446.900	3,235.157·80	3,752.783	1915
1916	193.392·21	181.789	7,299.069·96	6,861.126	7,042.915	4,948.485·90	4,651.677	1916
1917	196.652·53	186.820	11,875.874·78	11,163.322	11,350.142	7,357.454·40	6,989.582	1917
1918	1,457.684·02	816.303	22,783.979·75	12,759.029	13,575.332	8,355.786·—	4,679.240	1918
1919	520.956·26	260.478	7,083.503·50	3,541.752	3,802.230	23,344.563·—	11,672.282	1919
W a l u t a m a r k o w a								
1920	1,493.781·85	298.756	3,490.099·30	698.020	996.776	19,028.953·30	3,805.791	1920
1921	6,905.616·30	21.960	7,190.549·68	22.866	44.826	19,179.567·40	60.991	1921
1922	9,852.712·54	4.867	4,346.794·66	2.147	7.014	18,828.321·40	9.301	1922
1923	1253,086.896·32	1.754	11,469.186·—	16	1.770	19,237.976·80	27	1923
W a l u t a z ł o t o w a								
1924	40.311·47	69.336	606·46	1.043	70.379	109.618·20	188.543	1924
1925	53.087·64	53.088	929·71	930	54.018	107.569·60	107.570	1925
1926	113.004·69	113.005	11.786·64	11.787	124.792	177.569·42	177.569	1926
1927	163.925·31	163.925	403.809·85	403.810	567.735	1,898.049·15	1,898.049	1927
1928	225.134·90	225.135	657.266·85	657.267	882.402	1,885.613·93	1,885.614	1928
1929	243.021·20	243.021	840.885·10	840.885	1,083.906	1,469.336·64	1,469.367	1929
1930	214.928·19	214.928	1,805.657·63	1,805.658	2,020.586	1,452.993·70	1,452.994	1930
1931	383.164·73	383.165	1,762.026·22	1,762.026	2,145.191	1,533.516·53	1,533.517	1931

towne podniesienie się płynności. Wynikło to ze wzmożonej lokacji w bankach w braku odpowiednich źródeł do rentowniejszego zużycia wkładów (porównaj wyżej o wkładkach oszczędnościowych). Natomiast stan gotówki w kasie istnieje przez cały czas 50-ciu lat mniej więcej na ustabilizowanym poziomie. Rekord lokacji, a więc i niemal rekord płynności, pokrywającej się z nimi, przynosi rok 1918. Później jednak następuje gwałtowne spadanie trwające aż do 1923 r. Dopiero lata ostatnie powoli wznoszą ku górze linje gotówki i lokacji czyli łącznie płynności.

2. Pokrycie wkładów.

Papiery wartościowe nie zaliczają się wprawdzie do płynności w ścisłym tego słowa znaczeniu. Możemy bowiem nie znaleźć natychmiast nabywcy, gdy chcielibyśmy je sprzedać dla uzyskania gotówki np. na wypadek runu. Jednak posiadanie pakietu papierów wartościowych umożliwia w chwilach koniecznych lombard ich w instytucji emisyjnej albo pokrewnej. Również jeśli papiery te bilansowane są na ostrożnej wysokości, przedstawiają prawdopodobieństwo łatwego spieniężenia na daną kwotę. Dlatego wartość posiadanych papierów państwowych omawiamy przy »płynności« jako pojęcie szersze »pokrycia«. Pokrycie stanowi tedy płynność powiększoną o wartość bieżącą papierów wartościowych. Rozwój pakietu papieru, będących własnością Kasy przedstawia tabl. 19 szereg *g, h*.

W pierwszym roku istnienia Kasa nie posiadała jeszcze żadnych papierów wartościowych. Zwolna dopiero zaczynała nabywać coraz to większe ilości. Rosła w ich zasobność do 1897 r., od kiedy datuje się dość silny spadek do 1900 r. Jest to okres pierwszy (1883—1900). Następnie wartość ich zwiększa się choć już mniej silnie do 1904 r., jako punktu kulminacyjnego nowego okresu 1911—1914. Lata wojenne pomnożyły zasoby pożyczek państwowych. Tutaj dochodzą papiery wartościowe do najwyższej w ciągu całego półstulecia kwoty prawie

12 mil. zł w 1919 r. Lata inflacyjne sprowadzają wartość tych papierów, przeliczoną na stałą walutę, do niesłychanie małej cyfry 27 zł (dosłownie dwadzieścia siedm). Po stabilizacji waluty wzrosły papiery wartościowe, lecz zachodzą co do nich dość duże wahania, wypływające ze zmian kursowych. Ponieważ w czasach ostatnich kursy są bardzo niskie, przeto wartość ich bieżąca naogół spada. W każdym razie znajduje się znacznie poniżej wartości nabywczej, a zwłaszcza nominalnej.

Tak np. najniższy poziom papierów wartościowych w latach ostatnich wykazuje 1930r. Wartość bieżąca wynosiła 1,452.993'70 zł, podczas gdy nominalna 2,601.143'65 zł + 308.600 K + 20.000 dolarów czyli łącznie okrążyło 3,335.000 zł. Wartość przeto bieżąca stanowiła średnio zaledwie 43,6⁰/_o wartości nominalnej.

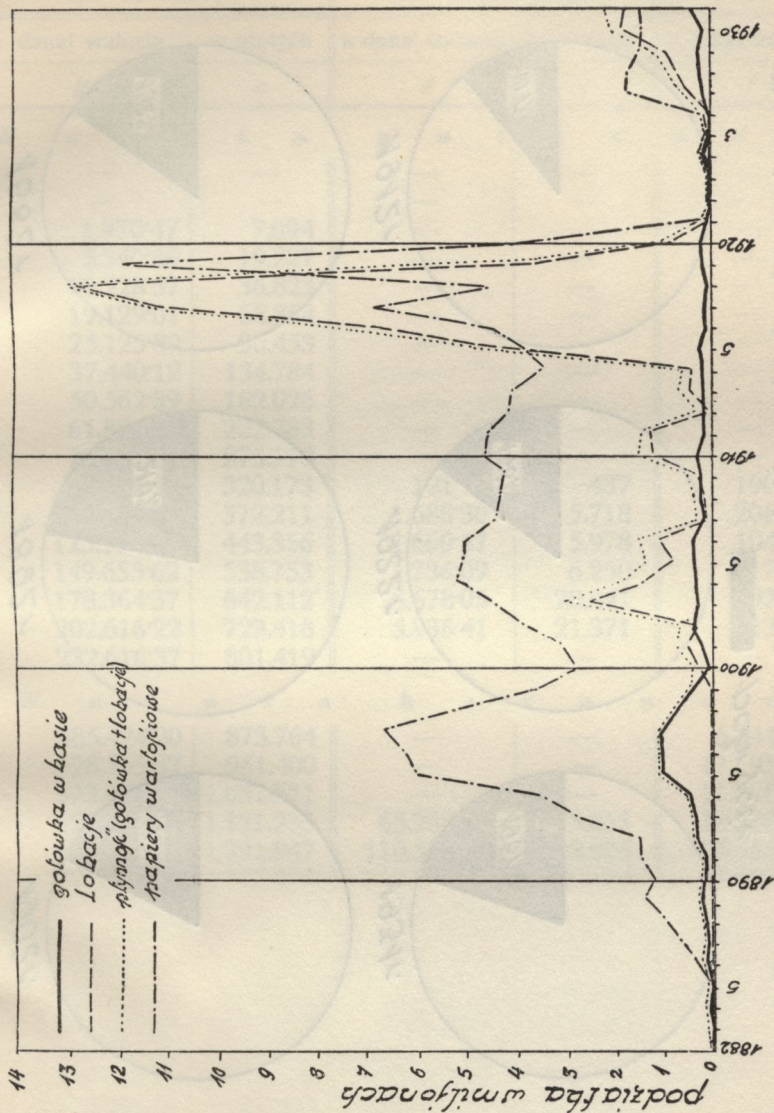
Pokrycie zatem składało się z gotówki w Kasie, z lokacyj oraz papierów wartościowych. Rozdział jego wedle tych trzech składników ulegał w poszczególnych latach zmianom i przesunięciom (patrz tabl. 20 i wykres 8). Tak np. w 1882 r. nie było zupełnie papierów wartościowych, a natomiast w 1892 r. nie było lokacyj. Zmiany te odznaczały się dużą dynamiką. Naogół jednak maleje procentowe pokrycie gotówką w kasie na rzecz lokacyj i papierów wartościowych.

TABLICA 20.

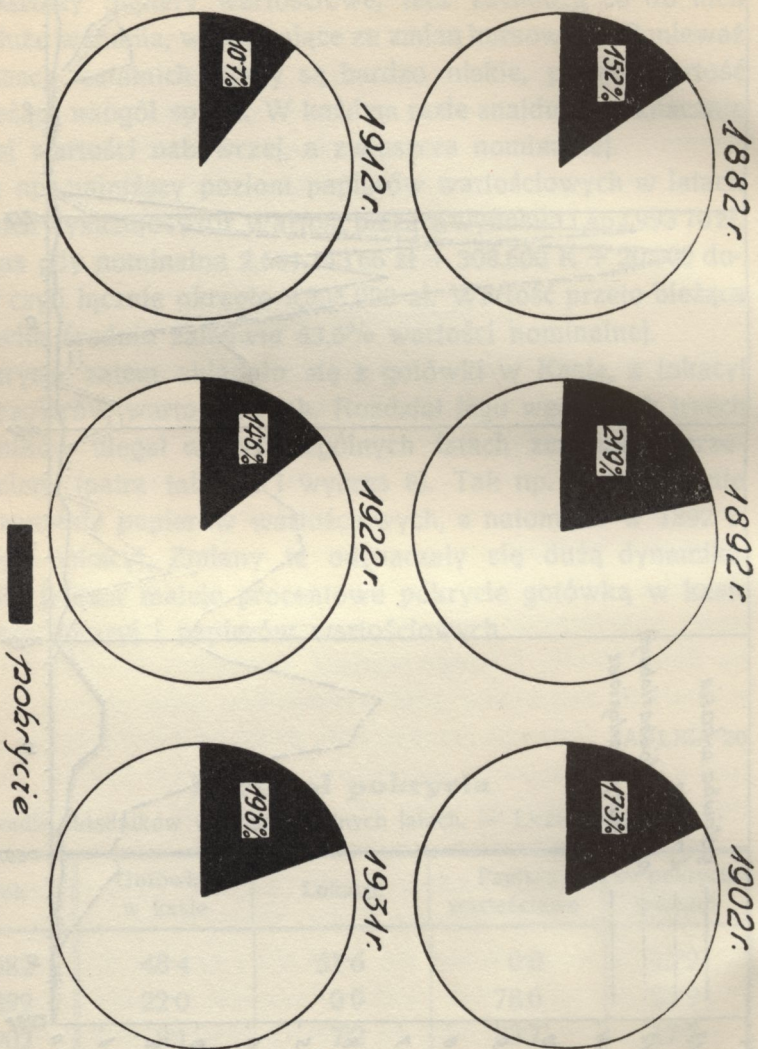
Rozdział pokrycia

wedle składników w poszczególnych latach. — Liczby względne.

Rok	Gotówka w kasie	Lokacje	Papiery wartościowe	% pokrycia wkładek
1882	48·4	51·6	0·0	15·2
1892	22·0	0·0	78·0	21·9
1902	9·1	7·2	83·7	17·3
1912	6·0	1·4	92·6	10·7
1922	29·8	13·2	57·0	14·6
1931	10·8	47·5	41·7	19·6

Gotówka w kasie, lokacje i papiery wartościowe w złotych w/g stanu 31/XII każdego roku.

Procentowe pokrycie stanu wkładów oszczędnościowych łącznie: gotówka w kasie, lokacjami i papierami wartościowymi.

Rozwój poszczególnych działów funduszu rezerwowego

według stanu 31/XII każdego roku.

Rok	„A” zasobowy		„B” wyrównawczy		„C” wekslowy	
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych
a	b	c	d	e	f	g
W a l u t a g u l d e n o w a						
1882	—	—	—	—	—	—
1883	—	—	—	—	—	—
1884	1.970·47	7.094	—	—	—	—
1885	5.340·86	19.227	—	—	—	—
1886	10.228·57	36.823	—	—	—	—
1887	19.129·01	68.864	—	—	—	—
1888	25.125·89	90.453	—	—	—	—
1889	37.440·12	134.784	—	—	—	—
1890	50.562·89	182.026	—	—	—	—
1891	61.884·05	222.783	—	—	—	—
1892	76.421·57	275.118	—	—	—	—
1893	88.936·85	320.173	121·42	437	190—	684
1894	103.391·90	372.211	1.588·30	5.718	206·63	744
1895	123.154·58	443.356	1.660·57	5.978	104·78	377
1896	149.653·62	538.753	1.736·09	6.250	117·12	421
1897	178.364·37	642.112	5.678·05	20.441	102·41	369
1898	202.616·22	729.418	5.936·41	21.371	212·48	765
1899	222.616·37	801.419	—	—	—	—
W a l u t a k o r o n o w a						
1900	485.424·20	873.764	—	—	6.444·24	11.599
1901	528.555·37	951.400	—	—	17.791·42	32.024
1902	573.094·88	1.031.571	—	—	11.578·60	20.841
1903	622.907·33	1.121.233	63.252·50	113.855	18.382·31	33.088
1904	684.415·26	1.231.947	110.513·98	198.925	26.565·63	47.819
1905	723.381·14	1.302.086	114.790·87	206.624	33.298·63	59.937
1906	791.270·05	1.424.286	86.931·99	156.478	44.660·54	80.389
1907	840.494·59	1.512.890	—	—	56.606·20	101.891
1908	895.936·59	1.612.686	—	—	69.051·85	124.293
1909	933.478·32	1.680.261	17.748—	31.946	71.841·51	129.315
1910	1.006.321·74	1.811.379	10.887·86	19.598	74.262·87	133.673
1911	1.092.480·40	1.966.465	—	—	87.367·47	157.261
1912	1.106.488·67	1.991.680	—	—	97.494·94	175.490
1913	1.149.218·60	2.061.393	—	—	112.077·73	201.740
1914	1.182.165·32	1.844.178	—	—	127.177·92	197.397
1915	1.217.890·86	1.412.753	—	—	144.425·97	167.535
1916	1.257.024·50	1.181.603	—	—	170.334·51	160.114
1917	1.434.525·50	1.362.799	—	—	198.533·59	188.607
1918	1.386.586·23	776.488	456.616·15	255.705	186.116·92	104.226
1919	1.431.316·22	71.566	278.984·53	13.949	223.822·56	11.191
W a l u t a m a r k o w a						
1920	1.081.509·86	21.630	340.388·52	6.808	159.797·12	3.202
1921	2.251.366·06	7.159	852.677·24	2.712	339.402·91	1.079
1922	2.739.133·36	1.353	869.816·05	430	346.224·90	171
1923	12.875.385.772·80	18.026	887.299·35	1	353.184·01	0
W a l u t a z ł o t o w a						
1924	519.636·72	893.775	7.269·56	12.504	11.018·03	18.951
1925	524.112·06	524.112	7.415·67	7.416	11.239·49	11.239
1926	533.738·70	533.739	77.715·05	77.715	23.951·21	23.951
1927	616.042·17	616.042	867.662·51	867.663	24.918·83	24.919
1928	639.620·51	639.621	916.810·03	916.810	26.306·76	26.307
1929	728.200·78	728.201	364.054·53	364.055	27.155·66	27.156
1930	904.903·70	904.904	368.476·80	368.477	28.252·72	28.253
1931	1.112.969·97	1.112.970	—	—	49.966·28	49.966

Porównanie rocznych danych budżetu państwa w latach 1920-1933

Lp. rok	A. wydatki		B. wydatki		C. wydatki	
	w zł	w % do wydatków	w zł	w % do wydatków	w zł	w % do wydatków
1920	1.000.000,00	100,00	1.000.000,00	100,00	1.000.000,00	100,00
1921	1.100.000,00	110,00	1.100.000,00	110,00	1.100.000,00	110,00
1922	1.200.000,00	120,00	1.200.000,00	120,00	1.200.000,00	120,00
1923	1.300.000,00	130,00	1.300.000,00	130,00	1.300.000,00	130,00
1924	1.400.000,00	140,00	1.400.000,00	140,00	1.400.000,00	140,00
1925	1.500.000,00	150,00	1.500.000,00	150,00	1.500.000,00	150,00
1926	1.600.000,00	160,00	1.600.000,00	160,00	1.600.000,00	160,00
1927	1.700.000,00	170,00	1.700.000,00	170,00	1.700.000,00	170,00
1928	1.800.000,00	180,00	1.800.000,00	180,00	1.800.000,00	180,00
1929	1.900.000,00	190,00	1.900.000,00	190,00	1.900.000,00	190,00
1930	2.000.000,00	200,00	2.000.000,00	200,00	2.000.000,00	200,00
1931	2.100.000,00	210,00	2.100.000,00	210,00	2.100.000,00	210,00
1932	2.200.000,00	220,00	2.200.000,00	220,00	2.200.000,00	220,00
1933	2.300.000,00	230,00	2.300.000,00	230,00	2.300.000,00	230,00

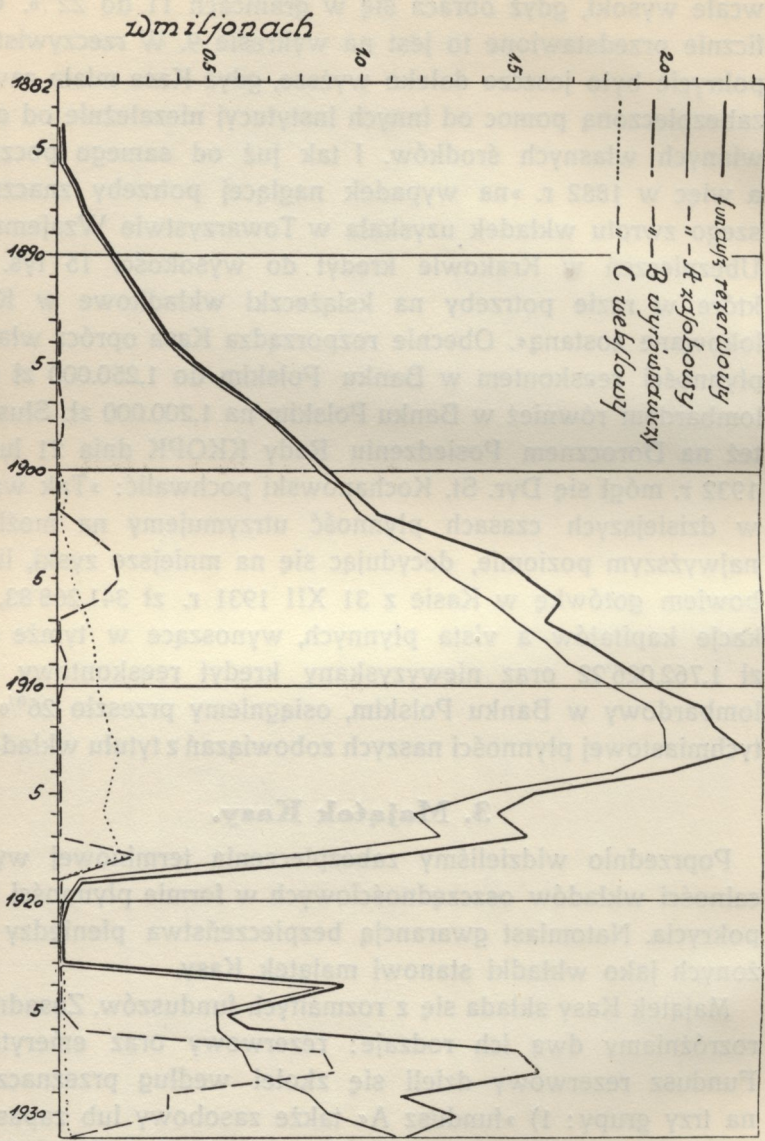
Z teŝe tabl. 20 widzimy jaki odsetek stanu wkładek pokrywany był w odstępach 10-cio letnich rozwoju Kasy. Jest on wcale wysoki, gdyŝ obraca się w granicach 11 do 22⁰/_o. Graficznie przedstawione to jest na wykresie 9. W rzeczywistości pokrycie było jeszcze daleko wyŝsze, gdyŝ Kasa miała zawsze zabezpieczoną pomoc od innych instytucyj niezaleŝnie od omawianych własnych środków. I tak juŝ od samego początku a wiêc w 1882 r. »na wypadek naglącej potrzeby znacznieszego zwrotu wkładek uzyskała w Towarzystwie Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie kredyt do wysokoŝci 15 tys. zŝr, które w razie potrzeby na ksiąŝeczki wkładkowe w Kasie lokowane zostaną«. Obecnie rozporządza Kasa oprócz własnej płynnoŝci reeskontem w Banku Polskim do 1,250.000 zŝr oraz lombardem równieŝ w Banku Polskim na 1,200.000 zŝr. Słusznie teŝ na Dorocznem Posiedzeniu Rady KKOPK dnia 21 lutego 1932 r. mógł się Dyr. St. Kochanowski pochwalić: »Tak waŝną w dzisiejszych czasach płynnoŝć utrzymujemy na moŝliwie najwyŝszym poziomie, decydując się na mniejsze zyski, licząc bowiem gotówkę w Kasie z 31 XII 1931 r. zŝr 341.268'83, lokacje kapitałów a vista płynnych, wynoszące w tymŝe dniu zŝr 1,762.026'22 oraz niewyzyskany kredyt reeskontowy oraz lombardowy w Banku Polskim, osiągniemy przeszło 26⁰/_o natychmiastowej płynnoŝci naszych zobowiązań z tytułu wkładów«.

3. Majątek Kasy.

Poprzednio widzieliŝmy zabezpieczenia terminowej wypłacalnoŝci wkładów oszczędnościowych w formie płynnoŝci oraz pokrycia. Natomiast gwarancją bezpieczeŝstwa pieniędzy złożonych jako wkładki stanowi majątek Kasy.

Majątek Kasy składa się z rozmaitych funduszków. Zasadniczo rozróżniamy dwa ich rodzaje: rezerwowy oraz emerytalny. Fundusz rezerwowy dzieli się z kolei według przeznaczenia na trzy grupy: 1) »fundusz A« takŝe zasobowy lub zapasowy zwanym jako główna rezerwa Kasy, 2) »fundusz B« czyli wyrównawczy dla pokrywania moŝliwych strat, spowodowanych

Rozwój funduszu rezerwowego i jego składników w/wg stanu 31/XII każdego roku w złotych.

spadkiem kursu papierów wartościowych i 3) »fundusz C« na pokrycie ewentualnych strat wekslowych.

Historyczny rozwój wymienionych trzech grup funduszu rezerwowego przedstawia tabl. 21 oraz wykres 10.

Jak zmieniał się wewnętrzny układ funduszu rezerwowego na te trzy grupy, tj. fundusze: A, B, C, pokazuje dla charakterystyczniejszych lat tabl. 22 i wykres 11.

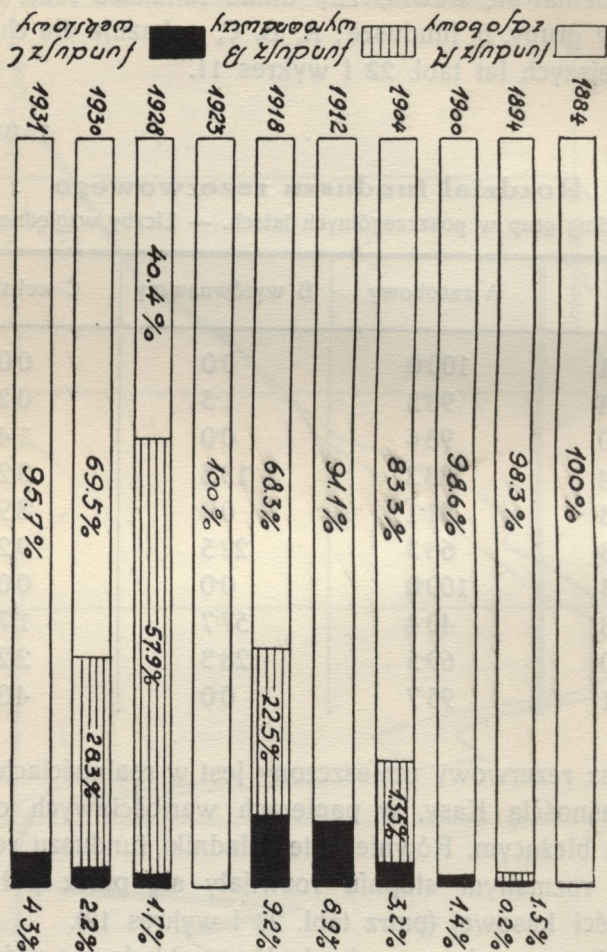
TABLICA 22.

Rozdział funduszu rezerwowego
według grup w poszczególnych latach. — Liczby względne.

Rok	A zasobowy	B wyrównawczy	C wekslowy
1884	100·0	0·0	0·0
1894	98·3	1·5	0·2
1900	98·6	0·0	1·4
1904	83·3	13·5	3·2
1913	91·1	0·0	8·9
1918	68·3	22·5	9·2
1923	100·0	0·0	0·0
1928	40·4	57·7	1·7
1930	69·5	28·3	2·2
1931	95·7	0·0	4·3

Fundusz rezerwowi umieszczony jest w realnościach, będących własnością Kasy, w papierach wartościowych oraz na rachunku bieżącym. Również i te składniki funduszu rezerwowego w różnym stopniu rozwijały się przez pół wieku działalności kasowej (patrz tabl. 23 i wykres 12).

Jak już wspomniano, majątek Kasy składa się prócz funduszu rezerwowego również z funduszu emerytalnego. Fundusz emerytalny tworzy fundament wypłat emerytalnych dla wysłużonych pracowników Kasy. Rozpadał się on zawsze na dwie części: rachunek bieżący i papiery wartościowe. Patrz tabl. 24

Stosunek procentowy składników funduszu rezerwowego.

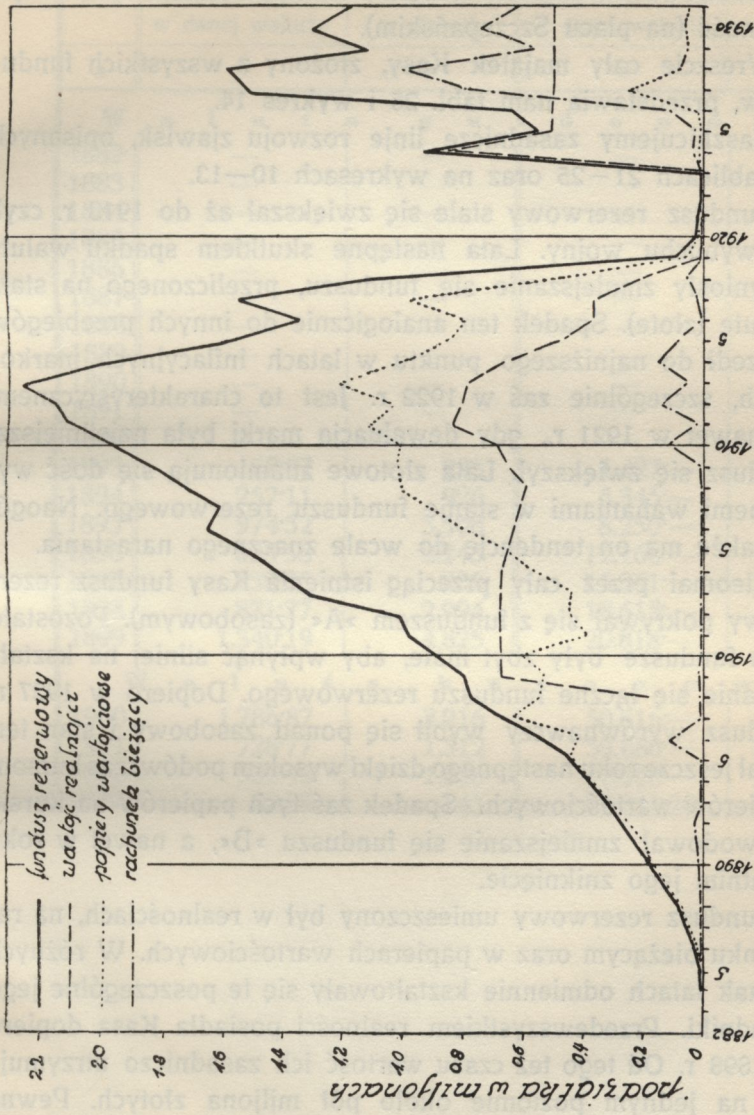
Umieszczenie funduszu rezerwowego

według stanu 31/XII każdego roku.

Rok	Wartość realności		Rachunek bieżący		Papiery wartościowe	
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych
a	b	c	d	e	f	g
W a l u t a g u l d e n o w a						
1882	—	—	—	—	—	—
1883	—	—	—	—	—	—
1884	—	—	75·69	272	1.876·53	6.756
1885	—	—	328·12	1.181	4.974·08	17.907
1886	—	—	915·84	3.297	9.249·57	33.298
1887	—	—	1.966·87	7.081	17.097·98	61.553
1888	—	—	1.537·09	5.534	23.070·50	84.494
1889	—	—	2.333·73	8.401	34.779·25	125.205
1890	—	—	2.602·48	9.369	47.872·50	172.341
1891	—	—	6.989·22	25.161	54.844·—	197.438
1892	—	—	9.146·82	32.929	67.233·50	242.041
1893	—	—	246·02	886	88.505·—	318.618
1894	—	—	161·90	583	102.950·—	370.620
1895	—	—	602·08	2.167	122.035·—	439.326
1896	—	—	32.993·62	118.777	116.150·—	418.140
1897	—	—	1.029·37	3.706	176.615·—	635.814
1898	47.223·35	170.004	967·87	3.484	154.175·—	555.030
1899	186.886·05	672.790	3.118·02	11.225	146.800·—	528.480
W a l u t a k o r o n o w a						
1900			607·50	1.094	339.420·—	610.956
1901	375.817·64	676.472	598·67	1.078	212.560·—	382.608
1902			338·18	609	257.350·—	463.248
1903	373.938·56	673.089	1.000·77	1.801	247.568·—	445.622
1904	372.068·87	669.724	192·39	346	311.754·—	561.157
1905	360.906·83	649.632	286·41	516	361.787·90	651.218
1906	350.079·65	630.143	583·—	1.049	440.207·40	792.373
1907	339.577·28	611.239	625·31	1.126	499.892·—	899.806
1908	329.589·97	592.902	4.911·72	8.841	561.634·90	1.010.943
1909	363.308·30	653.955	1.700·42	3.061	568.469·60	1.023.245
1910	380.437·44	684.787	60.246·40	108.444	565.636·90	1.018.146
1911	467.628·61	841.731	10.014·99	18.027	614.836·80	1.106.706
1912	454.278·77	817.702	78.823·90	141.883	573.386·—	1.032.095
1913	440.650·43	793.171	29.009·17	52.217	675.559·—	1.216.006
1914	427.430·96	666.792	92.087·41	143.656	662.646·95	1.033.729
1915	414.608·06	480.945	73.319·19	85.050	730.321·95	947.173
1916	402.169·85	378.040	6.018·12	5.657	847.896·95	797.023
1917	390.104·78	370.600	11.640·97	11.059	1,032.161·—	980.553
1918	382.302·69	214.090	83.027·83	46.496	919.262·—	514.787
1919	378.479·67	18.924	92.661·55	4.633	959.087·50	47.954
W a l u t a m a r k o w a						
1920	364.935·77	7.299	49.225·44	985	665.102·40	13.302
1921	1,599.782·67	5.087	232.029·14	738	417.308·—	1.327
1922	1,659.782·67	820	720.283·44	356	356.821·—	175
1923	12.874.000.000·—	18.024	888.693·80	1	494.833·—	1
W a l u t a z ł o t o w a						
1924		875.465	21.514·51	37.005	7.418·80	12.760
1925	508.991·—	508.991	28.883·12	28.883	4.893·10	4.893
1926		508.991	117.524·61	117.525	8.889·35	8.889
1927			764.296·91	764.297	245.515·42	245.515
1928			1,006.317·43	1,006.317	77.608·69	77.609
1929	498.811·18	498.811	561.003·66	561.004	59.596·13	59.596
1930			742.838·10	742.838	59.983·94	59.584
1932			614.267·09	614.267	49.857·98	49.858

Rozwój funduszu rezerwowego oraz jego umieszczenia w g stanu 31/XII każdego roku w złotych.

oraz wykres 13. Wszelako rok ostatni sprowadził zmianę pewną, gdyż w 1931 r. fundusz emerytalny sprzedał swoje papiery wartościowe funduszowi rezerwowemu, wzamian zaś zakupił realność (na placu Szczepańskim).

Wreszcie cały majątek Kasy, złożony z wszystkich fundusów, przedstawia nam tabl. 25 i wykres 14.

Naszkcujemy zasadnicze linje rozwoju zjawisk, opisanych w tablicach 21—25 oraz na wykresach 10—13.

Fundusz rezerwowy stale się zwiększał aż do 1913 r. czyli do wybuchu wojny. Lata następne skutkiem spadku waluty przyniosły zmniejszanie się funduszu, przeliczonego na stałą walutę (złote). Spadek ten analogicznie do innych przebiegów doszedł do najniższego punktu w latach inflacyjnych markowych, szczególnie zaś w 1922 r. Jest to charakterystycznym, że nawet w 1921 r., gdy dewaluacja marki była najsilniejsza, fundusz się zwiększył. Lata złotowe znamionują się dość wydatnymi wahaniami w stanie funduszu rezerwowego. Naogół wszakże ma on tendencję do wcale znacznego narastania.

Nieomal przez cały przeciąg istnienia Kasy fundusz rezerwowy pokrywał się z funduszem »A« (zasobowym). Pozostałe dwa fundusze były zbyt małe, aby wpłynąć silniej na kształtowanie się łączne funduszu rezerwowego. Dopiero w 1927 r. fundusz wyrównawczy wybił się ponad zasobowy i stan ten trwał jeszcze roku następnego dzięki wysokim podówczas kursom papierów wartościowych. Spadek zaś tych papierów na kursie spowodował zmniejszanie się funduszu »B«, a nawet w roku ostatnim jego zniknięcie.

Fundusz rezerwowy umieszczony był w realnościach, na rachunku bieżącym oraz w papierach wartościowych. W różnych jednak latach odmiennie kształtowały się te poszczególne jego składniki. Przedewszystkiem realności posiadała Kasa dopiero w 1898 r. Od tego też czasu wartość ich zasadniczo utrzymuje się na jednym poziomie około pół miliona złotych. Pewne wahania zależały od konjunktury na nieruchomości względnie od kursu waluty.

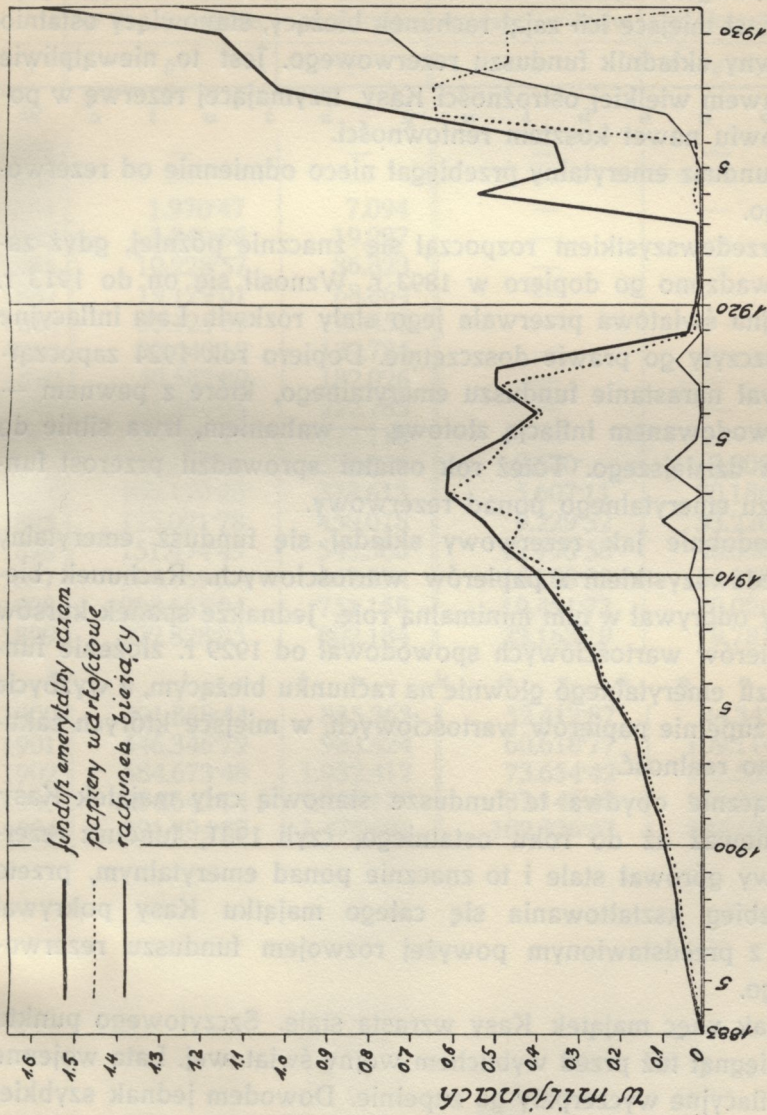
Umieszczenie funduszu emerytalnego

według stanu 31. XII. każdego roku.

Rok	Rachunek bieżący		Papiery wartościowe	
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych
a	b	c	d	e
W a l u t a g u l d e n o w a				
1882	—	—	—	—
1883	—	—	—	—
1884	—	—	—	—
1885	—	—	—	—
1886	—	—	—	—
1887	—	—	—	—
1888	—	—	—	—
1889	—	—	—	—
1890	—	—	—	—
1891	—	—	—	—
1892	—	—	—	—
1893	68·07	245	1.427·—	5.137
1894	257·11	926	5.345·—	19.242
1895	974·32	3.508	8.250·—	29.700
1896	623·58	2.245	12.168·—	43.805
1897	232·35	836	15.961·—	57.424
1898	831·77	2.994	18.615·—	67.014
1899	1.340·19	4.825	20.818·—	74.945
W a l u t a k o r o n o w a				
1900	1.786·87	3.216	50.616·—	91.109
1901	728·77	1.312	59.880·—	107.784
1902	586·42	1.056	73.058·—	131.504
1903	80·28	145	87.051·20	156.692
1904	232·87	419	102.083·80	183.751
1905	162·93	293	112.860·50	203.149
1906	179·22	323	128.479·—	231.262
1907	690·97	1.244	140.808·40	253.454
1908	590·52	1.063	170.949·—	307.708
1909	989·50	1.781	195.642·—	352.156
1910	24.753·77	44.557	194.854·—	350.737
1911	9.198·32	16.557	256.020·—	460.836
1912	56.391·91	101.505	238.673·50	429.612
1913	3.248·99	5.848	338.072·50	608.530
1914	60.957·89	95.094	331.976·25	517.883
1915	13.300·09	15.428	398.651·25	462.435
1916	808·51	760	431.275·75	405.399
1917	9.547·33	9.070	512.203·—	486.593
1918	121.119·43	67.827	470.838·—	263.669
1919	73.954·29	3.698	581.192·50	29.060
W a l u t a m a r k o w a				
1920	550.132·80	11.003	429.464·70	8.589
1921	53.845·58	171	2.056.907·60	6.541
1922	396.349·82	196	1.975.345·—	976
1923	877.151·81	1	2.106.399·—	3
W a l u t a z ł o t o w a				
1924	1.590·02	2.735	10.654·40	18.326
1925	9.680·46	9.680	8.220·30	8.220
1926	25.655·89	25.656	12.776·21	12.776
1927	90.194·16	90.194	628.656·74	628.657
1928	375.628·29	375.628	634.527·58	634.528
1929	600.485·52	600.486	474.821·81	474.822
1930	682.083·06	682.083	474.525·98	474.526
1931	1,262.064·48	1,262.064	—	—

Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Year	Volume	Page	Author	Title
1918	1	1-10		
1917	2	11-20		
1916	3	21-30		
1915	4	31-40		
1914	5	41-50		
1913	6	51-60		
1912	7	61-70		
1911	8	71-80		
1910	9	81-90		
1909	10	91-100		
1908	11	101-110		
1907	12	111-120		
1906	13	121-130		
1905	14	131-140		
1904	15	141-150		
1903	16	151-160		
1902	17	161-170		
1901	18	171-180		
1900	19	181-190		
1899	20	191-200		
1898	21	201-210		
1897	22	211-220		
1896	23	221-230		
1895	24	231-240		
1894	25	241-250		
1893	26	251-260		
1892	27	261-270		
1891	28	271-280		
1890	29	281-290		
1889	30	291-300		
1888	31	301-310		
1887	32	311-320		
1886	33	321-330		
1885	34	331-340		
1884	35	341-350		
1883	36	351-360		
1882	37	361-370		
1881	38	371-380		
1880	39	381-390		
1879	40	391-400		
1878	41	401-410		
1877	42	411-420		
1876	43	421-430		
1875	44	431-440		
1874	45	441-450		
1873	46	451-460		
1872	47	461-470		
1871	48	471-480		
1870	49	481-490		
1869	50	491-500		
1868	51	501-510		
1867	52	511-520		
1866	53	521-530		
1865	54	531-540		
1864	55	541-550		
1863	56	551-560		
1862	57	561-570		
1861	58	571-580		
1860	59	581-590		
1859	60	591-600		
1858	61	601-610		
1857	62	611-620		
1856	63	621-630		
1855	64	631-640		
1854	65	641-650		
1853	66	651-660		
1852	67	661-670		
1851	68	671-680		
1850	69	681-690		
1849	70	691-700		
1848	71	701-710		
1847	72	711-720		
1846	73	721-730		
1845	74	731-740		
1844	75	741-750		
1843	76	751-760		
1842	77	761-770		
1841	78	771-780		
1840	79	781-790		
1839	80	791-800		
1838	81	801-810		
1837	82	811-820		
1836	83	821-830		
1835	84	831-840		
1834	85	841-850		
1833	86	851-860		
1832	87	861-870		
1831	88	871-880		
1830	89	881-890		
1829	90	891-900		
1828	91	901-910		
1827	92	911-920		
1826	93	921-930		
1825	94	931-940		
1824	95	941-950		
1823	96	951-960		
1822	97	961-970		
1821	98	971-980		
1820	99	981-990		
1819	100	991-1000		

Rozwój funduszu emerytalnego i jego umieszczenia w/g stanu 31 XII każdego roku w złotych.

Przeważnie jednak oparty był fundusz rezerwowy na papierach wartościowych, które też kształtowały się do niego dość równolegle. Dopiero lata ostatnie zmniejszyły ich znaczenie. Natomiast miejsce ich zajął rachunek bieżący, stanowiący ostatnio główny składnik funduszu rezerwowego. Jest to niewątpliwie objawem wielkiej ostrożności Kasy, trzymającej rezerwę w pogotowiu nawet kosztem rentowności.

Fundusz emerytalny przebiegał nieco odmiennie od rezerwowego.

Przedewszystkiem rozpoczął się znacznie później, gdyż zaprowadzono go dopiero w 1893 r. Wznosił się on do 1913 r. Wojna światowa przerwała jego stały rozkwit. Lata inflacyjne zniszczyły go prawie doszczętnie. Dopiero rok 1924 zapoczątkował narastanie funduszu emerytalnego, które z pewnem — spowodowanem inflacją złotową — wahaniem, trwa silnie do dnia dzisiejszego. Toteż rok ostatni sprowadził przerost funduszu emerytalnego ponad rezerwowy.

Podobnie jak rezerwowy składał się fundusz emerytalny przedewszystkiem z papierów wartościowych. Rachunek bieżący odgrywał w nim minimalną rolę. Jednakże spadek kursów papierów wartościowych spowodował od 1929 r. złożenie funduszu emerytalnego głównie na rachunku bieżącym, a wyzbycie się zupełnie papierów wartościowych, w miejsce których zakupiono realność.

Łącznie obydwie te fundusze stanowią cały majątek Kasy. Ponieważ aż do roku ostatniego, czyli 1931, fundusz rezerwowy górował stale i to znacznie ponad emerytalnym, przebieg kształtowania się całego majątku Kasy pokrywał się z przedstawionym powyżej rozwojem funduszu rezerwowego.

Tak więc majątek Kasy wzrasta stale. Szczytowego punktu dosięgnął tuż przed wybuchem wojny światowej. Lata wojenne i inflacyjne wyczerpały go zupełnie. Dowodem jednak szybkiej regeneracji Kasy jest odrobienie w ciągu zaledwie kilku lat względnej pomyślności i stałości waluty — całego majątku, który

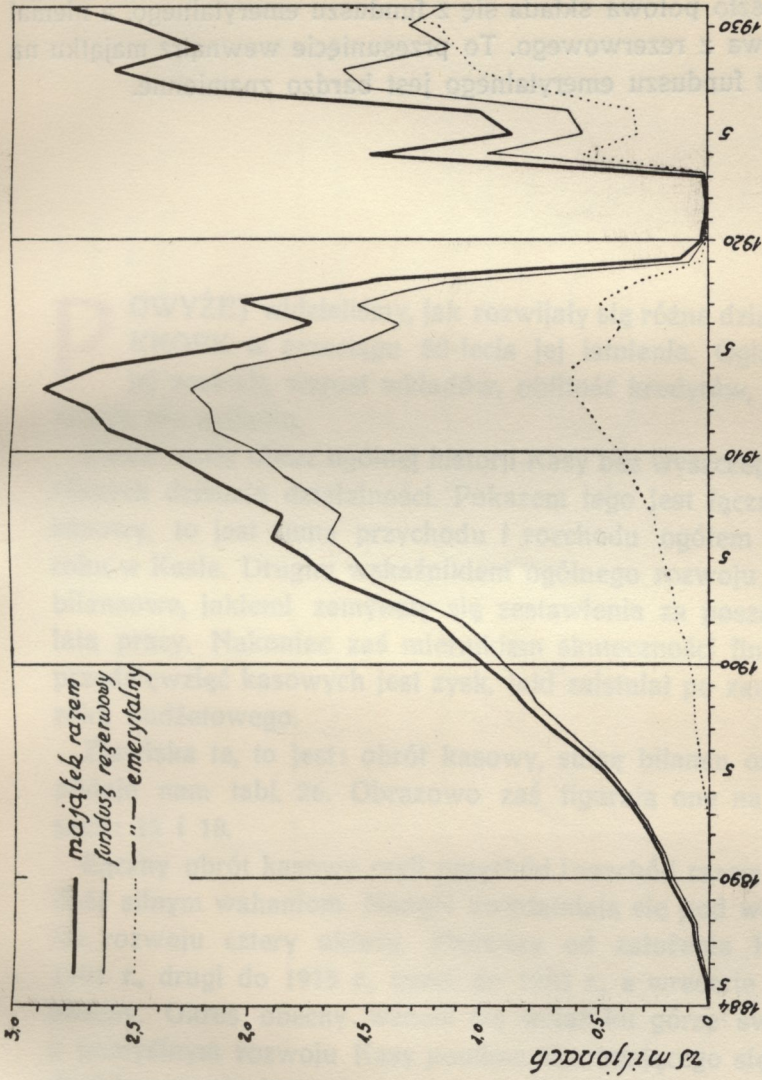
Rozwój całego majątku Kasy

według stanu 31. XII. każdego roku.

Rok	Rezerwy		Emerytalny		Majątek razem w złotych
	w danej walucie	w złotych	w danej walucie	w złotych	
a	b	c	d	e	f
W a l u t a g u l d e n o w a					
1882	—	—	—	—	—
1883	—	—	—	—	—
1884	1.970·47	7.094	—	—	7.094
1885	5.340·86	19.227	—	—	19.227
1886	10.228·57	36.823	—	—	36.823
1887	19.129·01	68.864	—	—	68.864
1888	25.125·89	90.453	—	—	90.453
1889	37.440·12	134.784	—	—	134.784
1890	50.562·89	182.026	—	—	182.026
1891	61.884·05	222.783	—	—	222.783
1892	76.421·57	275.118	—	—	275.118
1893	89.058·25	320.610	2.500·—	9.000	329.610
1894	105.170·20	378.613	5.607·11	20.186	398.799
1895	125.021·78	450.078	9.229·32	33.226	483.304
1896	151.494·49	545.380	12.796·58	46.068	591.448
1897	184.159·54	662.974	16.188·35	58.278	721.252
1898	208.655·04	751.158	19.451·77	70.026	821.184
1899	222.828·85	802.184	22.163·19	79.787	881.971
W a l u t a k o r o n o w a					
1900	491.868·44	885.363	52.412·87	94.343	979.706
1901	546.346·79	983.424	60.618·77	109.114	1,092.538
1902	584.673·48	1,052.412	73.654·42	132.558	1,184.970
1903	704.542·14	1,268.176	87.141·48	156.855	1,425.031
1904	821.494·87	1,478.691	102.326·67	184.188	1,662.879
1905	871.470·64	1,568.647	113.033·43	203.460	1,772.107
1906	922.862·58	1,661.153	128.668·22	231.603	1,892.756
1907	897.100·79	1,614.781	141.508·37	254.715	1,869.496
1908	964.988·44	1,736.972	171.549·52	308.798	2,045.762
1909	1,023.067·83	1,841.522	196.641·50	353.955	2,195.477
1910	1,091.472·47	1,964.650	219.617·77	395.312	2,359.962
1911	1,179.847·87	2,123.726	265.222·32	477.411	2,601.137
1912	1,203.983·61	2,167.170	295.075·41	531.136	2,698.306
1913	1,257.296·33	2,263.133	341.331·49	614.397	2,877.530
1914	1,309.343·24	2,042.575	392.944·14	612.993	2,655.568
1915	1,362.316·83	1,580.288	412.603·—	478.619	2,058.907
1916	1,427.359·01	1,341.717	432.804·67	406.836	1,748.553
1917	1,633.059·09	1,551.406	522.149·91	496.042	2,047.448
1918	2,029.319·30	1,136.419	593.502·79	332.362	1,468.781
1919	1,934.123·31	96.706	655.994·29	32.800	129.506
W a l u t a m a r k o w a					
1920	1,581.695·50	31.640	981.993·25	19.640	51.280
1921	3,443.446·21	10.950	2,134.391·93	6.787	17.737
1922	3,955.333·57	1.954	2,395.333·57	1.183	3.137
1923	—	18.027	3,007.189·81	4	18.031
W a l u t a z i o t o w a					
1924	537.924·31	925.230	329.364·54	566.507	1,491.737
1925	542.767·22	542.767	335.020·88	335.021	877.788
1926	635.404·96	635.405	355.552·22	355.522	990.927
1927	1,508.623·51	1,508.624	718.850·90	718.891	2,227.515
1928	1,582.737·30	1,582.737	1,010.155·87	1,010.156	2,592.893
1929	1,119.410·97	1,119.411	1,075.307·33	1,075.307	2,194.718
1930	1,301.633·22	1,301.633	1,156.609·04	1,156.609	2,458.242
1931	1,162.936·25	1,162.936	1,590.157·78	1,590.158	2,753.094

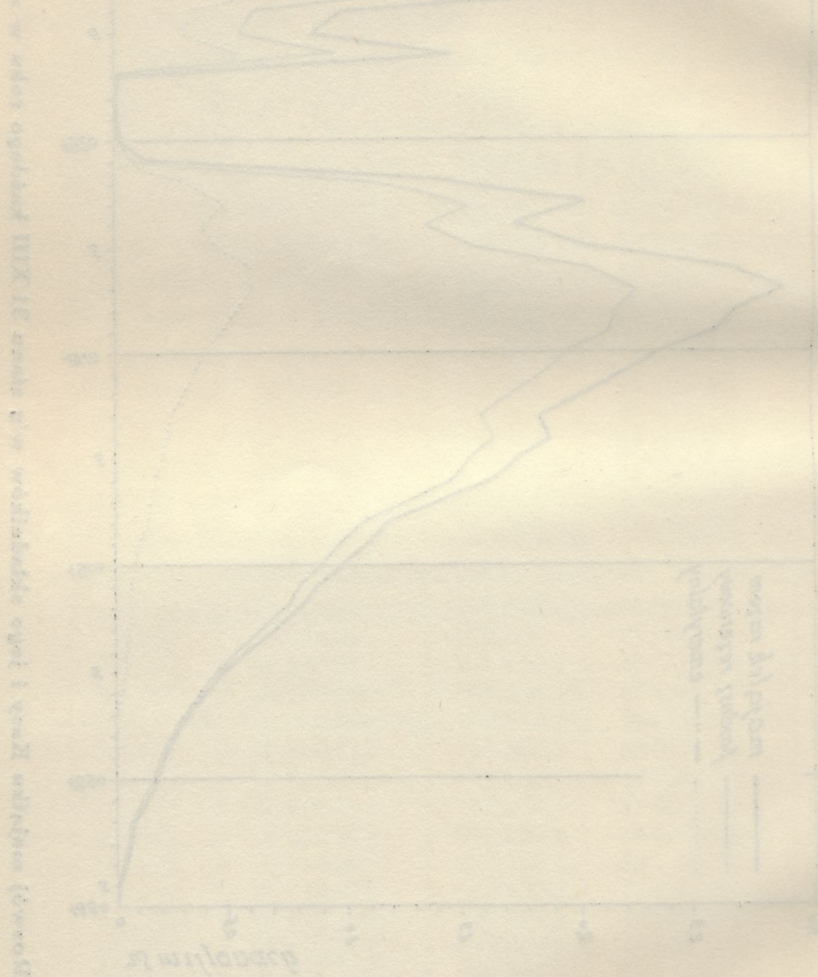

Rozwój majątku Kasy i jego składników w/g stanu 31/XIII każdego roku w złotych.

dziś przewyższa już nawet stan z 1913 r., a już 31 grudnia 1931 r. dorównywał mu niemal.

Majątek Kasy wynosi obecnie prawie trzy miliony złotych. Przeszło połowa składa się z funduszu emerytalnego, a niemal połowa z rezerwowego. To przesunięcie wewnątrz majątku na rzecz funduszu emerytalnego jest bardzo znamienne.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PÓLWIEKOWEGO ROZWOJU KASY

POWYŻEJ widzieliśmy, jak rozwijały się różne działy pracy KKOPK w przeciągu 50-lecia jej istnienia. Oglądaliśmy jej rozkwit, wzrost wkładów, obfitość kredytów, powiększanie się majątku.

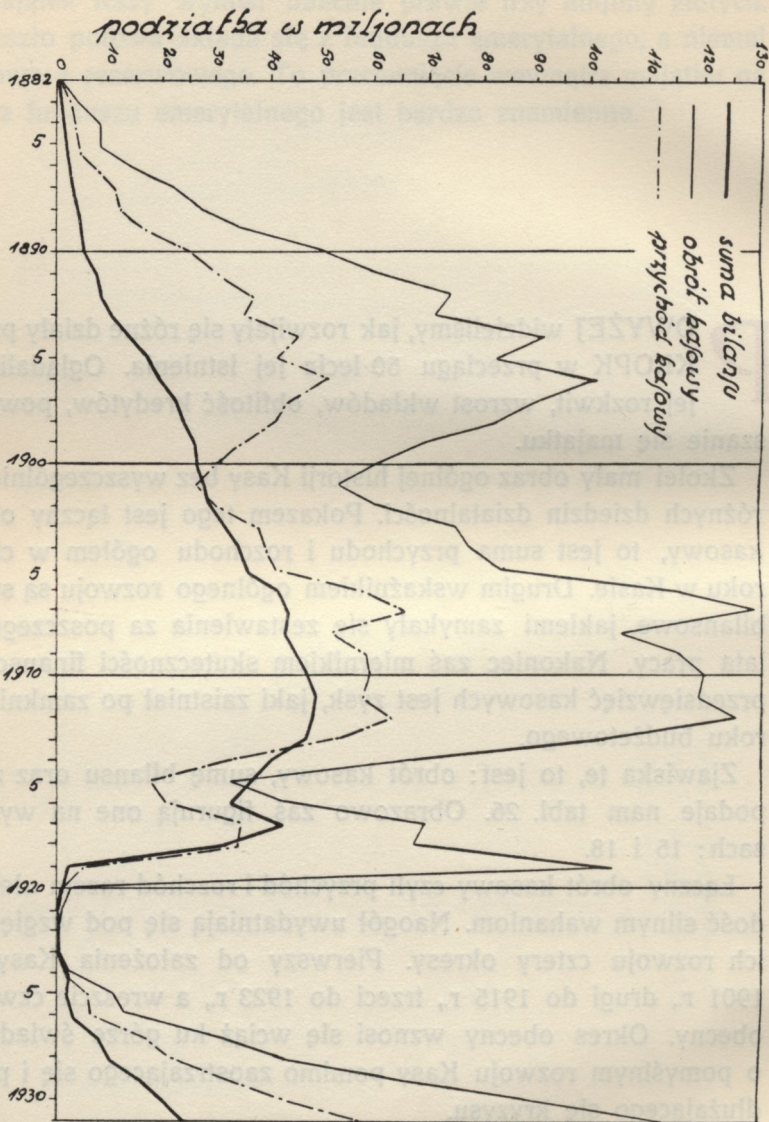
Zkolei mały obraz ogólnej historii Kasy bez wyszczególnienia różnych dziedzin działalności. Pokazem tego jest łączny obrót kasowy, to jest suma przychodu i rozchodu ogółem w ciągu roku w Kasie. Drugim wskaźnikiem ogólnego rozwoju są sumy bilansowe, jakimi zamykały się zestawienia za poszczególne lata pracy. Nakoniec zaś miernikiem skuteczności finansowej przedsięwzięć kasowych jest zysk, jaki zaistniał po zamknięciu roku budżetowego.

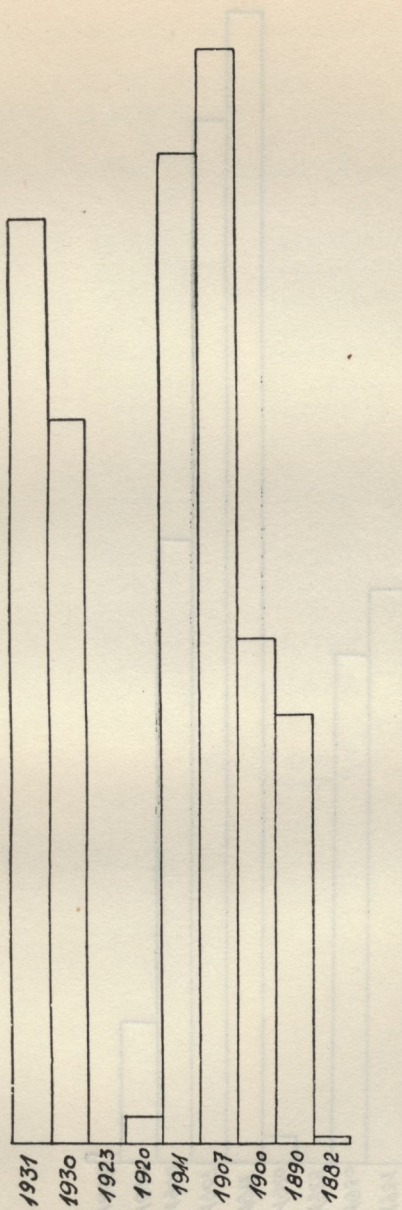
Zjawiska te, to jest: obrót kasowy, sumę bilansu oraz zysk podaje nam tabl. 26. Obrazowo zaś figurują one na wykresach: 15 i 18.

Łączny obrót kasowy czyli przychód i rozchód razem ulegały dość silnym wahaniom. Naogół uwydatniają się pod względem ich rozwoju cztery okresy. Pierwszy od założenia Kasy do 1901 r., drugi do 1915 r., trzeci do 1923 r., a wreszcie czwarty obecny. Okres obecny wznosi się wciąż ku górze świadcząc o pomyślnym rozwoju Kasy pomimo zaostrzającego się i przedłużającego się kryzysu.

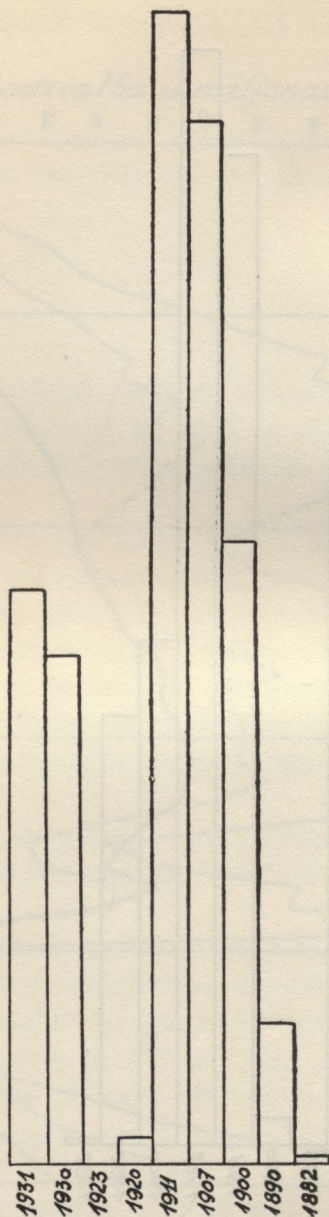
Odmienne zupełnie wznosi się suma bilansów. Ta odznacza się wolnym lecz zato bezustannym wzrostem, który osiągnął

Przychód i obrót kasowy w ciągu roku oraz suma bilansu 31/XII każdego roku w złotych.

Wzrost obrotu kasowego w stosunku do 1882 r. = 1.

Wzrost sumy bilansu w stosunku do 1882 r. = 1.

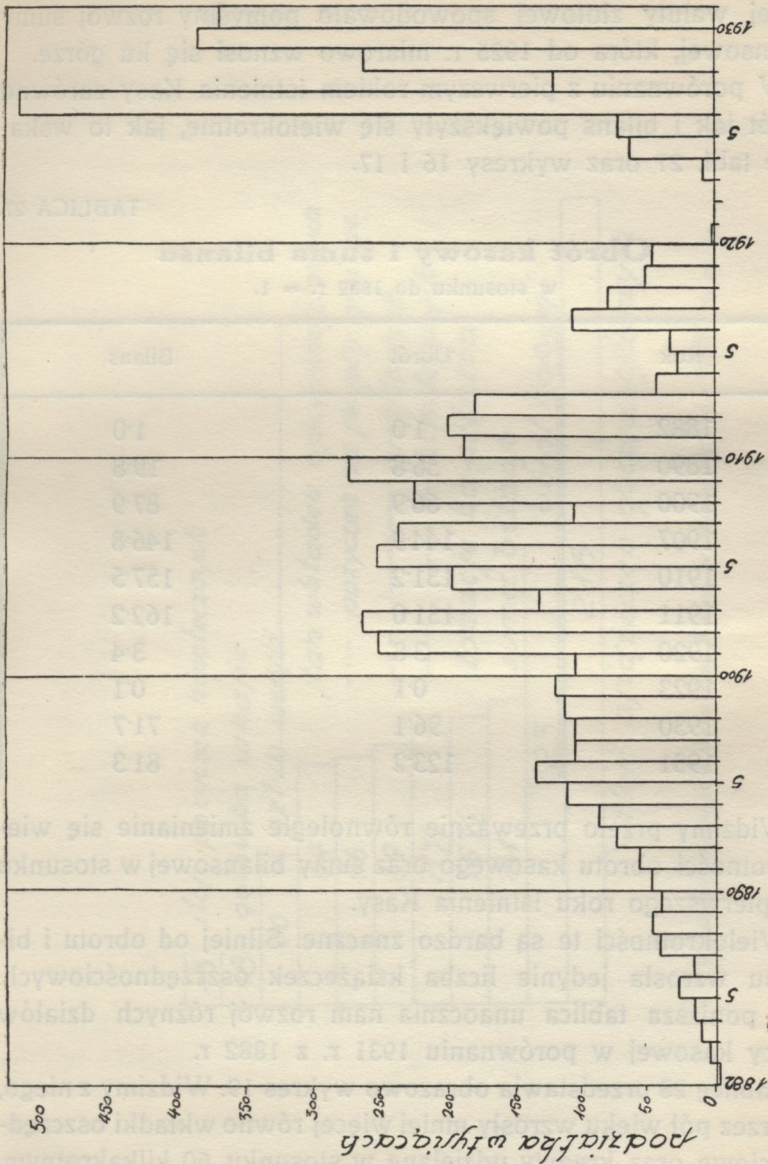

Opis charakterystyki rozojów Kasy
(Opis Kasy, w tym Kasy)

Rok	Przebieg choroby		Przebieg choroby		Przebieg choroby		Przebieg choroby	
	W	W	W	W	W	W	W	W
1982	129 260	462 008	127 256	452 256	127 256	452 256	127 256	452 256
1983	266 710	926 036	263 037	912 037	263 037	912 037	263 037	912 037
1984	966 437	3 251 173	966 464	3 251 173	966 464	3 251 173	966 464	3 251 173
1985	1 190 708	4 286 238	1 184 172	4 286 238	1 184 172	4 286 238	1 184 172	4 286 238
1986	2 097 374	7 250 246	2 022 972	7 250 246	2 022 972	7 250 246	2 022 972	7 250 246
1987	2 022 867	1 167 252	2 099 772	1 167 252	2 099 772	1 167 252	2 099 772	1 167 252
1988	2 848 266	12 824 118	2 808 128	12 824 118	2 808 128	12 824 118	2 808 128	12 824 118
1989	4 221 174	17 824 226	4 222 947	17 824 226	4 222 947	17 824 226	4 222 947	17 824 226
1990	5 212 211	22 964 220	5 212 211	22 964 220	5 212 211	22 964 220	5 212 211	22 964 220
1991	6 212 211	26 666 000	6 212 211	26 666 000	6 212 211	26 666 000	6 212 211	26 666 000
1992	10 266 112	37 266 112	10 266 112	37 266 112	10 266 112	37 266 112	10 266 112	37 266 112
1993	9 017 666	30 017 666	9 017 666	30 017 666	9 017 666	30 017 666	9 017 666	30 017 666
1994	12 666 001	42 666 001	12 666 001	42 666 001	12 666 001	42 666 001	12 666 001	42 666 001
1995	11 666 001	41 666 001	11 666 001	41 666 001	11 666 001	41 666 001	11 666 001	41 666 001
1996	14 112 339	50 112 339	14 112 339	50 112 339	14 112 339	50 112 339	14 112 339	50 112 339
1997	12 424 618	44 618 618	12 424 618	44 618 618	12 424 618	44 618 618	12 424 618	44 618 618
1998	11 424 222	41 666 222	11 424 222	41 666 222	11 424 222	41 666 222	11 424 222	41 666 222
1999	9 776 264	32 264 264	9 776 264	32 264 264	9 776 264	32 264 264	9 776 264	32 264 264
2000	16 916 272	56 272 272	16 916 272	56 272 272	16 916 272	56 272 272	16 916 272	56 272 272
2001	14 987 782	48 782 782	14 987 782	48 782 782	14 987 782	48 782 782	14 987 782	48 782 782
2002	12 018 422	38 422 422	12 018 422	38 422 422	12 018 422	38 422 422	12 018 422	38 422 422
2003	20 266 000	66 000 000	20 266 000	66 000 000	20 266 000	66 000 000	20 266 000	66 000 000
2004	21 062 272	69 272 272	21 062 272	69 272 272	21 062 272	69 272 272	21 062 272	69 272 272
2005	22 124 272	71 272 272	22 124 272	71 272 272	22 124 272	71 272 272	22 124 272	71 272 272
2006	21 811 267	70 267 267	21 811 267	70 267 267	21 811 267	70 267 267	21 811 267	70 267 267
2007	26 662 272	86 272 272	26 662 272	86 272 272	26 662 272	86 272 272	26 662 272	86 272 272
2008	26 221 264	85 264 264	26 221 264	85 264 264	26 221 264	85 264 264	26 221 264	85 264 264
2009	22 662 272	74 272 272	22 662 272	74 272 272	22 662 272	74 272 272	22 662 272	74 272 272
2010	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2011	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2012	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2013	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2014	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2015	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2016	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2017	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2018	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2019	104 220 469	348 469 469	104 220 469	348 469 469	104 220 469	348 469 469	104 220 469	348 469 469
2020	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2021	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2022	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469
2023	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469	22 220 469	73 469 469

Rozwój zysku za poszczególne lata w złotych.

punkt kulminacyjny w 1911 r. Od tego czasu nastąpiło załamanie się, trwające do 1923 r. I tutaj również wprowadzenie stałej waluty złotowej spowodowało pomyślny rozwój sumy bilansowej, która od 1925 r. miarowo wznosi się ku górze.

W porównaniu z pierwszym rokiem istnienia Kasy zarówno obrót jak i bilans powiększyły się wielokrotnie, jak to wskazuje tabl. 27 oraz wykresy 16 i 17.

TABLICA 27.

Obrót kasowy i suma bilansu

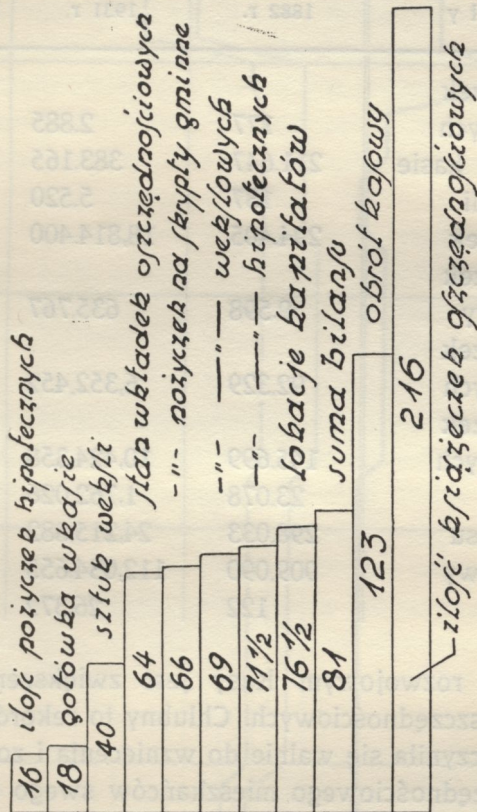
w stosunku do 1882 r. = 1.

Rok	Obrót	Bilans
1882	1·0	1·0
1890	56·8	19·8
1900	66·9	87·9
1907	144·9	146·8
1910	131·2	157·5
1911	131·0	162·2
1920	3·8	3·4
1923	0·1	0·1
1930	96·1	71·7
1931	123·2	81·3

Widzimy przeto przeważnie równoległe zmienianie się wielokrotności obrotu kasowego oraz sumy bilansowej w stosunku do pierwszego roku istnienia Kasy.

Wielokrotności te są bardzo znaczne. Silniej od obrotu i bilansu wzrosła jedynie liczba książeczek oszczędnościowych. Oto poniższa tablica unaocznia nam rozwój różnych działów pracy kasowej w porównaniu 1931 r. z 1882 r.

Tablicę 28 przedstawia obrazowo wykres 19. Widzimy z niego, iż przez pół wieku wzrosły mniej więcej równo wkładki oszczędnościowe oraz kredyty udzielane w stosunku 60 kilkakrotnym. Poniżej tego stosunku znajduje się ilość kredytobiorców. Znaczy

Rozwój różnych działań Kasy w stosunku do 1882 r. = 1.

to, iż zasięg liczebny osób, korzystających z usług Kasy zwiększył się względnie nieznacznie, natomiast stopień, w jakim każda osoba uczestniczyła w kredycie, wzrósł wydatnie.

TABLICA 28.

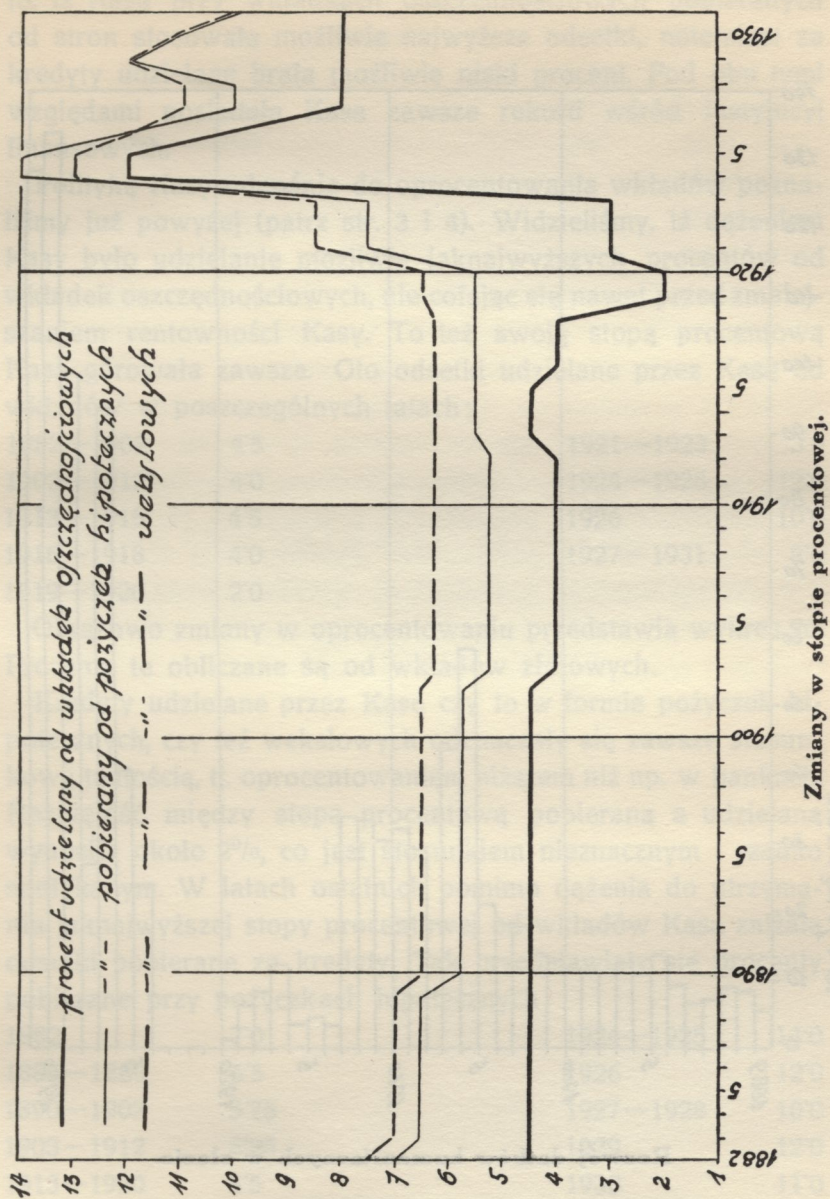
Rozwój najważniejszych działów pracy Kasy.

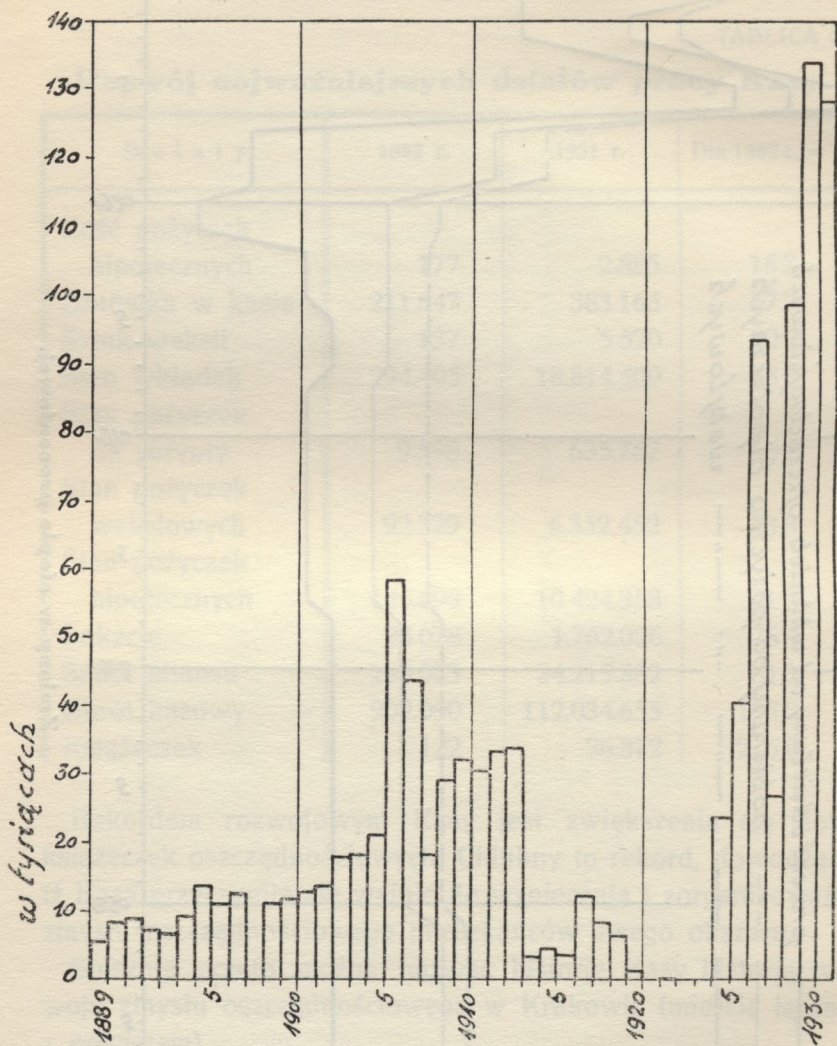
Działy	1882 r.	1931 r.	Dla 1882 r. = 1
Ilość pożyczek hipotecznych	177	2.885	16·3
Gotówka w kasie	211.647	383.165	177
Sztuk weksli	137	5.520	40·3
Stan wkładek	294.405	18.814.400	63·9
Stan pożyczek na skrypty	9.598	635.767	66·2
Stan pożyczek wekslowych	92.329	6,352.452	68·8
Stan pożyczek hipotecznych	145.699	10,424.358	71·5
Lokacje	23.078	1,762.026	76·4
Suma bilansu	298.033	24,215.882	81·3
Obrót kasowy	909.090	112,034.655	123·2
Książeczek	122	26.372	216·0

Rekordem rozwojowym Kasy jest zwiększenie się ilości książeczek oszczędnościowych. Chlubny to rekord, dowodzący, iż Kasa przyczyniła się waleń do wzniesienia i zorganizowania zmysłu oszczędnościowego mieszkańców swego obszaru.

Słusznie przeto można nazwać historję Kasy historją rozwoju zmysłu oszczędnościowego w Krakowie (mieście łącznie z powiatem).

Podając ogólną charakterystykę rozwoju Kasy nie można pominąć milczeniem najznamienniejszego objawu działalności kasowej, przejawiającej się w stosowaniu zasady: jak najwięcej

Rozwój datków humanitarnych w złocie.

dawać społeczeństwu, a jak najmniej od niego brać. Znaczy to, iż Kasa przy wkładkach oszczędnościowych pobieranych od stron stosowała możliwie najwyższe odsetki, natomiast za kredyty udzielane brała możliwie niski procent. Pod obu tymi względami posiadała Kasa zawsze rekord wśród instytucyj finansowych.

Politykę Kasy odnośnie do oprocentowania wkładów poznaliśmy już powyżej (patrz str. 3 i 4). Widzieliśmy, iż dążeniem Kasy było udzielanie możliwie jaknajwyższych procentów od wkładek oszczędnościowych, nie cofając się nawet przed zmniejszaniem rentowności Kasy. To też swoją stopą procentową Kasa górowała zawsze. Oto odsetki udzielane przez Kasę od wkładów w poszczególnych latach:

1882—1902	4'5	1921—1923	3'0
1903—1912	4'0	1924—1925	12'0
1913—1915	4'5	1926	10'0
1916—1918	4'0	1927—1931	8'0
1919—1920	2'0		

Obrazowo zmiany w oprocentowaniu przedstawia wykres 20. Procenty te obliczane są od wkładów złotych.

Kredyty udzielane przez Kasę czy to w formie pożyczek hipotecznych, czy też wekslowych odznaczały się zawsze stosunkową taniością, tj. oprocentowaniem niższem niż np. w bankach. Rozpiętość między stopą procentową pobieraną a udzielaną wynosiła około 2⁰/₀, co jest stosunkiem nieznacznym i rzadko spotykanym. W latach ostatnich pomimo dążenia do utrzymania jaknajwyższej stopy procentowej od wkładów Kasa zniżała odsetki pobierane za kredyty. Tak przedstawiały się procenty pobierane przy pożyczkach hipotecznych:

1882	7'0	1924—1925	14'0
1883—1889	6'5	1926	12'0
1890—1902	5'75	1927—1928	10'0
1903—1912	5'25	1929	12'0
1913—1920	5'5	1930	11'0
1921—1923	7'5	1931	10'0

Naogół z odsetkami od pożyczek hipotecznych pokrywały się odsetki od kredytów wekslowych. Procenty od pożyczek wekslowych wynosiły w poszczególnych latach:

1882	7'5	1924—1925	13'0
1883—1889	7'0	1926	12'0
1890—1902	6'5	1927—1928	11'0
1903—1918	6'25	1929	12'0
1919—1920	6'5	1930	11'0
1921—1923	8'5	1931	10'0

Oprócz tych zasadniczych kredytów Kasa wprowadziła przed kilku laty szczególnie niski kredyt tzw. celowy dla małych rolników na pewne specjalne cele, jak sadownictwo, zawodowa hodowla i t. p. inwestycje, podnoszące kulturę rolną, a nie wytrzymujące wysokiego oprocentowania. Kredyt ten udziela Kasa tylko na 5%. Kasa dopłaca z osobnego funduszu różnicę w odsetkach ogólnie pobieranych, a stopą 5% przy kredytach celowych. W chwili gospodarczo katastrofalnej dla rolnictwa i w okresie ciasnoty gotówkowej, wyrażającej się stopą prywatną ponad 15%, dawanie przez Kasę kredytów na 5% zasługuje szczególnie na podniesienie i uznanie.

STANISŁAW KOCHANOWSKI

**ZADŁUŻENIE WŁOŚCIAN POWIATU
KRAKOWSKIEGO W POWIATOWEJ
KOMUNALNEJ KASIE OSZCZĘDNOŚCI
W 1932 ROKU**

STANISŁAW KOCHANOWSKI
KASJA W KASIE KREDYTOWEJ POWIATU
KRAKOWSKIEGO
KRAKÓW
W 1932 ROKU
UWAGI OGÓLNE

CHARAKTERYSTYKA POWIATU

POWIAT KRAKÓW jest powiatem o powierzchni 115 km² położonym w południowej części województwa małopolskiego. Powiat ten jest powiatem o dużym potencjale ekonomicznym, co wynika z jego położenia w południowej części województwa małopolskiego, co umożliwia mu nawiązanie bliskich kontaktów z województwami sąsiednimi, a także z zagranicą. Powiat ten jest powiatem o dużym potencjale ekonomicznym, co wynika z jego położenia w południowej części województwa małopolskiego, co umożliwia mu nawiązanie bliskich kontaktów z województwami sąsiednimi, a także z zagranicą.

To jest ludność powiatu całkowicie zależna od potrzeb i możliwości województwa małopolskiego, co umożliwia mu nawiązanie bliskich kontaktów z województwami sąsiednimi, a także z zagranicą. Powiat ten jest powiatem o dużym potencjale ekonomicznym, co wynika z jego położenia w południowej części województwa małopolskiego, co umożliwia mu nawiązanie bliskich kontaktów z województwami sąsiednimi, a także z zagranicą.

Ekonomiczny potencjał powiatu jest powiatem o dużym potencjale ekonomicznym, co wynika z jego położenia w południowej części województwa małopolskiego, co umożliwia mu nawiązanie bliskich kontaktów z województwami sąsiednimi, a także z zagranicą. Powiat ten jest powiatem o dużym potencjale ekonomicznym, co wynika z jego położenia w południowej części województwa małopolskiego, co umożliwia mu nawiązanie bliskich kontaktów z województwami sąsiednimi, a także z zagranicą.

CHARAKTERYSTYKA POWIATU	125
OGÓLNE WARUNKI KREDYTOWE POWIATU	129
KREDYT HIPOTECZNY I WEKSŁOWY WŁOŚCIAN W KKOPK	132
UWAGI OGÓLNE	141

CHARAKTERYSTYKA POWIATU

OWIAT krakowski, obejmujący 135 gmin różnorodnych, tak pod względem terytorjalnym, jak i ilości mieszkańców gospodarczo przedstawia się dosyć jednolicie. Ten jednolity typ nadaje mu przede wszystkim Kraków, który dzisiaj, mając przeszło 230.000 mieszkańców, jest dobrym i najbliższym rynkiem zbytu tak dla produkcji zbożowej, jak zwierzęcej, czy wreszcie warzywnej.

To też ludność powiatu całkowicie poświęca się produkcji rolniczej, w najogólniejszym tego słowa znaczeniu, i to stanowi główną cechę gospodarczej fizjonomji powiatu. Lokalnie występujące przemysły domowe, jak wyroby wełniane (Tynec), koszykarstwo (okolice nadbrzeżne Wisły — Czernichów), wyroby kowalskie (Świątniki) itp. nie odgrywają w całości zbyt wielkiej roli.

Różnorodność gmin pod względem terytorjalnym i liczby mieszkańców jest dosyć wielka, albowiem przy dużych gminach (jednostkowych), jak Rybna, Radziszów, Branice, Pleszów, Mogiła, Skawina itp. istnieją takie małe jak Boleń, Garlica Murwana, Głęboka, Budzyń, Siarczana Góra itp., które czasami po dwadzieścia kilka zaledwie numerów domów mają, a więc jednostek gospodarczych i to karłowatych.

Pod względem jakości gleby powiatu jest rozpiętość skali duża. O ile bowiem północna część powiatu, a w szczególności północno-wschodnia, granicząca z powiatem Miechowskim, z ziemią proszowską przedstawia się jako bardzo urodzajna

i żyzna glina (loes), o tyle południowa część powiatu jest już piaszczystą, z natury swojej ubogą, wymagającą dużych meljoracji i nakładów, aby plon z niej wydobyć. Wyraźną granicą, dzielącą powiat na dwie części, północną urodzajną i południową małowrodzajną, stanowi koryto Wisły. W północnej zaś części im więcej oddalamy się od Krakowa, w kierunku wschodnim i północno-wschodnim, w kierunku Proszowic czy Nowego Brzeska, tem jakość gleby się poprawia. Począwszy więc od pszenicy, buraków cukrowych, żyta, owsa, jęczmienia, ziemniaków, koniczyn, grochów uprawianych w północnej części, a skończywszy na łubinach i innych roślinach mniej wymagających, uprawianych w południowej części powiatu, posiada powiat prawie wszystkie uprawy, stosowane na ziemiach polskich. Tak, jak w produkcji zbożowej, intensywnej po lewej stronie Wisły, ekstensywnej po prawej — gorszej stronie Wisły, tak też w hodowli bydła różnią się te dwie części powiatu. Na północnej części widzimy przeważnie bydło nizinne (fryzy czarno-srokaty), wymagające dobrych warunków, na południowej zaś w przewadze występuje bydło górskie czerwone polskie, mniejsze w swojej budowie, ale też i mniej wymagające.

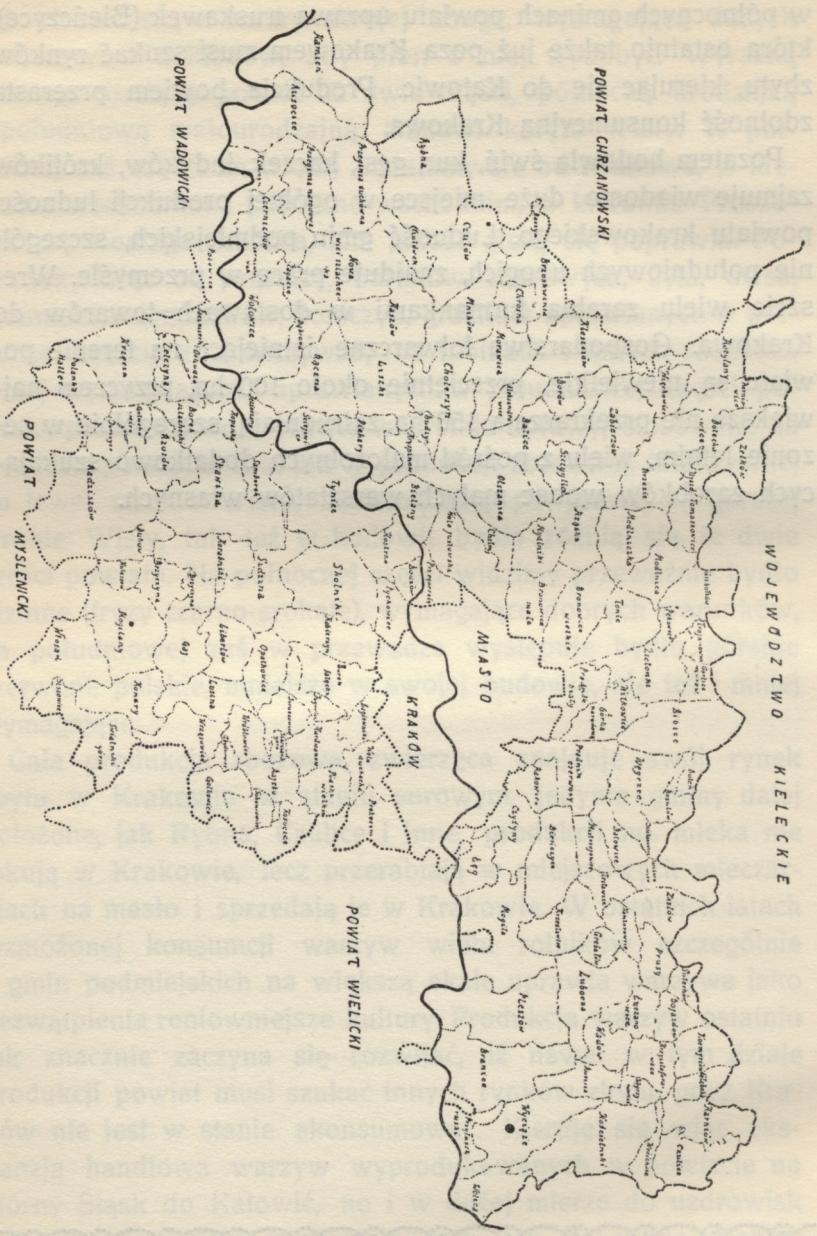
Cała produkcja zbożowa, zwierzęca znajduje swój rynek zbytu w Krakowie w stanie surowym, jedynie gminy dalej położone, jak Rybna, Czulice i inne, produkcji np. mleka nie lokują w Krakowie, lecz przerabiają w miejscowych mleczarniach na masło i sprzedają je w Krakowie. W ostatnich latach wzmożonej konsumpcji warzyw wielu rolników szczególnie z gmin podmiejskich na większą skalę uprawia warzywa jako bezwątpienia rentowniejsze kultury. Produkcja warzyw ostatnio tak znacznie zaczyna się rozwijać, iż nawet w tym dziale produkcji powiat musi szukać innych rynków zbytu, gdyż Kraków nie jest w stanie skonsumować. Kieruje się więc ekspansja handlowa warzyw wyprodukowanych w powiecie na Górną Śląsk do Katowic, no i w dużej mierze do uzdrowisk na południu Polski rozmieszczonych, jak Zakopane, Rabka,

Krynica i inne. Wreszcie w znaczniejszym skupieniu występuje w północnych gminach powiatu uprawa truskawek (Bieńczyce), która ostatnio także już poza Krakowem musi szukać rynków zbytu, kierując się do Katowic. Produkcja bowiem przerasta zdolność konsumcyjną Krakowa.

Pozatem hodowla świń, kur, gęsi, kaczek, indyków, królików zajmuje wiadomo duże miejsce w ogólnej produkcji ludności powiatu krakowskiego. Ludność gmin podmiejskich, szczególnie południowych ubogich, znajduje pracę w przemyśle. Wreszcie wielu zarabia furmankami w dostawach towarów do Krakowa. Gospodarstwa folwarczne istniejące na terenie powiatu są niewielkie, przeciętnie około 100 ha, przy czym największe nie przekraczają 150 ha, zatrudniają, szczególnie w sezonie letnim, wielu z pośród małorolnych dodatkowo szukających zarobków wobec małych warsztatów własnych.

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE

Mapka powiatu krakowskiego w 1932 r.

OGÓLNE WARUNKI KREDYTOWE POWIATU

NA terenie powiatu istnieje 30 kas Stefczyka, gdzie włościanstwo korzysta z kredytów. Są to jednak niewielkie możliwości w pierwszym rzędzie dlatego, że Kasy Stefczyka po katastrofie inflacyjnej nie były jeszcze w stanie odbudować swoich kapitałów wkładkowych. Działając zaś lokalnie i mając możliwość kumulować kapitały tylko ze wsi, która przeżywa tak ciężkie przesilenie w latach ostatnich, trudno wymagać silniejszej kapitalizacji, umożliwiającej Kasom Stefczyka rozszerzanie akcji kredytowej. Możliwości kredytu towarowego pomijamy rozmyślnie, gdyż zajmuje nas tylko kredyt finansowy.

Korzysta również włościanstwo, szczególnie z gmin podmiejskich, z kredytów prywatnych, są to jednak w całości niewielkie sumy, po pierwsze dlatego, że wogóle niema wielkiej podaży kapitałów szukających lokat prywatnych i to włościańskich, po drugie dlatego, że przy istnieniu warunków i zdolności kredytowych ma włościanstwo powiatu krakowskiego prawie nieograniczone źródło kredytowe w PKKO. Kredyty finansowe udzielone przez Państwowy Bank Rolny nie przedstawiają również znaczniejszych sum. W KKOPK korzysta przeto ludność powiatu w znakomitej mierze, i dlatego ujmując i analizując obciążenie włościanstwa powiatu w KKOPK prawie wyczerpujemy zagadnienie. Wszystkie inne kredyty finansowe poza Kasą udzielone są w znikomej proporcji ilościowej, a co ważniejsze jakościowej do kredytów hipotecznych czy wekslowych przez Kasę udzielonych.

Słuszność wniosków, które pragnęlibyśmy wyciągnąć z materiału statystycznego niżej podanego nie jest w stanie ani zwichnąć, ani zaciemnić niewiadoma kredytów prywatnych. Na terenie bowiem powiatu, możliwości i potrzeb kredytowych jego ludności, można śmiało powiedzieć, że całkowicie panuje KKOPK. Bo i jeżeli widzimy w pozycjach bilansów, względnie w statystyce Kasy, że Kasa posiada obfity portfel wekslowy innych gałęzi gospodarczych, jak przemysł, handel, inteligencja, większa własność, jeżeli widzimy większą ilość pożyczek hipotecznych, udzielonych na realności miejskie, to nietylko dlatego, że musi Kasa rozszerzać akcję kredytową, choćby z racji tej, że conajmniej 96% wkładów pochodzi z miasta, musi więc i tych wkładkowiczów potrzeby respektować, ale i dla tych powodów, że tych możliwości, które obecnie Kasa posiada, nie jest w stanie skonsumować jedynie li tylko ludność powiatu w granicach normalnie przyjętych i uznanych warunków kredytowych.

Są dwie formy kredytu w Kasie, z których ludność korzysta, forma kredytu hipotecznego i forma kredytu wekslowego. Jedynie dogodną i racjonalną formą jest kredyt hipoteczny i z niego głównie chcą włościanie korzystać, uciekając się do formy kredytu wekslowego z musu. Dogodność ta wypływa z racyj technicznych, terminowych i rzeczowych. Włościanin, który musi szukać żyrantów, nie orjentujący się w arkanach prawa wekslowego przecież, zobowiązany co kwartał upłacać kapitał i odsetki i za każdym terminem prolongacyjnym przechodzić te same trudności, tylko z konieczności z tej formy kredytu korzysta. Przytem w kredycie wekslowym jako osobistym Kasa nie może tak wysokich norm kredytowych stosować, jak przy kredycie hipotecznym. Gdy chodzi zaś o kredyt hipoteczny, to poza formalnościami przy zaciąganiu pożyczki, włościanin przez cały czas trwania pożyczki niema już żadnych innych czynności poza terminowym płaceniem rat półrocznych. Największa ilość pożyczek jest udzielona na okres dziesięcioletni, choć często zadawalniają się biorący kredyt i krótszymi

terminami, bywają i wypadki stosowania przez kasę okresu piętnastoletniego. Korzystający z tego kredytu włościanin ma dłuższe czasokresy (półroczne) w płaceniu, co umożliwia mu przygotowanie zawnazu potrzebnej gotówki, drogą odchowania inwentarza żywego przeznaczonego na sprzedaż. Wobec zaś daleko mniej kosztownych konsekwencyj, wynikających z opóźnienia w płaceniu raty hipotecznej, aniżeli w zwłoce załatwienia terminu wekslowego, jest to istotnie jedyna racjonalna forma kredytu włościańskiego.

Jeżeli więc z drugiej strony Kasa stosuje formę wekslowego kredytu wobec włościan, to znowu dlatego, że niestety nie można w dobie tak licznych i częstych stanów płochliwości wśród składającej publiczności, unieruchamiać i zamrażać kwot zbyt wielkich. Pominąwszy już bowiem to, że i weksel dzisiaj właściwie, wobec panującego kryzysu i trudności płatniczych, szczególnie włościański, stał się formą kredytu nie krótko lecz średnioterminowego, to jednak portfel wekslowy przedstawia zawsze materiał możliwy do upłynnienia, choćby drogą reeskontu w Banku Polskim. Podczas gdy kredyty hipoteczne, choćby i bardzo punktualnie spłacane przez dłużników, tych możliwości w razie wypadku i potrzeby praktycznie nie przedstawiają. Z tych więc względów, mimo jedynej racjonalności kredytu hipotecznego w stosunkach włościańskich, musi Kasa równorzędnie prowadzić formę wekslową, zmuszając bowiem do tego stosunki ogólne.

KREDYT HIPOTECZNY I WEKSLOWY WŁOŚCIAN W KKOPK

OGÓLNA kwota kredytów hipotecznych włościan powiatu krakowskiego w PKKO wynosiła w dniu 1 stycznia 1932 r. 4,971.429 złotych w 2.504 sztukach pożyczek. Ogólna kwota pożyczek wekslowych włościan powiatu krakowskiego w tymże samym dniu wynosiła 1,535.742 złotych w 3.981 sztukach weksli. Razem kwoty powyższe wynoszą 6,507.171 złotych. Jest to bardzo pokaźna kwota, którą można uważać, jakeśmy to wyżej starali się dowieść, za prawie całkowite obciążenie włościan powiatu, bo wynoszące — uwzględniając kredyt Kas Stefczyka w kwocie około 1,500.000 zł, w drobnych pożyczkach i prywatnych (wyłączając zaś spłaty rodzinne i kredyt towarowy) — jakieś mniej więcej 80% stanu faktycznego. Brakujące 20% całości obdłużenia rozkładamy w przybliżeniu w ten sposób, że 19% liczymy na Kasy Stefczyka, 1% zaś na długi u osób prywatnych zaciągnięte na rynku finansowym niezorganizowanym.

Sztuk wekslowych i hipotecznych pożyczek łącznie mamy 6,485, ponieważ przeważnie (z małymi wyjątkami) włościanin mający pożyczkę hipoteczną nie dostaje wekslowej, a dostający hipoteczną pożyczkę ma potrącony z niej kredyt wekslowy, przeto można liczbę 6,485 uznać bez wielkiego błędu za liczbę włościan (gospodarstw rolnych), korzystających z kredytów w Kasie. Ponieważ zaś liczba ogólna gospodarstw samodzielnych w powiecie wynosi ca 17.000, przeto z kredytów w PKKO korzysta ca 40%, co stanowi bardzo poważny odsetek.

Mówiąc o normach kredytowych, jakich udziela włościanom Kasa, należy zaznaczyć, że normy te zależą tak od formy kredytu, jak i okolicy powiatu. W kredycie hipotecznym, zależnie od klasy ziemi, wysokość udzielanej pożyczki, o ile kredytobiorca pragnie wyzyskać maximum możliwości, waha się od 500 do 1.800 zł na hektar. W kredycie wekslowym rozpiętość jest daleko mniejsza i wynosi od 100 do 400 zł. Przyczem w możliwościach kredytu wekslowego często odgrywa rolę i to ważną, nie tylko stan posiadania włościanina, lecz ewentualnie inne źródła zarobkowe z pracy, handlu, jak również opinia starającego się o pożyczkę. Informacje, jakie Kasa posiada pod tym względem o licznej rzeszy korzystających z kredytu włościan, są dobre i ścisłe.

Nie można też pominąć pośredniej akcji kredytowej KKOPK. Mianowicie istniejące na terenie powiatu spółdzielnie rolniczo-handlowe czy inne korzystają w szerokiej mierze z kredytu dyskontowego w KKOPK. Stan tego kredytu jest jednak ujęty statystycznie w innych kategoriach dłużników. Bezsprzecznie jest to jednak obciążenie rolnictwa, a więc i włościaństwa powiatu, kwoty z tytułu tego kredytu sięgają 200.000 zł. Jednak ponieważ są to kredyty towarowe, włościanie bowiem pokrywają weksłami w spółdzielniach należności za pobrane nawozy sztuczne, nasiona, nie zajmujemy się nimi bliżej.

Także niektóre Kasy Stefczyka mają pożyczone w KKOPK pewne kwoty, a następnie rozproszone między włościan, figurują one jednak w statystyce Kasy nie jako kredyty włościańskie, to samo dotyczy niektórych Banków Ludowych, a ponieważ są uwzględnione w obciążeniach włościaństwa w Kasach Stefczyka, przeto obrazu całości zadłużenia nie zmieniają. Fakt ten jednak jeszcze podnosi procentowy udział KKOPK w całości kredytów ciążących na włościaństwie powiatu, potwierdzając naszą tezę panowania kredytowego Kasy na terenie jej działalności.

Dużą wreszcie pozycję stanowi kredyt udzielony przez KKOPK na skrypta gminne, bo około 700.000 zł. Zaciągają te pożyczki

gminy, względnie powiat w granicach i rozmiarach prawnie dopuszczalnych na budowę szkół, dróg itp., oddają z budżetów gminnych. Pozycja ta również nie została uwzględniona w kwotach wyżej podanych jako bezpośrednio ciężących na włościanstwie, ze względu jednak na pośredni charakter obciążenia w tym miejscu o nim wspominamy. Oprocentowanie kredytów wekslowych i hipotecznych w powojennych latach stosuje Kasa w jednakowej wysokości. Obecnie wynosi ono 10⁰/. O ile dla większej własności tak wysoka stopa procentowa, szczególnie w kredycie hipotecznym jest nie do przyjęcia, o tyle dla mniejszej własności rolnej jest nie tylko zupełnie dostępną, ale jak na dzisiejsze czasy, gdzie dozwolona stopa procentowa prywatna wynosi 15⁰/, a w instytucjach 11⁰/, a niedozwolona lecz niestety praktykowana i 24⁰!!, nawet dobrodziejstwem. Włościanin bowiem pracujący osobiście i przy pomocy rodziny, nie używający prawie pracy najemnej, z ławnością znosi takie oprocentowanie.

Ostatni rok niebywałej niżki cen szczególnie na produkcję zwierzęcą osłabił znacznie siłę płatniczą, tem niemniej jednak trudno ją oceniać pod kątem widzenia najwyższego napięcia kryzysu. Gdy ceny jednak produkcji animalnej, która stanowi główne źródło dochodu małorolnych poprawią się, co bezwątpienia nastąpić musi, siła płatnicza włościan powiatu krakowskiego odbuduje się rychło.

O ile bowiem stosunki w innych powiatach przedstawiają się grubo gorzej, o tyle bezpośrednio możliwości korzystania z rynku zbytu w Krakowie zawsze przedstawiają dużo lepsze możliwości. Chłonność bowiem Krakowa, miasta bądź co bądź prawie o ćwierćmilionowej ludności, ma o tyle specyficzną cechę, że krakowianin przyzwyczajony jest aprowidować się bezpośrednio u producenta, który zdąży też masami codziennie do Krakowa z mlekiem czy jajami, drobiem lub wreszcie innymi produktami codziennego użytku.

Widok Rynku Głównego, placu Szczepańskiego lub innych placów targowych potwierdza tę naszą uwagę, a liczba 7.000

kobiet codzieli w blaszankach niosących mleko dla swoich kontraktowych odbiorców (przeważnie prywatnych domów) tę uwagę podkreśla.

Należy stwierdzić, że 10% stopa jest bezwzględnie wysoka, uwzględniając jednak stan rynku pieniężnego obecnie w Państwie oraz stosowany procent we wszystkich innych instytucjach kredytowo-finansowych zaryzykowaliśmy twierdzenie, iż jest ona stosunkowo niską i dobrodziejstwem dla włościan.

W niewielkich granicach, bo około 200.000 zł w kredycie wekslowym, korzysta ludność powiatu z tak zwanego kredytu celowego, oprocentowanego na 5% p. a., korzystają z niego ci, którzy zakładali sady, budowali gnojownie wzorowe, względnie inne meljoracje stosowali, a w pierwszych latach nie mogli z tych inwestycji korzystać. Zanim bowiem sad zacznie rodzić owoce, parę lat musi upłynąć, szczupłe to rozmiary tego kredytu, a jednak w innych powiatach i tego ludność włościańska nie ma.

Przeciętna jednej pożyczki wekslowej włościańskiej wynosi 385 zł. Przeciętna hipotecznej pożyczki wynosi 1985 zł, są to nie wielkie kwoty, ale wypływające z norm kredytowych stosowanych przez kasę i z faktu, że przewaga gospodarstw włościańskich to 2—4 hektarowe jednostki. Przewaga większych gospodarstw włościańskich jest w północno-wschodniej części powiatu, a to z racji dobrej ziemi, więc zasobności większej, jak i z tej racji, że parcelacja folwarków w ostatnich latach w tej części powiatu umożliwiła szeregowi gospodarstw dokupno gruntu. Szczególnie we wschodniej części ostatnie lata przyniosły duże przesunięcia drogą parcelacji z większej własności na korzyść mniejszej własności (Pleszów, Branice, Wadów, Wyciąże).

Poniżej zamieszczone tablice ilustrują dokładnie obciążenie włościan każdej poszczególniej gminy powiatu krakowskiego, przyczem kolejność gmin jest ułożona w zależności od wysokości udziału w kredycie hipotecznym, jako najważniejsze miejsce zajmującym ilościowo i jakościowo.

Kolumna *a* to suma kredytów hipotecznych, kolumna *b* to suma kredytów wekslowych włościan danej gminy, kolumna *c* to suma hipotecznych i wekslowych kredytów, kolumna *d* to obszar gruntów włościańskich danej gminy w hektarach.

Całość rozbita została na cztery grupy, które są przedstawione poniżej na tablicach I, II, III, IV.

Ujmując w cztery grupy mieliśmy na celu lepiej uwypuklić pewne cechy, które występują w korelacji do jakości gleby. Otóż tablica I to gminy najsilniej obciążone, średnio około 200.000 zł. Są to przeważnie gminy na wschodzie powiatu, duże terytorjalnie i o najlepszej ziemi, względnie podmiejskie, np. Olsza, Prądnik Czerwony, Bronowice Małe. Wytłomaczenie, że te gminy najbardziej są obciążone, wynika z poprzednio przytoczonych motywów (parcelacja, duże terytorja). Ponieważ jednak cały szereg pożyczek jest branych na budowę domów, kupno inwentarza i t. p., przeto czem większy dobrobyt i kultura tem większe także potrzeby kredytowe. Zasobniejszy włościanin nie postawi marnej chałupy drewnianej, strzechą krytej, lecz porządną dom murowany. Spłaty rodzinne także większych

TABLICA 1.

Kolejność	Nazwa gminy (wsi)	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
		Zadłużenie hipoteczne w P. K. K. O. suma w zł.	Zadłużenie wekslowe w P. K. K. O. suma w zł.	Suma zadłużenia w P. K. K. O. w zł.	Powierzchnia gruntów włościań. w ha
1	Branice	264.091	24.190	288.281	852
2	Mogiła	243.158	45.070	288.228	765
3	Czyżyny - Łęg	202.355	72.385	274.740	893
4	Prądnik Czerwony	160.031	29.435	189.466	374
5	Skawina	145.172	23.375	168.547	1.248
6	Kościelniki	141.606	24.975	166.581	647
7	Pleszów	139.444	38.960	178.404	891
8	Modlnica	127.699	5.565	133.264	635
9	Wyciąże	122.735	37.390	160.125	704
10	Olsza	109.899	4.000	113.899	46
11	Bronowice Małe	109.582	15.105	124.687	400
12	Wadów	107.370	7.905	115.275	207
13	Bibice	92.152	44.355	136.477	603

TABLICA 2.

Kolejność	Nazwa gminy (wsi)	a	b	c	d
		Zadłużenie hipoteczne w P. K. K. O. suma w zł.	Zadłużenie wekslowe w P. K. K. O. suma w zł.	Suma za- dłużenia w P. K. K. O. w zł.	Po- wierzch- nia gruntów włościąń. w ha
14	Górka Narodowa	75.141	1.095	76.236	149
15	Rakowice	70.620	12.640	83.260	263
16	Kantorowice	70.531	9.540	80.071	208
17	Olszanica	67.040	9.060	76.100	557
18	Krzyszawice	66.295	8.985	75.280	420
19	Zielonki	65.158	30.935	96.093	549
20	Zastów	63.848	8.150	71.998	252
21	Lubocza	61.351	9.930	71.281	425
22	Zabierzów	61.200	10.135	71.335	558
23	Tonie	59.516	30.015	89.531	548
24	Karniów	58.236	600	58.836	210
25	Giebułtów	53.291	9.850	63.141	290
26	Wróznice	52.590	3.355	55.945	134
27	Mogilany	52.505	24.880	77.385	648
28	Radziszów	51.985	21.690	73.675	1.218
29	Bolechowice	51.920	5.270	57.190	536
30	Wolica	51.473	16.405	67.878	383
31	Bronowice Wielkie	50.695	6.024	56.719	602
32	Trojanowice	50.435	4.310	54.745	211
33	Kaszów	49.725	71.720	121.445	630
34	Węgrzynowice	49.427	340	49.767	159
35	Bieńczyce	49.401	24.170	73.571	506
36	Korabniki	48.390	20.525	68.915	425
37	Boleń	47.965	3.055	51.020	103
38	Balice	47.853	16.200	64.053	646
39	Raciborowice	47.639	8.265	55.904	242
40	Mników	47.585	16.770	64.355	602
41	Węgrzce	44.983	5.605	50.588	313
42	Żelków	43.605	12.665	56.270	413
43	Liszki	43.580	19.305	62.885	596
44	Prusy	42.053	1.905	43.958	171
45	Konary	41.835	36.225	78.060	309
46	Bosutów	41.067	7.565	48.632	145
47	Pękowice	40.968	650	41.618	141
48	Batowice	39.722	1.320	41.042	308
49	Brzskwinia	39.342	10.510	49.852	504
50	Dojazdów	38.113	14.140	52.253	231
51	Morawica	37.477	26.085	63.562	617
52	Luczanowice	37.337	8.385	45.722	154
53	Krzysztoforzyce	33.915	1.080	34.995	96
54	Czulice	33.755	500	34.255	238
55	Ruszcza	30.308	1.730	32.038	132

TABLICA 3.

Kolejność	Nazwa gminy (wsi)	a	b	c	d
		Zadłużenie hipoteczne w P. K. K. O. suma w zł.	Zadłużenie wekslowe w P. K. K. O. suma w zł.	Suma za- dłużenia w P. K. K. O. w zł.	Po- wierzch- nia gruntów włością. w ha
56	Krzęcin	30.215	21.960	52.175	767
57	Nowa Wieś Szlachecka	29.865	26.195	56.060	758
58	Rączna	29.559	29.290	58.849	724
59	Chorowice	29.269	19.890	49.159	214
60	Sidzina	28.574	8.290	36.864	527
61	Prądnik Biały	27.779	7.150	34.929	235
62	Chełm	24.869	12.885	37.754	191
63	Przegorzały	24.597	6.400	30.997	136
64	Kobylany	23.696	15.740	39.436	368
65	Czułów	23.294	28.515	51.809	617
66	Zesławice	23.145	925	24.070	140
67	Mydlniki	21.718	1.175	22.893	185
68	Wołowice	21.420	3.310	24.730	674
69	Gołuchowice	21.410	3.065	24.475	190
70	Rzozów	21.370	4.370	25.740	323
71	Sulechów	20.410	1.495	21.905	146
72	Buków	19.410	7.865	27.275	221
73	Kulerzów	19.200	7.890	27.090	151
74	Przyłasek Rusiecki	19.019	10.550	29.569	151
75	Bielany	18.724	19.185	37.909	276
76	Libertów	18.600	6.945	25.545	219
77	Dziekanowice	18.101	300	18.401	122
78	Piekary	17.445	8.795	26.240	362
79	Rząska	15.440	15.550	30.990	354
80	Wola Justowska	14.789	2.580	17.369	352
81	Witkowice	14.788	5.955	20.743	188
82	Brzezie	14.103	8.305	22.408	246
83	Kryspinów	13.827	15.635	29.462	408
84	Ujazd	13.594	1.075	14.669	31
85	Polanka Haller	13.435	11.780	25.215	266
86	Karniowice	13.115	1.500	14.615	139
87	Rybna	12.875	59.475	72.350	1.203
88	Włosań	12.860	23.530	36.390	776
89	Więckowice	11.476	1.010	12.486	196
90	Grębałów	11.445	13.550	24.995	134
91	Swosowice	11.290	575	11.865	253
92	Rusocice	11.240	4.650	15.890	626
93	Jurczyce	11.065	2.805	13.870	121
94	Tyniec	10.570	3.775	14.345	725
95	Garlica murowana	9.592	220	9.812	136
96	Cholerzyn	8.869	16.780	25.649	598

TABLICA 4.

Kolejność	Nazwa gminy (wsi)	a	b	c	d
		Zadłużenie hipoteczne w P.K.K.O. suma w zł.	Zadłużenie wekslowe w P.K.K.O. suma w zł.	Suma za- dłużenia w P. K. K. O. w zł.	Po- wierzchnia gruntów włościąń. w ha
97	Brzyczyna	8.620	3.755	12.375	138
98	Gaj	8.570	5.270	13.840	321
99	Jeziorzany	8.440	6.610	15.050	154
100	Borek szlachecki	8.310	—	8.310	204
101	Lusina	7.700	6.760	14.460	791
102	Samborek	7.265	570	7.835	163
103	Pozowice	7.070	25.645	32.715	320
104	Czernichówek	6.921	1.498	8.419	172
105	Ściejowice	6.685	12.670	19.355	180
106	Kostrze	6.630	1.620	8.250	302
107	Kocmyrzów	5.940	4.795	10.735	199
108	Opatkowice	5.605	3.950	9.555	277
109	Kopanka	5.360	1.170	6.530	229
110	Aleksandrowice	4.980	815	5.795	256
111	Dąbrowa	4.780	12.895	17.675	354
112	Czułówek	4.450	5.950	10.400	343
113	Tomaszowice	4.430	575	5.005	135
114	Czernichów	4.190	3.380	7.570	446
115	Zelczyna	3.700	4.160	7.860	252
116	Głęboka	3.565	—	3.565	67
117	Chrosna	2.875	9.655	12.530	203
118	Przeginia narodowa	2.720	6.050	8.770	437
119	Zagacie	2.420	4.875	7.295	176
120	Mistrzejowice	1.835	380	2.215	56
121	Przeginia duch.	1.771	15.885	17.656	458
122	Skotniki	1.350	790	2.140	770
123	Budzyń	1.300	2.550	3.850	90
124	Modliczka	1.050	18.630	19.680	396
125	Baczyn	900	980	1.880	207
126	Kamień	760	4.200	4.960	611
127	Szczyglice	—	7.985	7.985	259
128	Facimiech	—	6.380	6.380	168
129	Borów	—	3.840	3.840	186
130	Ochodza	—	3.315	3.315	162
131	Przylasek wyciązki	—	130	130	61
132	Kleszczów - Kochanów	—	1.300	1.300	501
133	Kłokoczyn	—	1.480	1.480	406
134	Siarczana Góra	—	—	—	41

środków wymagają, aniżeli w ubogich na złej ziemi położonych gminach.

Tablica II to gminy obciążone kwotą średnio 50.000 zł. W tej grupie widocznie przesuwamy się na lewo obserwując równocześnie mapę powiatu. Tablica III to gminy obciążone kwotą średnio 20.000 zł. Większość ich to zachód, względnie południowy zachód powiatu, a więc coraz gorsza klasa ziemi. Wreszcie tablica IV, to reszta gmin powiatu, średnio 5.000 zł obciążenia posiadających. Przeważnie już wybitne południe powiatu, najlichsze ziemie, najuboższa ludność, choć bardzo gęsto zaludnione, dostarczające raczej robotników przemysłowi, aniżeli rolników. Obecnie z powodu braku pracy tam panuje wielkie ubóstwo, karłowate bowiem gospodarstwa na lichej ziemi nawet wyżywić rodziny nie są w stanie, o ile nie mają dodatkowych źródeł zarobku.

Niektóre gminy ostatniej grupy, a na najlepszej glebie powiatu umieszczone (północny wschód) jak np. Głęboka, znalazły się tam z racji karłowatości gminy. Przykładowo podana gmina Głęboka posiada zaledwie 32 numery! Podkreślam to, gdyż zdawałoby się mogło, że to zaprzecza jaskrawo korelacji, którą staraliśmy się udowodnić, a która gdy wprowadzimy poprawkę terytorjalną obszaru gminy, zupełnie jasno występuje. Mianowicie, że czem lepsze grunta tem większe obciążenie.

UWAGI OGÓLNE

ZAPOZNAWSZY się dokładnie z zestawieniem tablic zupełnie ścisłym i obserwując mapę powiatu krakowskiego uzyskujemy całkiem wyraźny i dokładny obraz zadłużenia włościaństwa w PKKO.

Należy stwierdzić, biorąc pod uwagę trzy momenty a to: może już największe natężenie kryzysu, obszar własności mniejszej (włościańskiej) w powiecie, która wynosi nie licząc wspólnych pastwisk gminnych ca 44.000 ha, wreszcie proces nabywania ziemi od większej własności, który trwa nieprzerwanie z większym nasileniem w latach ostatnich, co powoduje konieczność dopożyczania na spłaty ceny kupna gruntu, że obciążenie włościaństwa powiatu krakowskiego nie jest rażące. Wynosi ono bowiem w przybliżeniu 200 zł na hektar przy cenie dzisiejszej około 3.000 zł za ha, w czasach normalnej konjunktury ceny ziemi były znacznie wyższe. Obciążenie utrzymuje się w granicach normalnych możliwości amortyzacyjnych, w szczególności gdy weźmiemy pod uwagę potencjalną łatwość zbytu produkcji i pracy z racji podmiejskiego charakteru powiatu, o czym wyżej nadmieniliśmy, oraz gdy weźmiemy pod uwagę wyjście z doby kryzysu do okresu konjunkturalnego.

Drugą charakterystyczną cechą zadłużenia włościaństwa powiatu jest wybitna koncentracja kredytów w jednej instytucji to jest w KKOPK, co umożliwia stworzenia dokładnego obrazu. Na innych terenach ziem polskich, tego stanu niema choćby dlatego, że z pośród powiatowych kas oszczędności KKOPK,

krakowska jest największą, w rzędzie zaś ponad 370 kas oszczędności polskich miejskich i powiatowych zajmuje KKOPK miejsce 5.

Zauważenia godnym jest również fakt, że jedna maleńka gmina powiatu tylko jest nieobdłużoną w KKOPK (Siarczana Góra). Pozatem na 135 gmin wszystkie korzystają z kredytu w KKOPK, w takich normach, w jakich tablice wykazują. Normy te zaś wynikają, jak to wyżej zaznaczaliśmy w jakości ziemi, na której gmina jest położona i z jej obszaru.

Niesprawiedliwością wreszcie byłoby, gdybyśmy pominęli milczeniem w pracy niniejszej charakter płatnika włościanina jako dłużnika. Otóż stwierdzić należy, że mimo tak ciężkich czasów, jakie w ogólności życie gospodarcze, a w szczególności rolnictwo przeżywa, mimo depresji i załamania się siły płatniczej i moralnej, jakiej jesteśmy świadkami w pamiętnym roku 1932, włościanin powiatu krakowskiego dźwiga ciężar przesilenia dzielnie, wykazuje imponującą tężyznę, godną doprawdy uznania, ani materjalnie, ani co najważniejsza moralnie się nie załamał, będąc w dalszym ciągu tak jak dotąd wdzięcznym klientem KKOPK, której los, rozwój i przyszłość tak ściśle z rozwojem i przyszłością powiatu krakowskiego jest związany.

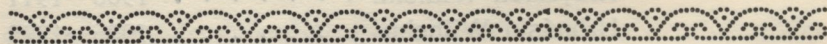
SPIS

BYŁYCH DYREKTORÓW I URZĘDNIKÓW KOMUNALNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI POWIATU KRAK.

- Dyrektorzy: Gawroński Sobiesław (1882—1896)
Bereźnicki Juljan (1887—1891 jako urzędnik,
1892—1901 jako dyrektor)
Sędzimir Zdzisław (1897—1910)
Strzyżowski Józef (1901—1919)
Geppert Jan (jako urzędnik 1887—1912, jako
dyrektor od 1913—1921)
Ciechanowski Stefan (jako urzędnik 1895 do
30/II 1929, jako zastępca dyrektora od 1/VII
1929 do 31/XII 1931)
Dr. Gaszyński Antoni (1912—1930).

- Urzędnicy: Chrząszczyński Ludwik . . . . . 1886—1887
Hordyński Stanisław . . . . . 1886—1904
Gadomski Alfred . . . . . 1886—1896
Grodzicki Józef . . . . . 1886—1887
Gołąb Michał . . . . . 1893—1895
Paszkowski Tadeusz . . . . . 1894—1930
Bzowski Karol . . . . . 1894—1895
Sędzimir Mieczysław . . . . . 1894—1917
Brzeski Witold . . . . . 1895—1928
Walewski Stefan . . . . . 1895—1897
Zapalski Czesław . . . . . 1896—1905
Przybyłowski Jan . . . . . 1897—1921
Horwath Apolinary . . . . . 1898—1920
Kotarbiński Eustachy . . . . . 1898—1926
Cieszyńska Aniela . . . . . 1899—1923
Dr. Bobkowski Ksawery . . . . . 1903—1911
Krzysztoń Wilhelm . . . . . 1906—1911
Urbański Wilhelm . . . . . 1906—1928

Urzednicy: Klimczak Franciszek	1909—1920
Grabowski Czesław	1913—1918
Rostworowski Władysław	1913—1916
Trepa Franciszek	1913—1916
Czarnecki Czesław	1914—1915
Łapicki Mikołaj	1914—1917
Gerliczówna Marja	1917—1923
Pająkówna Janina	1917—1922
Witkowska Zofja	1918—1922
Ruszevska Halina	1920—1923

Gmach Kasy przy ul. Pijarskiej 1, front

Gmach własny przy ul. Pijarskiej 1, gdzie mieszczą się biura PKKO

Kamienica przy ul. św. Marka 6, własność funduszu rezerw. Kasy

Dom przy pl. Szczepańskim i ul. Reformackiej
zakupiony przez PKO. dla funduszu emerytalnego celem zburzenia obecnego domu a wystawienia
gmachu nowego

Kamienica przy ul. św. Marka 5, pierwotne pomieszczenie Pow. Kasy
Oszczędności

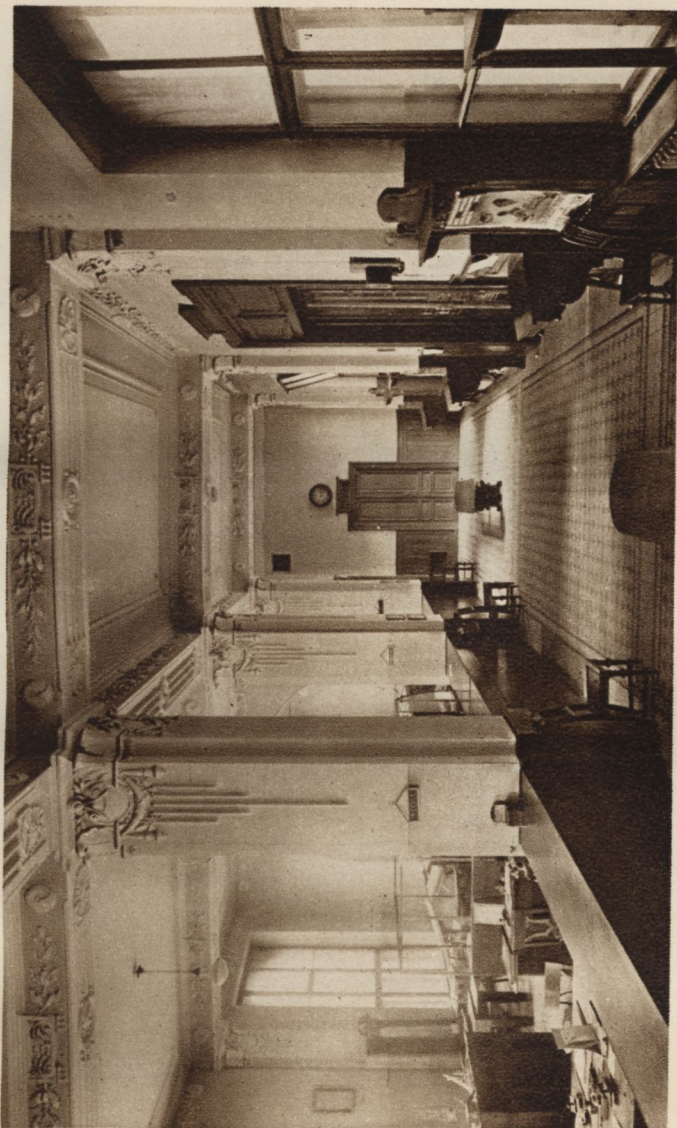
Klatka schodowa i widok na wejście do biur PKKO

Widok na biura Kasy

Hall dla publiczności

Widok na likwidaturę Kasy

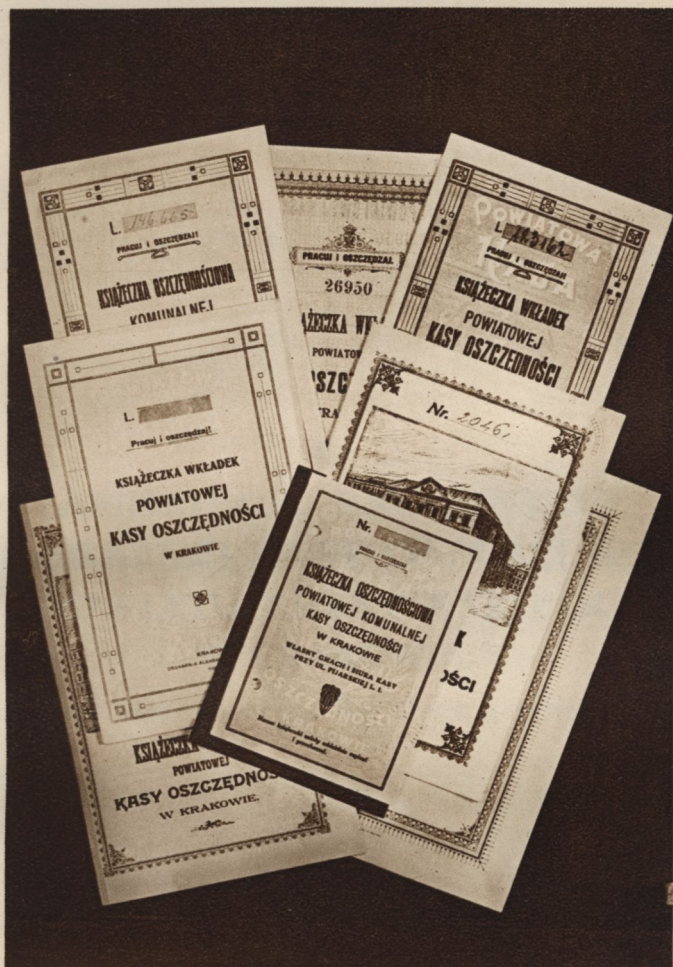
Skarbiec Komunalnej Kasy Oszczędności Pow. Krakowskiego

Sala posiedzeń Komunalnej Kasy Oszczędności Pow. Krakowskiego

Wzory książeczek wkładowych od założenia Kasy

L.
**ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW
KOMUNALNEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI
POWIATU KRAKOWSKIEGO
W KRAKOWIE**

za czas od 1-go stycznia do 31-go grudnia 1931 r.

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU

PRZEDKŁADAJĄC Wysokiej Radzie 50-te sprawozdanie z minionego roku bilansowego 1931 stwierdzić należy, że warunki racjonalnej pracy były w roku tym dosyć utrudnione, bo jeżeli się zważy, że Instytucja nasza jako Kasa Oszczędności powołana jest w pierwszym rzędzie do tego, iżby zbierać i komulować oszczędności, to w momencie powszechnego braku zaufania i powszechnego zubożenia akcja ta musiała trafiać na teren niepodatny i nieprzychylny. Jeżeli z drugiej strony akcja kredytowa w dzisiejszym czasie wymaga ogromnej ostrożności w doborze materiału, a i najlepszy materiał nie zawsze jest dziś płynny, wobec czego musimy trzymać duże rezerwy, jako kapitał nieproduktywny, jeżeli wreszcie uwzględnimy obniżenie przez naszą Instytucję pobieranych procentów od kredytów tak wekslowych, jak i hipotecznych, od 16 marca ub. roku o jeden punkt z 11% na 10% przy zachowaniu stopy procentowej od wkładek złotych tej samej t. j. 8%, to rezultat osiągnięty w formie czystego zysku, wynoszącego

zł 368.413'83

musi być uznany jako dobry.

Z początkiem roku 1931 stwierdzić należy silny przyptyw wkładów i to tak złotych, jak i dolarowych, w lipcu nastąpiło ogólne zaniepokojenie, które uwydatniło się w nadwyżce zwrotów nad wkładami, poczem po pewnym czasie nastąpił znowu normalny, stały przyptyw wkładów, przewyższający

zwroty, w ostatnich miesiącach roku nastąpił jednak charakterystyczny odwrót od wkładów dolarowych na rzecz wkładów złotych, tak, że mimo odpływu wkładów dolarowych saldo końcowe wszystkich wkładów było dodatnie. W ciągu roku 1931 wpłacono wkładów zł 18,053.989'30, zwrócono wkładów zł 16,009.872'26, czyli, że wpłacono o zł 2,044.117'13 wkładek więcej i to stanowi narost wkładek tak, że stan z dnia 31 grudnia ubiegłego roku wynosił zł 18,814.399'88, w czym zł 15,379.895'78 i \$ 388.079'56 równych zł 3,434.504'10. Jeżeli więc przyrost wkładów w roku 1931 wynosił 12'8 % stanu z dnia 31 grudnia 1930 r., to z zadowoleniem stwierdzić należy, iż nasza Instytucja cieszy się dalszem zaufaniem szerszych mas społeczeństwa.

Stan książeczek wkładkowych początkowy wynosił 24.819 sztuk, ponieważ w ciągu roku wydano nowych książeczek 5.100 sztuk, a zrealizowano 3.547, przeto wydano o 1.553 sztuk więcej i stan kont wkładkowych wynosi obecnie 26.372 (w czym dolarowych 1.098), przyrost więc nowych kont wyniósł 6'2 % stanu początkowego, o taki procent wzrosła liczba oszczędzających w naszej Instytucji. Przeciętna kwota jednego wkładu złotowego wynosi zł. 608'—, dolarowego \$ 353'— = zł. 3.124'—. Cyfry te charakteryzują same przez się wkłady jako drobne oszczędności. Oszczędza wielu drobne stosunkowo kwoty i to jest objawem korzystnym tak dla samej idei oszczędności, jak i dla Instytucji. Instytucja więc nasza jako oszczędnościowa pod względem wkładek, a więc w najważniejszym zakresie swojej działalności rozwija się stale.

W końcu roku 1931 otworzyliśmy dział rachunków czekowych, stan których wynosił w dniu 31 grudnia ubiegłego roku zł 25.714'14, dział ten wykazuje tendencję rozwojową, płacimy od rachunków czekowych 5% p. a.

W kredycie hipotecznym udzieliliśmy nowych pożyczek na kwotę zł 2,322.905'—, ponieważ spłacono w ciągu roku na kapitał zł 776.518'49, przeto per netto wzrósł stan pożyczek hipotecznych o kwotę zł 1,546.386'51 i wynosił w dniu 31 grudnia

ubiegłego roku zł 10,424.358'20 w 2.885-ciu sztukach pożyczek, z czego:

9 sztuk na dobrach tabularnych w kwocie zł 93.943.14, co stanowi 1 0/0 kredytów hipotecznych,

2.504 sztuk na realnościach włośc. w kwocie zł. 4,946.580'08, co stanowi 47 0/0 kredytów hipotecznych,

372 sztuk na realnościach miejskich w kwocie zł 5,383.834'98, co stanowi 52 0/0 kredytów hipotecznych.

Przyrost więc pożyczek hipotecznych wyniósł 17'5 0/0.

Wypada przeto przeciętna:

1 sztuki pożyczki hipotecznej tabularnej	zł 10.394'—
1 „ „ włościańskiej	„ 1.975'—
1 „ „ miejskiej	„ 14.472'—

Płatność nie ulega wątpliwości, że się pogorszyła w stosunku do lat poprzednich, naogół jednak zaległości pożyczek wiejskich, które zmuszeni byliśmy oddać do skargi z racji zaległych ponad trzy raty, zaistniały w 18-tu sztukach, a więc 0'7 0/0 stanu ogólnego (2.504 sztuk pożyczek wiejskich), co należy uważać za stan nie gorszy wobec srożącego się kryzysu i wynikających trudności płatniczych. Zaległości pożyczek miejskich ponad dwie raty zaistniały w 10 sztukach, co stanowi 2'7 0/0 stanu ogólnego (372 sztuk pożyczek miejskich).

Stan portfela wekslowego w dniu 31 grudnia ub. roku wynosił zł 6,352.452'25, w czem dolarowych 146.835'— równych zł 1,299.489'75 w 5.520-tu sztukach weksli. Portfel wekslowy w stosunku do ostatniego bilansu zwiększył się o kwotę zł 550.623'57, to jest o 9¹/₂ 0/0 stanu pierwotnego.

Wynika z tego przeciętna jednej pożyczki wekslowej, która wynosi zł 1.100'—, a więc i w tym kredycie mamy do czynienia z dużą ilością kredytobiorców na stosunkowo niewielkie kwoty. Poszczególne gałęzie gospodarcze partycypowały w kredycie wekslowym w stosunku następującym:

3.978 sztuk włościańskich weksli z kwotą zł. 1,628.087'—, przeciętna zł 410'— 25'6 0/0,

365 sztuk większa własność rolna z kwotą zł 1,320.597'—, przeciętna zł 3.600'— 20'8 0/0,

233 sztuk kredyty kaucyjne z kwotą zł 1,301.582'—, przeciętna 5.900'— 20'5 0/0,

172 sztuk przemysł, handel z kwotą zł 812.802'—, przeciętna 4.100'— 12'8 0/0,

150 sztuk instytucje, spółdzielnie z kwotą zł 617.311'—, przeciętna zł 4.100'— 9'7 0/0,

235 sztuk właściciele realności z kwotą zł 370.787'—, przeciętna zł 1.500'— 5'8 0/0,

387 sztuk inteligencja, różni z kwotą zł 301.285'—, przeciętna zł 750'— 4'8 0/0.

Rozprowadzamy między małorolnymi w powiecie t. zw. kredyt celowy nisko oprocentowany, bo 5% p. a. na pewne specjalne cele, jak sadownictwo, zarodowa hodowla i tem podobne inwestycje, podnoszące kulturę rolną, a niewytrzymujące wysokiego oprocentowania. Kredyt ten rozprowadzamy z własnych funduszów, posiadając specjalny fundusz na obniżanie odsetek w kredytach celowych. Pożyczek takich wydałiśmy na kwotę zł 136.080'—.

Wobec pogłębiania się kryzysu i w kredytach wekslowych nastąpiło pogorszenie się płatności, toteż mamy zaskarżonych weksli na kwotę zł 96.503'—, co stanowi 1'5% portfeli wekslowego, weksli zaprotestowanych na kwotę zł 126.191'40, co stanowi 2% portfeli wekslowego.

Powyższe weksle tak zaprotestowane, jak zaskarżone, są zabezpieczone albo hipotecznie, albo dobrami żyrami, tak, że z tego tytułu nie grożą Kasie straty, któreby wynikły z konieczności odpisania nieściągalnych pretensyj, świadczą one jednak wybitnie o trudnościach życia gospodarczego w terminowych płatnościach.

Pożyczek na skrypta gminne mamy wydanych na zł 635.767'34, co stanowi pozycję wyższą o zł 29.735'34 od stanu z roku przeszłego, jako przyrost stanowi 0'5% stanu pierwotnego.

Tak ważną w dzisiejszych czasach płynność utrzymujemy na możliwie najwyższym poziomie, decydując się nawet na mniejsze zyski, licząc bowiem gotówkę w kasie z 31 grudnia ub. roku zł 383.164'73, lokacje kapitałów à vista płatnych, wynoszące w tymże dniu zł 1,762.026'22, oraz niewyzyskany zupełnie kredyt reeskontowy oraz lombardowy w Banku Polskim, osiągniemy przeszło 26 % natychmiastowej płynności naszych zobowiązań z tytułu wkładów.

Majątek Kasy, składający się z realności przy ul. Pijarskiej 1, Marka 6, świeżo zakupionej dla funduszu emerytalnego na Placu Szczepańskim, papierów wartościowych na nominalną kwotę zł 3,714.408.25 i \$ 20.000'— oraz gotówki w kwocie zł 1,876.331'57. w roku bilansowym 1931 wzrósł przez skapitalizowane dochody, odsetki i kupony i stanowi najlepszą gwarancję bezpieczeństwa wkładów.

Dyrekcja.

SPRAWOZDANIE KOMISJI KONTROLUJĄCEJ

KOMISJA Kontrolująca Rady Kasy przeprowadziła w dniach 15-go i 17-go lutego 1932 r. szczegółowe zbadanie przedłożonych sobie zamknięć rachunkowych Kasy za r. 1931, a w szczególności: przeprowadziła szkcontrum gotówki w kasie, zbadała inwentarz wkładek, sprawdziła portfel wekslowy i stan pożyczek hipotecznych na podstawie inwentarzy, oraz stan papierów wartościowych wszystkich funduszków Kasy na podstawie dotyczących ksiąg, zbadała szczegółowo rachunek zysków i strat, oraz rachunek bilansu za rok 1931.

Wobec zgodności wszystkich rachunków z księgami i alegatami, w należytym porządku i przejrzystości prowadzonymi, uchwaliła Komisja jednomyślnie przedstawić Radzie Kasy wniosek na udzielenie Dyrekcji Kasy absolutorjum z rachunków i czynności za rok 1931.

Komisja przyjęła projekt Zarządu Kasy co do rozdziału czystego zysku i jednomyślnie przedstawiła Radzie wniosek rozdziału zysku, wynoszącego zł. 368.413'83, w następujący sposób:

1) do funduszu zasobowego zgodnie z § 25 statutu	zł 184.213'83
2) na fundusz strat wekslowych	„ 20.000'—
3) na fundusz propagandy oszczędności	„ 5.000'— zł 209.213'83
Do przeniesienia	zł 209.213'83

Z przeniesienia	zł 209.213'83
4) na fundusz obniżania odsetek w kredytach wekslowych (celo- wych)	zł 3.000'—
5) remuneracja urzędników i służ Kasy	„ 32.645'—
6) na Komitet Wojewódzki walki ze skutkami bezrobocia	„ 35.000'—
7) na powszechnie użyteczne cele publiczne	„ 22.000'—
8) na humanitarne cele powiatu do wykonania przez Radę Po- wiatową	„ 66.555'—
	<u>zł 368.413'83</u>

Sprawozdawca:
X. Stefan Mazanek.

	zł	gr	zł	gr
Kasa dnia 1 stycznia 1931			214.928	19
Wkładki oszczędności	18,053.989	39		
Pożyczki hipoteczne	776.518	49		
„ na skrypta gminne	53.754	66		
R ^{ki} czekowe	120.924	32		
Weksle eskontowane	24,403.954	64		
„ protestowane	888.176	13		
„ zaskarżone	112.454	—		
„ reeskontowane	371.510	—		
Papiery wartościowe	378.588	83		
Lombard efektów	288.000	—		
Lokacja kapitałów	5,077.153	—		
Zaliczki na płace	8.740	32		
Koszta prawne	21.715	60		
Depozyta w gotówce	884.444	27		
Procenta od pożyczek hipotecznych	867.389	57		
Procenta od pożyczek na skrypta				
gminne	70.808	39		
Procenta od weksli eskontowanych	674.255	59		
Procenta od papierów wartościow.	167.712	84		
Procenta od lokacji kapitałów . .	113.415	20		
Różne prowizje	5.541	65		
Koszta administracyjne	162.306	74		
Wpłynęło na R ^k funduszu zasobo-				
wego	283.942	85		
Wpłynęło na R ^k funduszu emery-				
talnego	957.308	28		
R ^k bieżący funduszków zasobowego			55,993.981	85
i emerytalnego	1,251.377	09		
			56,208.910	04

	zł	gr	zł	gr
Zwrot wkładek	16,009.872	26		
Odsetki od wkładek wypłacone .	1,311.009	28		
Pożyczki hipoteczne	2,322.905	—		
„ na skrypta gminne	83.490	—		
R ^{ki} czekowe	95.210	18		
Weksle eskontowane	24,954.578	21		
„ protestowane	968.109	53		
„ zaskarżone	135.630	—		
„ reeskontowane	371.510	—		
Papiery wartościowe	479.025	98		
Lokacja kapitałów	5,033.521	59		
Lombard efektów	338.000	—		
Zaliczki na płace	6.220	32		
Koszta prawne	25.566	72		
Inwentarz	13.924	15		
Depozyta w gotówce	786.436	79		
Zwrot procentów od weksli eskont.	1.376	09		
Procenta od weksli reeskontowanych	2.975	38		
„ „ lombardu efektów	8.481	11		
„ „ R ^{ków} czekowych	371	17		
„ „ R ^{ku} bieżącego fundu- szów zasobowych i emerytalnych	115.087	20		
Różne prowizje	3.487	63		
Koszta administracyjne	331.730	31		
Zysk z roku 1930	386.008	60		
Lokacja funduszków zasobowych .	283.942	85		
„ funduszu emerytalnego	957.308	28		
R ^k bieżący funduszków zasob. i emer.	799.966	68	55,825.745	31
Kasa dnia 31 grudnia 1931			383.164	73
			56,208.910	04

Zestawienie :

Przychód gotówki	zł 56,208.910'04
Rozchód „	„ 55,825.745'31
Obrót kasowy w roku 1931	zł 112,034.655'35

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Aktywa

	zł	gr	zł	gr
Kasa				
Stan gotówki dnia 1 stycznia 1931	214.928	19		
Wpływy w ciągu roku	55,993.981	85		
	56,208.910	04		
Wyплаты	55,825.745	31		
Stan gotówki dnia 31 grudnia 1931			383.164	73
Pożyczki hipoteczne				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	8,877.971	69		
W ciągu roku udzielono pożyczek	2,322.905	—		
	11,200.876	69		
W ciągu roku spłacono	776,518	49		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			10.424.358	20
Pożyczki na skrypta gminne				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	606.032	—		
W ciągu roku udzielono pożyczek	83.490	—		
	689.522	—		
W ciągu roku spłacono	53.754	66		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			635.767	34
Weksle eskontowane				
Stan portfelu dnia 1 stycznia 1931	5,801.828	68		
W roku 1931 eskontowano	24,954.578	21		
	30,756.406	89		
Wykupiono	24,403.954	64		
Stan portfelu dnia 31 grudnia 1931			6,352.452	25
Weksle protestowane				
Stan portfelu dnia 1 stycznia 1931	46.258	—		
W ciągu roku 1931 zaprotestowano	968.109	53		
	1,014.367	53		
Wykupiono	888.176	13		
Stan portfelu dnia 31 grudnia 1931			126.191	40
Do przeniesienia			17,921.933	92

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Aktywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia . . .			17,921.933	92
Weksle zaskarżone				
Stan portfetu dnia 1 stycznia 1931	73.327	—		
W ciągu roku zaskarżono	135.630	—		
	208.957	—		
Wykupiono	112.454	—		
Stan portfetu dnia 31 grudnia 1931			96.503	—
Papiery wartościowe				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	1,452.993	70		
W ciągu roku dokupiono	479.025	98		
	1,932.019	68		
W ciągu roku wylosowano	5.351	55		
	1,926.668	13		
Strata na różnicy kursów dnia 31 grudnia 1931:				
którą pokryto:				
a) z funduszu wyrównawczego . . . . . Zł 373.237'28				
b) przez rachunek strat i zysków za rok 1931 . . . . . „ 19.914'32	393.151	60		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			1,533.516	53
a mianowicie:				
Zł 2.000'— 4% listy zastawne T-wa kredytowego ziem. po 45'—	900	—		
„ 1.000'— 4 ¹ / ₂ % listy zastawne T-wa kredytowego ziem. po 55'—	550	—		
Zł 3.000'—				
Do przeniesienia			19,551.953	45

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Aktywa

		zł	gr	zł	gr
	Z przeniesienia . .			19,551.953	45
Zł 3.000'—					
„ 11.709'40	4 ⁰ / ₁₀₀ listy zastawne Banku Gosp. Kraj. po 56'—	6.557	26		
„ 28.548'—	4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ listy zastawne Banku Gosp. Kraj. po 54'—	15.415	92		
„ 11.600'—	4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ listy zastawne Banku hipotecznego po 46'—	5.336	—		
„ 10.800'—	4 ⁰ / ₁₀₀ listy zastawne Banku hipotecznego po 41'—	4.428	—		
„ 9.012'50	4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ listy zastawne Banku Małopolskie- go po 35'—	3.154	37		
„ 51.877'80	4 ¹ / ₂ ⁰ / ₁₀₀ oblig. komun. Banku Gosp. Kraj. po 46'—	23.863	78		
„ 78.776'55	4 ⁰ / ₁₀₀ oblig. komun. Banku Gosp. Kraj. po 42'—	33.086	15		
„ 10.556'—	4 ⁰ / ₁₀₀ obligacje kolej. Banku Gosp. Kraj. po 42'—	4.433	52		
„ 17.010'—	4 ⁰ / ₁₀₀ obligacje po- życzki miasta Kra- kowska po 30'— . .	5.103	—		
„ 46.825'—	4 ⁰ / ₁₀₀ obligacje po- życzki miasta Lwo- wa po 30'—	18.730	—		
Zł 279.715'25	Do przeniesienia . .			19,551.953	45

Przegląd poszczególnych rachunków bilansu

Aktywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia . . .			19,551.953	45
Zł 279.715'25				
„ 3,308.185'— 5% Państwowa pożyczka konwersyjna z r. 1924 po 39'75	1,315.003	33		
„ 8.000'— Akcje Banku Polskiego po 105'— .	8.400	—		
Zł 3,595.900'25	1,444.961	53		
\$ 20.000'— 7% pożyczka stabil. z r. 1927 po 49'75				
\$ 9.950'—	88.555	—		
	1,533.516	53		
Lokacja kapitałów				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	1,805.657	63		
W ciągu roku ulokowano	5,033.521	59		
	6,839.179	22		
Podjęto	5,077.153	—		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			1,762.026	22
Zaliczki na płace				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	9.180	—		
W ciągu roku udzielono zaliczek .	6.220	32		
	15.400	32		
Splacono	8.740	32		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			6.660	—
Koszta prawne				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	4.904	18		
W ciągu roku zaliczono	25.566	72		
	30.470	90		
Splacono	21.715	60		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			8.755	30
Do przeniesienia . .			21,329.394	97

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Aktywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia			21,329.394	97
Inwentarz				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	16.863	20		
W ciągu roku dokupiono za	13.924	15		
	30.787	35		
Odpisano 10% na częściową amort.	3.078	73		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			27.708	62
Odsetki zaległe			105.684	19
MAJĄTEK KASY				
Fundusz zasobowy				
Realność przy ul. Pijarskiej Nr. 1	367.873	38		
„ „ „ św. Marka Nr. 6	130.937	80		
Zł 400'— 4% listy zastawne gal. Tow. kred. ziemskiego po 45'—	180	—		
„ 11.986'— 4% listy zast. Banku gosp. kraj. po 56'—	6.712	16		
„ 5.490'— 4 ¹ / ₂ % listy zastawne Banku gosp. krajowego po 54'—	2.964	60		
„ 100.632'— 5% Państw. pożyczka konwersyjna z r. 1924 po 39'75	40.001	22		
Rachunek bieżący	564.300	81		
Stan dnia 31 grudnia 1931			1,112.969	97
Fundusz na pokrycie strat wekslowych				
Rachunek bieżący			49.966	28
Fundusz emerytalny				
Realność przy ul. Reformackiej Nr. 1	328.093	30		
Rachunek bieżący	1,262.064	48		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			1.590.157	78
Razem			24,215.881	81

Przegląd poszczególnych rachunków bilansu

Pasywa

	zł	gr	zł	gr
Wkładki oszczędności				
Stan wkładek dnia 1 stycznia 1931 na książeczkach	24.819	16,770.282	75	
Do tego przybywa:				
a) wkładki w ciągu r. 1931 od stron 22.163 między temi nowych książeczek	5.100	16,838.343	42	
b) dnia 30 czerwca i 31 grudnia 1931 do kapitału dopisane i nieodebrane odsetki		1,215.645	97	
Razem książeczek	29.919	34,824.272	14	
Po strąceniu:				
zwróconych 19.470 stronom z umorzeniem książeczek	3.547	16,009.872	26	
Stan wkładek dnia 31 grudnia 1931 na książeczkach	26.372		18,814.399	88
Rachunki czekowe				
W ciągu roku 1931 złożono		120.924	32	
Podjęto		95.210	18	
Stan rachunku 31 grudnia 1931			25.714	14
R^k bieżący funduszów Kasy				
Stan rachunku wynosił dnia 1 stycznia 1931		1,424.921	16	
W ciągu roku złożono		1,251.377	09	
		2,676.298	25	
Podjęto		799.966	68	
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			1,876.331	57
Do przeniesienia			20,716.445	59

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Pasywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia . . .			20,716.445	59
Różni Deponenci				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	79.614	99		
W ciągu roku złożono	884.444	27		
	964.059	26		
Zwrócono	786.436	79		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			177.622	47
Lombard efektów				
Stan rachunku dnia 1 stycznia 1931	100.000	—		
W ciągu roku 1931 zlombardowano	288.000	—		
	388.000	—		
Wykupiono	338.000	—		
Stan rachunku dnia 31 grudnia 1931			50.000	—
Odsetki pobrane na rok 1932 . . .			150.305	89
MAJĄTEK KASY				
Fundusz zasobowy				
wynosił dnia 1 stycznia 1931 . . .	904.903	70		
W ciągu roku 1931 wpłynęło:				
Czynsze z realności . Zł	28.975	20		
Za zrealizowane ku-				
pony . . . . . „	5.994	23		
Zysk z roku 1930 . . . . . „	193.008	60		
Odsetki narosłe na				
R ^{ku} bieżącym . . . . . „	19.364	82		
Przenies. z fund. wy-				
równ. na pokrycie				
strat na pap. wart. . . . . „	10.125	96	257.468	81
Razem	1,162.372	51		
Do przeniesienia			21,094.373	95

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Pasywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia . .			21,094.373	95
Z tego odpada:				
Administracja realn. . Zł 1.664'24				
Adaptacje w realnościach . . . . . „ 33.885'62				
Podatki . . . . . „ 3.726'72				
Strata na różnicy kursów pap.wartościowych z 31/12 1931 „ 10.125'96	49.402	54		
Stan dnia 31 grudnia 1931			1,112.969	97
Fundusz wyrównawczy				
wynosił dnia 1 stycznia 1931 . .	368.476	80		
W ciągu roku 1931 wpłynęło:				
Odsetki narosłe na R ^{ku} bieżącym .	14.886	44		
Z tego odpada:	383.363	24		
Pokrycie straty na różn. kursów pap. wart. fund. zasob. . Zł 10.125'96				
Częściowe pokr.straty na różn. kurs. pap. wart. fund. obr. . . „ 373.237'28	383.363	24		
Fundusz na pokrycie strat wekslowych				
wynosił dnia 1 stycznia 1931 . .	28.252	72		
W ciągu roku 1931 wpłynęło:				
Zysk z roku 1930 . Zł 20.000'—				
Odsetki narosłe na R ^{ku} bieżącym . . „ 1.713'56	21.713	56		
Stan dnia 31 grudnia 1931			49.966	28
Do przeniesienia . .			22,257.310	20

Przeгляд poszczególnych rachunków bilansu

Pasywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia . . .			22,257.310	20
Fundusz emerytalny				
wynosił dnia 1 stycznia 1931 . . .	1,156.609	04		
W ciągu roku 1931 wpłynęło :				
Wkładki urzędników				
i sług . . . . . Zł 4.570'78				
Za zrealizowane ku-				
pony . . . . . „ 23.682'65				
Ze sprzedaży papie-				
rów wartościowych „ 366.195'77				
Czynsze z realności . „ 7.190'40				
Odsetki narosłe na				
R ^{ku} bieżącym . . „ 79.122'38	480.761	98		
Razem . . .	1,637.371	02		
Z tego odpada :				
Za wypłacone w roku				
1931 emerytury . Zł 44.697'17				
Administracja realn. . „ 476'67				
Adaptacje w realności „ 133'50				
Podatki . . . . . „ 1.905'90	47.213	24		
Stan dnia 31 grudnia 1931			1,590.157	78
Zysk				
Zysk osiągnięty z obrotu funduszków				
w roku 1930	386.008	60		
Zysk osiągnięty z obrotu funduszków				
w roku 1931	368.413	83		
Razem . . .	754.422	43		
Do przeniesienia . .			23,847.467	98

Przegląd poszczególnych rachunków bilansu

Pasywa

	zł	gr	zł	gr
Z przeniesienia			23,847.467	98
Na mocy uchwały Rady Komunalnej Kasy Oszczędności Powiatu Krakowskiego w Krakowie z dnia 5 marca 1931 r. wypłacono:				
do funduszu zasobowego zgodnie z § 25 statutu	Zł 193.008	60		
na fundusz propagandy oszczędności	„ 10.000	—		
na fundusz strat wekslowych	„ 20.000	—		
na fund. obniżenia odsetek w kred. weksl. celow.	„ 9.000	—		
na remunerację dla urzędników i służb	„ 30.000	—		
na powszechnie użyteczne cele	„ 124.000	—		
			386.008	60
Pozostaje do rozdziału			368.413	83
Razem			24.215.881	81

	zł	gr	zł	gr
Odsetki od wkładek oszczędności: wypłacone	95.363	31		
skapitalizowane	1,215.645	97	1,311.009	28
Odsetki od R ^{ku} bieżącego fundu- szów zasobowych i emeryt.: skapitalizowane			115.087	20
Odsetki od R ^{ków} czekowych: skapitalizowane			371	17
Odsetki pobrane na rok 1932: od pożyczek hipotecznych . . .	51.568	27		
„ „ na skrypta gminne . . .	16.271	62		
„ weksli eskontowanych . . .	82.466	—	150.305	89
Odsetki zaległe z bilansu za rok 1930: kupony bieżące z dniem 31/12 1930 r.			4.386	99
Odsetki zwrócone od weksli eskon- towych			1.376	09
Odsetki od reeskontu weksli . . .			2.975	38
Odsetki od lombardu efektów . .			8.481	11
Strata na papierach wartość. przez różnicę kursów z 31/12 1931 .			19.914	32
Częściowa amortyzacja inwentarza .			3.078	73
Koszta administracyjne:				
Wydatki osobowe	237.388	61		
Wydatki rzeczowe	79.499	27		
Podatki i należności skarbowe:				
Podatek majątkowy . Zł 394'94				
„ od lokali „ 226'80				
*Różne opłaty i należy- tości skarbowe . . „ 14.220'69	14.842	43		
Razem koszta administracyjne i po- datki			331.730	31
Saldo — zysk			368.413	83
			2,317.130	30

Kraków, dnia 31 grudnia 1931 r.

KOMUNALNA
KASA OSZCZĘDNOŚCI
POWIATU KRAKOWSKIEGO
W KRAKOWIE

St. Kochanowski

Mikucki

	zł	gr	zł	gr
Odsetki pobrane w r. 1930 na r. 1931:				
od pożyczek hipotecznych . . .	59.731	71		
" " na skrypta gminne .	5.940	35		
" weksli eskontowanych . . .	87.831	70	153.503	76
Odsetki pobrane w roku 1931:				
od pożyczek hipotecznych . . .	867.389	57		
" " na skrypta gminne .	70.808	39		
" weksli eskontowanych . . .	674.255	59		
" papierów wartościowych . .	167.712	84		
" lokacji kapitałów	113.415	20	1,893.581	59
Odsetki zaległe z dniem 31 grudnia 1931 r.:				
od pożyczek hipotecznych . . .	99.341	31		
" " na skrypta gminne .	1.886	55		
kupony bieżące z dniem 31/12 1931 r.	4.456	33	105.684	19
Różne prowizje			2.054	02
Zwrot kosztów administracyjnych .			162.306	74
				<hr/>
				2,317.130 30

Za zgodność z księgami rachunkowymi:

Komisja kontrolująca:

Inż. Kazimierz Kuczyński   X. Stefan Mazanek
 Jan Malinowski

	zł	gr	zł	gr
Gotówka w złotych	341.268	83		
„ „ dolarach \$ 4.734'— po 8'85	41.895	90	383.164	73
Pożyczki hipoteczne złotowe . . .	8,474.232	58		
„ „ dolarowe: \$ 220.353'18 po 8'85	1,950.125	62	10,424.358	20
Pożyczki na skrypta gminne . . .			635.767	34
Weksle eskontowane złotowe . . .	5,052.962	50		
„ „ dolarowe: \$ 146.835'— po 8'85	1,299.489	75	6,352.452	25
Weksle protestowane			126.191	40
„ zaskarżone			96.503	—
Papiery wartościowe			1,533.516	53
Lokacja kapitałów złotowa . . .	1,101.067	53		
„ „ dolarowa: \$ 74.684'60 po 8'85	660.958	69	1,762.026	22
Zaliczki na płace			6.660	—
Koszta prawne			8.755	30
Inwentarz			27.708	62
Odsetki zaległe			105.684	19
Majątek Kasy				
Wartość realności	498.811	18		
Papiery wartościowe	49.857	98		
Rachunek bieżący	614.267	09	1,162.936	25
Fundusz emerytalny: wartość realności	328.093	30		
Fundusz emerytalny: rachunek bieżący	1,262.064	48	1,590.157	78
			24,215.881	81

Kraków, dnia 31 grudnia 1931 r.

KOMUNALNA
KASA OSZCZĘDNOŚCI
POWIATU KRAKOWSKIEGO
W KRAKOWIE

St. Kochanowski

Mikucki

z dniem 31 grudnia 1931

Stan bierny

	zł	gr	zł	gr
Wkładki oszczędności złotych . . .	15,379.895	78		
„ „ „ dolarowe:				
\$ 388.079'56 po 8'85	3,434.504	10	18,814.399	88
Rachunek bieżący funduszków zasobowych i emerytalnego			1,876.331	57
Różni deponenci w złotych	171.454	02		
„ „ „ dolarach:				
\$ 697'— po 8'85	6.168	45	177.622	47
Lombard efektów			50.000	—
Rachunki czekowe			25.714	14
Odsetki pobrane na rok 1932			150.305	89
Majątek Kasy				
Fundusz zasobowy	1,112.969	97		
„ na straty wekslowe	49.966	28	1,162.396	25
„ emerytalny			1,590.157	78
Saldo—zysk			368.413	83
			24,215.881	81

Za zgodność z księgami rachunkowymi :

Komisja kontrolująca :

Inż. Kazimierz Kuczyński   X. Stefan Mazanek
Jan Malinowski

RADA KASY W ROKU 1931:

Przewodniczący: Konopka Stanisław

Zastępca przewodniczącego: Matusik Antoni

Członkowie: Cieślewicz Kaźmierz, inż.

Ks. Korzonkiewicz Franciszek

Kromka Jan

Kuczyński Kaźmierz, inż.

Malik Kaźmierz

Malinowski Jan

Ks. Prałat Mazanek Stefan

Nawara Jan

Skowron Józef

Twaróg Franciszek

Komisja rewizyjna Związku poręczającego:

Przewodniczący: Dr. Rosiek Wojciech

Fieber Karol

Bieroń Jan

Komisja kontrolująca Rady Kasy:

Inż. Kuczyński Kaźmierz

Ks. Prałat Mazanek Stefan

Malinowski Jan

ZARZĄD KASY:

Przewodniczący: Dyrektor Kochanowski Stanisław

Dyrektor Mikucki Jan

Wicedyrektor Ciechanowski Stefan

Członkowie: Wollen Franciszek, inż.

Romanowski Szymon

Urzednicy:

1. Dr. Czernik Jan, prokurzysta	10. Karpinówna Irena
2. Szwaja Jan, prokurzysta	11. Winiarski Stanisław
3. Dr. Pischinger Stanisław	12. Potuczek Bronisław
4. Kowalska Irena	13. Wolf Józef
5. Węgrecki Józef	14. Danielak Zbigniew
6. Czadowski Marjan	15. Gajewski Adam
7. Zubrzycki Ludwik	16. Turnau Adam
8. Maszewski Zygmunt	17. Czupryk Adam
9. Rolle Zbigniew	18. Zollówna Zofja

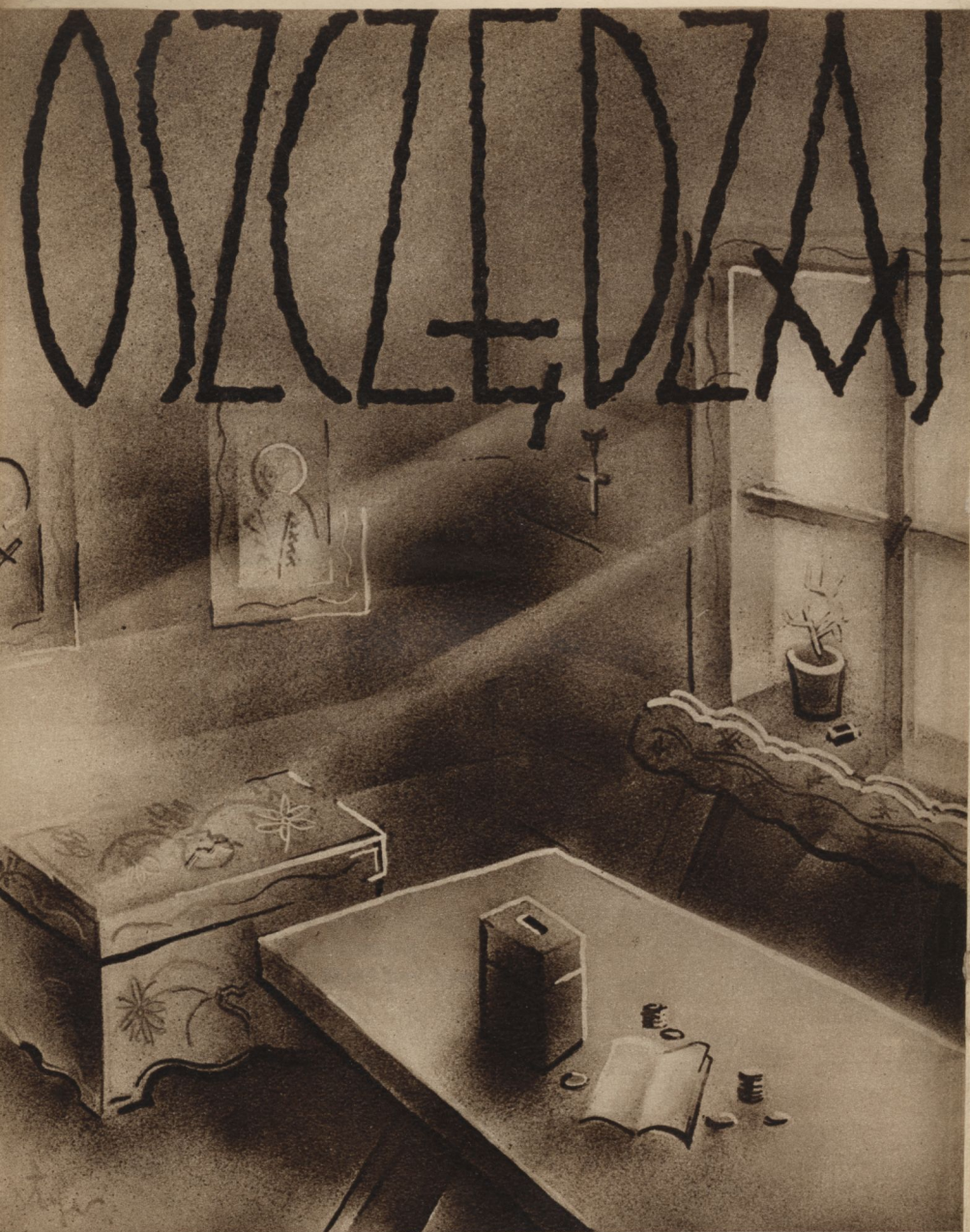
3 woźnych i 1 portjer.

SPIS FOTOGRAFII

według kolejności:

- 1) Dr. Mikołaj Kwaśniewski, Wojewoda krakowski
- 2) Ludwik Osiecki, Naczelnik Wydziału samorządowego Województwa krakowskiego
- 3) Dr. Stefan Uhma, Prezes Związku Polskich Kas Oszczędności
- 4) Alfred Milieski, Prezes Rady Kasy (1882—1895)
- 5) Dr. Franciszek Paszkowski, Prezes Rady Kasy (1896—1904)
- 6) Jan Skirliński, Prezes Rady Kasy (1904—1909)
- 7) Dr. Stefan Skrzyński, Prezes Rady Kasy (1909—1928)
- 8) Stanisław Kochanowski, Prezes Rady Kasy (1928—1930)
- 9) Stanisław Konopka, Prezes Rady Kasy (1930—1932)
- 10) Dr. Władysław Wnęk, Prezes Rady Kasy (1932)
- 11) Rada Kasy
- 12) Stefan Śliwiński, członek Zarządu Kasy
- 13) Ludwik Strojek, członek Zarządu Kasy
- 14) Stanisław Kochanowski, Naczelnny Dyrektor Kasy
- 15) Jan Mikucki, Dyrektor Kasy
- 16) Dr. Kazimierz Jelonek, Wicedyrektor Kasy
- 17) Grupa pracowników Kasy
- 18) Gmach Kasy, ul. Pijarska 1, front
- 19) Gmach Kasy, ul. Pijarska 1, widok ogólny
- 20) Kamienica, ul. św. Marka 6
- 21) Domy, plac Szczepański
- 22) Kamienica, ul. św. Marka 5
- 23) Wejście do biur Kasy
- 24) Widok na biura Kasy
- 25) Hall dla publiczności
- 26) Widok na likwidatury Kasy
- 27) Skarbiec Kasy
- 28) Sala posiedzeń
- 29) Wzory książeczek.

POLITECHNIKA KRAKOWSKA
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

L. inw. 27123

Kdn. 524. 13. IX. 54

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

100000340652